

Kazneni postupnik

z:

cesarevinu austriansku.

(Zemalj. vlad. list razd. I. kom. XXII. br. 159. god. 1853.)

1830/4
1853

Strafprozess-Ordnung

für das

Kaiserthum Oesterreich.

(Land. Reg. Bl. Abt. I. St. XXII. Nr. 159. J. 1853.)

D. M. Hermannsberg

U Zagrebu 1853:

Narodna tiskarnica dra. Ljudevita Gaja.

MI FRANJO JOSIP PÈRVI,

po božjoj milosti cesar austrianski; kralj

ugarski i češki, kralj lombardezki i mletački, dalmatinski, hrvatski, slavonski, galiečki, vladimirski i ilirski; kralj jerusolimski itd. arkivojvoda austrianski; veliki vojvoda toskanski i krakovski; vojvoda lorenski, solnogradski, štajerski, koruški, kranjski i bukovinski; veliki knez erdeljski, markgrof, moravski, vojvoda gornjo- i dolnjo-slezki, modenski, parmanski, piacentinski i gvastalski, osvjećimski i zatorski, tiešinski, furlanski, dubrovački i zaderski; poknežni grof habsburžki, tirolski, kiburžki, gorički i gradiški; knez trientski i briksenski; markgraf gornjo- i dolnjo-lužički i istrianski; grof hohenembski; feldkirchski, bregenski, sonnenberžki, i t. d.; gospodar od Tërsta, Kotora i slovenskoga Kraja, veliki vojvoda Vojvodovine sèrbske itd. itd.

ustanovili smo jurve Našimi zaključci od 31. Prosinca 1851 *) načela, po kojih treba da se u buduće uredi postupak kazneni u svih pokrajinah cesarevine Naše.

Izvršujući ta načela i suglasno s novim ustrojstvom vlastih pravosudnih i političkih, naredjenim odlukami Našimi od 14. Rujna 1852 **) i od 10. Siečnja 1853 ***), saslušav ministre Naše i čuvši vieće Naše državno odredjemo kako sliedi:

Članak I.

Priklopljeni obći postupnik kazneni ima u buduće u svojkolikoj Našoj cesarevini, izim Krajine vojničke, kod svih kaznenih sudovah stališa gradjan-

*) Dèrž. zak. lista od god. 1852, br. 4. (zem. zak. i vl. list. kom. I. br. 8., g. 1852) točke 17—32.

**) Br. 210 i 215. dèrž. zak. lista od god. 1852, i br. 10. dèrž. zak. lista od god. 1853. (Zem. vlad. list razd. I. kom. III. br. 16.)

***) Br. 9. dèrž. zak. lista od god. 1853 (Zem. vlad. list razd. I. kom. III. br. 18).

skoga valjat kao jedini propis za kazneni postupak o zločinstvih, prestupeih i o onih prekëršajih, koji su podvërženi kaznenoj sudbenosti sudovah.

Dan, kojega će kriepost njegova imat započeti u pojedinih krunovinah, obznanit će se kašnje.

Članak II.

Počamši od toga dana imadu bit lišeni moći svoje svi propisi, koji su o postupku kaznenom i o nadležnosti sudbenoj glede pomenutih kažnjivih dielah dosad postojali u raznih pokrajinah Naše cesarevine.

Članak III.

Propisi ovoga kaznenoga postupnika imadu se u pravilu uporabljivat i na kažnjiva diela počinjena prije daca goripomenuta, u koliko nenastane koi od iznimnih slučajevah. naznačenih u sliedećih člancih IV. V. i VI.

Članak IV.

Na iztrage kaznenih sudovah, tekuće jurve u doba, kada se započne kriepost ovoga postupnika kaznenoga, neima se isti uporabljivat, ako nadležna kaznena vlast bude već prije onoga dana proti stanovitoj osobi izrekla odluku na povedenje iztrage (presudu doznačnu—stavljenje pod tužbu), i ako odluka ta nebieše kašnje ukinuta.

U ovom slučaju imadu postupak kazneni na način do onda propisani nastaviti one vlasti, pred kojimi isti jurve teče, ili koje ih u smislu novoga ustrojstva vlastih pravosudnih zamienile budu kao sudovi kazneni.

Ako li je odluka takova ukinuta kašnjom odredbom višjega kojega suda: tad se dalji postupak u ovakovom kaznenom slučaju nastaviti ima po ovom postupniku kaznenom.

Ako u doba, kada ovaj postupnik kazneni stupi u kriepost, bude u takovoj povedenoj iztragi tekla parnica u višjoj molbi (ako su spisi ureda radi predloženi višjoj kojoj vlasti, ako je podnešena žalba, utok, priziv ili pri-tužba uništena). ili ako rok, dat na to priašnjimi zakoni, nebude još minuo, ovaj pako tečaj na višju molbu biaše uz pomenuti rok poprimaljen: tad višji sudovi imadu u tom na toliko raditi i odlučivati, na koliko se pokaže, da će po istom postupak za skrivljenika bit povoljniji, nego li po zakonih od prije postojavših.

U ostalom glede takovih tekućih kaznenih slučajevah imadu se oni prizivi, za koje su po zakonih postojavših dosada u više krunovinah, sudovi zemaljski imali dielovati kao vlasti prizivne, razpravljati i odlučivati kod zamienivših ih sudista: prve molbe.

U onih krunovinah napokon, gdi je dosada valjao kazneni postupnik od 17. Siečnja 1850, ima dielatnost, podieljena višjemu zemaljskomu sudu kao vlasti

prizivnoj, u obziru tekućih jurve kaznenih slučajevah pripadat i u buduće višjemu zemaljskomu sudu, koi ga je po novom ustrojstvu vlastih pravosudnih zamienio.

Članak V.

Ako radi kažnjivoga diela, učinjena po više osobah, u doba nastavše krieposti ovoga kaznenoga postupnika bude makar i proti jednomu samo sukrivcu ili dioniku kaznena koja vlast stališa gradjanskoga učinila jurve odredbu od vērste, pomenute u članku IV., ali nebude još proti njemu izrečena presuda konačna: tad se postupak kazneni i proti ostalim sukrivcem i dionikom ima obaviti po zakonih priašnjih.

Proti onim pako sukrivcem i dionikom, glede kojih u doba, kad je takova konačna presuda izrečena bila proti jednomu od njih, nebude još satvorena odluka za povedenje iztrage (presuda doznačna — stavljenje pod tužbu): ima se postupak obaviti po ovom postupniku kaznenom.

Članak VI.

Ako je pri početku krieposti ovoga kaznenoga postupnika po kojoj kaznenoj vlasti stališa gradjanskoga povedena proti komu kazneno-sudbena iztraga na način naznačeni u pērvoj točki članka IV., tad se po priašnjih zakonih obaviti ima postupak, ako se zločinstva tiče, i glede svih ostalih po istoj osobi počinjenih kažnjivih dielah, koja u tečaju postupka kaznenomu sudu dodju do znanja; — a ako iztraga teče samo radi kakova prestupka, i glede svih ostalih po istoj osobi počinjenih prestupakah i prekēršajah; — ako li se iztraga vodi samo radi kakova prekēršaja, takodjer i glede svih ostalih prekēršajah, koji su podvērženi sudbenosti sudovah kaznenih.

Članak VII.

Ako li je iztraga tekla dosada samo radi kojega prestupka ili prekēršaja, pak se poslie obnadje proti iztraženiku i okriiva radi kakova zločinstva; — ili ako se osoba, koja je dosada pod iztragom bila samo radi prekēršaja, okrivi i prestupkom kakovim: ima se tekuća iztraga ustupiti u pērvom slučaju kaznenomu sudu, koi je za zločinstvo, u drugom pak slučaju, koi je za prestupak po ovom kaznenom postupniku nadležan, za da nastavi postupak po propisu istoga.

Samo ako u tekućoj iztragi bude jurve izrečena konačna osuda pērve moibe: tad se dalji postupak o istoj dovršiti ima razlučeno od iztrage o novom pridošavšem činu, i na kazan, dosudjenu može biti na iztragu onu, ima se imati primieren obzir pri izricanju presude o činu, novom pridošavšem.

Članak VIII.

Potrebštine, da se dozvoli obnova kazneno-sudbene iztrage, dovršene po zakonih od prije postojavših, imadu se kako glede onih kažnjivih dielah, o kojih je priašnja presuda izrečena, tako i glede kažnjivih dielah s nova odkri-

venih, ali prije one presude počinjenih, prosudjivat u pravilu po zakonih predjašnjih. — Nego, ako propisi, sadržani o tom u ovom kaznenom postupniku, budu za okrivljenika povoljniji, ima se obnova iztrage dozvoliti onda samo, ako nastupe i uvjeti, u ovom zakonu propisani.

Članak IX.

Nego u obziru postupka kaznenoga, procjenjivanja dokazah, zatim u obziru presude, koja se izreć ima, a i sredstvah pravnih proti istoj, treba pri obnovljenoj iztragi, ako obnova iste bude zaključena stopram poslie goripomenutoga dana, postupat u smislu ovoga postupnika kaznenoga. — Ako bi po posljedku obnovljene takove iztrage izreć se imala kazan smerti, tad se umiasto iste u slučaju, ako već priašnjom osudom bijaše kazan dosudjena, i ista budi sasvim budi stranom izvršena, dosudit ima kazan teške tamnice do smerti.

Članak X.

Odlučivanje, da li ima miesta obnovi kazneno-sudbenih iztragah, dovršenih po zakonih priašnjih, a tako i postupak glede istih, pripada onim sudovom, koji kao sudovi kazneni zamienjuju vlasti od prije na to zvane.

Nego o iztragi navovo povedenoj uslied ovakove obnove, imadu i u ovih zemljah, u kojih bijaše dosad u krieposti kazneni postupnik od 17. Siečnja 1859, odlučivat ne višji zemaljski sudovi, nego ona sudišta prve molbe, koja su na to zvana po ovom postupniku kaznenom.

Članak XI.

Nasernu ministru pravosudja nalaže se ovrha ovoga zakona. Isti imade izdat naredbe k tomu potrebite a i ustanovit dan, kojega će ovaj postupnik kazneni, s obzirom na postojeća razmieja, imat u kriepost stupiti u svakoj krajevini.

Dato u Našem glavnom i prestolnom gradu Beču na dvadeset i deveti mjeseca Šerpnja, godine hiljadu osamsto pideset i treće, Našega vladanja godine pete.

Franjo Josip s. r. (M. P.)

Gr. Buol-Schauenstein s. r.

Krauss s. r.

Po previšnjoj naredbi:

Rausonnet s. r.

Kazneni postupnik

za

cesarevinu austrijsku.

Glava prva.

Ustanove obćenite.

§. 1.

Nemože se nikomu nametnuti kazna, ako ne bude najprije obavljen postupak kazneni i izrečena osuda.

Radi zločinovah, prestupakah ili radi prekëršajah, koji su naznačeni u obćem zakonu kaznenom ili poviereni osobitim naredbami postupku sudovah kaznenih, nemože se nikomu nametnuti kazna, ako se prije toga neobavi kazneno postupanje u smislu ovoga kaznenoga postupnika i ako prije toga nadležni sudac osude neizreče.

§. 2.

Sudovi kazneni progone kažnjive čine u pravilu ureda radi.

Sudovi kazneni progone kažnjive čine ureda radi; nego izuzeti su oni slučajevi, u kojih je po osobitoj naredbi zakona za takov progon potrebno, da to zahtieva koji dotičnik.

§. 3.

i imadu uvažavat i one okolnosti, koje služe na obranu okrivljenika.

Vlasti, djelujuće u postupku kaznenom, dëržane su pri svakom razpitivanju, izvidjanju i riešivanju jednakom brižljivostju uvažavat okolnosti, i koje služe na uglavljenje okrivljenika, i koje služe na obranu istoga.

§. 4.

Na koliko sudac kazneni uvažavat mora presude sudca građanskoga.

Iztraga sudovah kaznenih obziže i ona privatno - pravna predhodna pitanja, koja se najprije prosudit moraju, da moguće bude riešit stvar kaznenu.

Ako je u tom obziru izrečena presuda po sudcu građanskom, nevezže ista presuda sudca kaznenoga, u koliko se radi o prosudjenju, da li je okrivljenik kažnjiv ili nije.

Ako se presuda sudca građanskoga osniva na takovih učinih, koji bi mogli od upliva bit na riešitbu suda kaznenoga, neima sudac kazneni ni tih učinah smatrat kao istinite, ako iz iztrage suda kaznenoga ili tim učinom protivnoga šta na vidieo izidje, ili se vjerojatnost njihova umali.

Ako li učin kažnjivoga kojega diela zavisi od pitanja: da li je ženitba valjana ili nije, glede česa je već ili prije, ili pak u tečaju kaznenoga postupka povedena bila razprava kod nadležnoga suda građanskoga ili duhovnoga: ima se počekat okončanje iste razprave, a ako je potrebno, valja shodnim putem i polierat, da se razprava pospieši. Nego ako se zaprieka ženitbena

povede samo pred sudcem kaznenim, i ako se spozna, da su neistinite okolnosti, na kojih bi se imala osnivati navedena zaprieka ženitbena, ili ako neima dvojbe, da je neuputan prigovor lažno navedene zaprieke ženitbene: ima se tad nastaviti postupak kazneni; u protivnom pako slučajju držan je sudac kazneni, poprednju iztragu i riešitbu ustupiti postavljenomu za to sudu gradjansko-mu ili duhovnomu.

Presuda suda ženitbenoga veže istina i kaznenoga sudca u obziru pitanja o valjanosti ženitbe; nego nebrani mu to, izviditi i uvažiti i sve one okolnosti i odnošaje, koji ukidaju kažnjivost okrivljenika.

§. 5.

Rokovi su u pravilu izklopni, kako se računaju.

Rokovi u ovom zakonu ustanovljeni, ako nije izriekom inako naredjeno, imadu se smatrat kao izklopni (zaporni) i nemogu se produljiti.

Ako rokovi ovi teći imaju od stanovitoga kojega dana, valja računati ih tako, da se dan ovi neurachuna. Produljeni rokovi počinju za posljednjim danom predidućega roka, kojega je produljenje, izhodjeno. Uračunavaju se nedjelje i praznici, a tako i oni dani, kojih je pismo, koje treba da uz stanovito vrijeme bude predano vlasti kaznenoj, ili na pošti išlo, ili inako obustavljeno bilo.

§. 6.

Ustanova u obziru globah iliti kaznih novcauh.

U ovom kaznenom postupniku ustanovljene globe imadu se razumievat u novcu konvencionalnom po mieri od dvadeset forintih; a teku iste u ubožki zaklad onoga miesta, u kojem na globu obsudjeni boravi; i imadu se u slučaju, ako se od kaznika iztierat nemogu, ili ako bi imietku ili zaslužbi obsudjenika ili obitelji njegovoj bile na veliku štetu, pretvoriti u jedan dan kazni u zatvoru za svakih pet forintih.

Glava druga.

O vlastih sudbenih u kaznenih stvarih, i o dieokrugu istih vlastih u obće.

§. 7.

U prvoj molbi izvršuju sudbenost u stvarih kaznenih:

- a) uredi kotarski (uredi stolični) kao sudovi kotarski, i sudovi kotarski (preture), koji postoje sami za sebe;
- b) sudišta prve molbe (sudovi zemaljski, okružni i županijski).

§. 8.

sudovom kotarskim kao sudcem inokosnim, a sudištem u pravilu kao sudovom sbornim.

Sudovi kotarski imadu kazneno-sudbena uredovna dieovanja, koja su im naložena, izvršivati po sudcuh inokosnih, sudišta pako, u koliko zakon iznimke neustanovljuje, kao sudovi sborni.

§. 9.

Postupak kazneni radi prekršajah pripada sudovom kotarskim i vlastim redarstvenim.

Sudu kotarskomu pripada vaskoliki postupak kazneni, t. j. iztraživanje, riešivanje i izvršivanje svojih presudah glede onih prekršajah, koji su u obćem zakonu kaznenom imenovani kao takovi, ili osobitimi propisi sudovom doznaćeni za iztraživanje i kašnjenje.

Ustanovit će osobite naredbe, glede kojih će prekršajah, izbrojenih u drugom dielu zakona kaznenoga, u okolišu redarstvenom glavnih gradovah i inih miestah sudbenost kaznenu u pèrvoj molbi namiesto suda kotarskoga izvršivat vlast sigurnostna ondi postavljena.

Nego u obziru prekršajah ove vèrste imadu vlasti sigurnostne kao vlasti, koje zamienjuju sudove kaznene, dèržit se propisah ovoga postupnika kaznenoga, i tečaj pravde ide od njihove riešitbe u drugoj molbi na višji zemaljski sud, a u molbi tretjoj na višnje sudište (§§. 18 i 19).

§. 10.

Kojim sudovom kao sudovom iztražnim pripada postupak iztražni o zloćinstvih i prestupciah.

Iztražni sudovi, koji imadu vodit postupak iztražni o zloćinstvih i prestupciah, jesu sljedeći:

- a) u obziru zloćinstvah veleizdaje, uvriede Velićanstva, uvriede članovah cesarske kuće i smetanja javnoga mira (§§. 58—66 zak. kaznenog), u svakoj krunovini zemaljski sud onoga miesta, gdje siediste svoje ima politička zemaljska vlast (miestodèrštvo, zemaljska vlada ili razdio miestodèrštva);
- b) u obziru svih ostalih zloćinstvah i prestupakah svaki zemaljski i okružni (županijski) sud za okoliš, koi navlastito za to bude ustanovljen; izvan toga okoliša pako
- c) oni sudovi kotarski (§. 7, sl. a), koji osobitimi ustanovami u svakoj krunovini, polag razmierjah miestnih i s obzirom na sgrade, za sud iztražni potrebite, za okoliš, koi će se navlastito za to odredit i koi će u pravilu obsizat kotare od više sudovah kotarskih, budu naredjeni kao sudovi iztražni o zloćinstvih i prestupciah.

§. 11.

Koji sudaćki urednici imadu kao sudci-iztražitelji obavljat postupak iztražni.

Postupak iztražni ima se obavljat kod sudovah zemaljskih i okružnih (županijskih) (§. 10, sl. a) i b) po jednom ili po više iztražnih sudacah, koje naredjuje načelnik sudišta izmed članovah istoga sudišta; i ti sudci-iztražitelji oskèrbljuju uredovna dielovanja i odpravke, koji im pristoje po ovom postupniku kaznenom, u ime suda iztražnoga; — kod sudovah kotarskih pako (§. 10, sl. c) obavlja pomenuti postupak kao sudac-iztražitelj ili predstojnik sudbenoga poslovanja ili koi drugi za sudstvo izpitani urednik kotarskoga suda, kojega on za to naredi.

§. 12.

Pomoćne vlasti sudovah iztražnih.

Svaki iztražni sud vlastan je, kada se radi o pojedinih dielih postupka kaznenoga, koja se imadu obaviti izvan miesta siedišta njegova, zamolit za po-

stupak kazneni o zločinstvih i prestupkih naredjeni sud iztražni onoga mesta, gdje se učinit ima koje dielo sudbeno, za da ga isti obavi.

Imadu takodjer svi sudovi kotarski, kao pomoćne vlasti u obziru kaznenoga pravosudja o zločinstvih i prestupkih, zadovoljit svakomu nalogu sudovah iztražnih.

§. 13.

Dielatnost ostalih sudovah kotarskih u obziru zločinstvah i prestupakah.

Ako se zločinstvo ili postupak prijavi kod takvoga suda kotarskoga, kojemu glede istoga po §. 10, sl. c) nepristoji postupak iztražni, ima prijavu takovu u pravilu odpraviti na nadležni iztražni sud.

Nego ako poradi osobitih okolnostih slučaja nebi iztražni sud mogao sam tako brzo, kao što treba, izviditi učina ili obaviti drugih silnih uredovnih dielovanjah: držan je tada i takovi sud kotarski, u ime suda iztražnoga narediti medjutim, što je potriebno, i učinjena izvidjenja poslat bezodvlačno rečenomu sudu.

§. 14.

Sudišta nadziraju i upravljaju iztrage koje obavljaju sudovi kotarski.

Postupak iztražni, što ga obavljat imaju sudovi kotarski (§. 10, sl. c), nadzira i upravlja ono sudište, koje je zvano za ustmeno konačno razpravljanje (§. 16); ovomu sudištu pristoji dakle navlastito i to pravo, da sudovom kotarskim, spadajućim u okoliš sudišta, daje u tom naputke, i da iztragu ili pojedina diela iztražna u svako doba k sebi potegnuti i drugomu sudcu-iztražitelju izručiti može, čim mu se to potriebno uzvidi ili sbog važnosti slučaja ili s drugih znamenitih razlogah.

§. 15.

Uredovna dielovanja sudištah u obziru postupka iztražnoga.

Sudište, zvano za ustmeno konačno razpravljanje (§. 16), ima još sljedeća uredovna dielovanja:

- a) odlučivat o onih prijavah radi zločinstvah i prestupakah, za koje sudac-iztražitelj obnadje, da nisu prikladne za postupak kazneni;
- b) riešivat u prvoj molbi različitost mnienja, koja u tečaju postupka iztražnoga nastane izmedju sudca-iztražitelja i odvietnika državnoga, a tako riešivat i sve pritužbe proti odredbam ili proti zatezanju sudca-iztražitelja;
- c) riešivat o zaglavljenom postupku iztražnom.

§. 16.

Nadležnost sudištah prve molbe za konačno razpravljanje i riešivanje o istom, glede zločinstvah i prestupakah.

Napokon svako sudište prve molbe zvano je u svojem sudbenom okolišu za ustmeno konačno razpravljanje i riešivanje glede svih zločinstvah i prestupakah.

Samo u obziru zločinstva veleizdaje, uvriede Veličanstva, uvriede članovah cesarske kuće, i smetanja javnoga mira pripadaju i uredovna dielovanja,

izbrojena u §. 15, a tako i ustmeno konačno razpravljanje i riešivanje o istoj zemaljskomu sudu onoga miesta, gdje politička zemaljska vlast siedište svoje imade (§. 10, sl. a).

§. 17.

Odlučivanje sudišta pèrve molbe u stvarih kaznenih.

Sudišta pèrve molbe razpravljaju i riešivaju stvari kaznene pravilno u skupštinah od jednoga predsjednika, dvojice sudacah i jednoga voditelja napisnika; konačne pako razprave, gdje se radi o takovu zločinstvu, na koje je u zakonu izrečena ili kazan smèrti ili kazan tamnice preko pet godinah, a tako i riešivanje glede istih, imadu ista sudišta obavljat u skupštinah od jednoga predsjednika, četvorice sudacah i jednoga voditelja napisnika.

§. 18.

Kaznena sudbenost nad zločinstvi, prestupci i prekèršaji u drugoj molbi kod višjih zemaljskih sudovah, i odlučivanje istih.

U drugoj molbi izvršuju sudbenost kaznenu nad zločinstvi, prestupci i nad prekèršaji, naznačenimi u §. 9. višji zemaljski sudovi (sudovi višji, banjski stol).

Ovi sudovi satvaraju odluke svoje pravilno u skupštinah od jednoga predsjednika, četvorice sudacah i jednoga voditelja napisnika.

Nego riešitbe o takovih konačnih razpravah, gdje se radi ili o zločinstvu velcizdaje, ili o zločinstvu takovu, na koje je u zakonu izrečena kazan smèrti, satvara višji zemaljski sud u skupštinah od jednoga predsjednika, osmorice sudacah i jednoga voditelja napisnika. Ako ovaj sud za viećanja, malo prie pomenuta, nebi imao dovoljnih viećnikah, imat će ih onoliko, koliko potreбно bude za dopunitbu, pozvat izmed članovah od sudovah, koji su mu podčinjeni (§. 53).

§. 19.

Kaznena sudbenost nad zločinstvi, prestupci i prekèršaji u tretjoj molbi kod višnjega sudišta, i odlučivanje istoga.

U tretjoj molbi pripada sudbenost kaznena nad zločinstvi, prestupci i nad prekèršaji, naznačenimi u §. 9. sudištu višnjemu. Ovo sudište satvara svoje odluke u stvarih kaznenih pravilno u skupštinah od jednoga predsjednika, šestorice sudacah i jednoga voditelja napisnika; ali ako se radi o riešitbi konačne razprave glede kojega zločinstva, naznačenoga u tretjoj točki §. 18., tad u skupštinah od jednoga predsjednika, desetorice sudacah i jednoga voditelja napisnika.

§. 20.

Ustanovljuje se broj glasovateljah.

Pri riešivanju u stvarih kaznenih nesmiije broj glasovateljah bit ni veći ni manji, nego što je ustanovljeno u §§. 17, 18 i 19.

§. 21.

Kako sudovi kazneni viećaju, glasuju i odluke satvaraju.

Kod svih sudovah satvara se odluka absolutnom većinom glasovah, ali onda stopram, pošto je stvar najprie uzeta bila u viećanje (pretres). Članovi suda, koji su po službi starji, daju svoj glas iliti odvietuju prie, nego mladji. Nego izviestitelj (referent) odvietuje svagda pèrvi. Predsjednik vlastan je svakipat

svoj glas, ili odviet dat u napisnik. Ali nesmije toga nikad učinit prije, dok nisu ostali prisiednici oddali svojih odvietah.

Ako izmedju više mnienjah jedno imade za se polovicu svih glasovah, može mu predsjednik dat prevagu, pristupivši k istomu.

Ako su glasovi izmedju dva mnienja razpolovljeni, tad je predsjednik držan takodjer odvietovat. Ako predsjednik pristupi jednom ili drugom od ta dva mnienja, ima se po tom satvorit odluka.

§. 22.

Ako li predsjednik, kad su odvieti razpolovljeni, izreče, tretje mnienje; ili ako se odvieti ostalih glasovateljah diele ra više nego na dva razna mnienja, tako da nijedno od tih mnienjah neima za se absolutne većine odvietah, (t. j. preko polovice svihkolikih glasovah): tad se imade glasovanje ponovit. Ako se ni pri iznovičnom glasovanju nepostigne absolutna većina odvietah za nijedno od mnienjah različitih: tad se odvieti, koji su za okrivljenika najnepovoljnii, pribrajaju onim odvietom, koji su mu do tih manje nepovoljni, i to čini se dotle, dok neizidje većina odvietah absolutna.

Ako različite misli nastanu o tom, koje je izmedju dva mnienja za okrivljenika pomanje nepovoljno: tad glede toga kao glede predhodnoga pitanja treba glasovat napose.

§. 23.

O tom, da li je sud nadležan ili nije, da li treba ili netreba postupak dopunit, a tako i o drugih predhodnih pitanjih ima se svagda odvietovat najprije. Ako većina glasovah odluči, da se ima započēt riešivanje glavne stvari, premda biahu podignute sumnje glede pitanja predhodnoga: držani su tad o glavnoj stvari odvietovat i oni sudci, koji su u manjini ostali.

§. 24.

Da se olakša satvaranje odluke, može se pri odvietovanju o zaglavljenom postupku iztražnom pitanje: „da li se ima odluka satvorit u obće na obustavu, odustaju ili obtužbu? (§. 196.)“ razlučit od pitanja: „po kojem miestu u zakonu ima se učinit obtužba (§. 200, sl. b) i c);“ a pri viećanju o obavljenoj konačnoj razpravi može se pitanje o krivnji razlučit od pitanja: kolika se kazan ima odmierit.

Ako se okrivljeniku pripisuje više kažnjivih činah: ima se satvorit osobita odluka o krivnji glede svakoga pojedinoga čina, a zatim odluka ukupna o kazni za sve kažnjive čine, koji se okrivljeniku pripisuju.

Pri odvietovanju o kazni prosto je onim sudcem, koji su okrivljenika obnašli za nedužna, da li će na temelju odluke, o krivnji satvorene, odvietovat o kazni, ili će se od odvietovanja uztegnut. U drugom ovom slučaju imadu se glasovi njihovi računat tako, kao da su izmedju mnienjah, izrečenih po ostalib glasovateljib, pristupili mnienju onomu, koje je za okrivljenika najpovoljnije.

§. 25.

Obseg sudbenosti
sudačkih kaznenih.

Sudbenost svakoga suda kaznenoga prostire se na vaskoliki kotar istoga. S toga neima valjat nikakova iznimka pojedinih u takovom kotaru nalazećih se osobah, već u koliko je u ovom zakonu izriekom ustanovljeno.

Dèrzan je svatko, kada bude pozvan, doći pred sud kazneni, odgovarati mu i pokoravat se odredbam njegovim. Nego one osobe, koje se izvan okoliša suda iztražnoga (§. 10.) nalaze preko dvie milje daleko od središta istoga suda, imadu se u pravilu preslušavat po onom sudu kotarskom, u kojega se kotaru nalaze (§. 116).

§. 26.

Obćenje sudovah
kaznenih s drugimi
vlastmi.

Sudovi kazneni vlastni su u svem, što k postupku njihovomu spada, sa svimi ovozemskimi vlastmi dèržavnimi i obćinskim neposredno obćiti zamolnimi pismi. To isto valja i u odnošaju k vlastim inozemskim, u koliko o tom nije osobitimi propisi što inako ustanovljeno. Sve ovozemske vlasti dèržavne i obćinske imadu dužnost, sudovom kaznenim u pomoć biti, molbam, koje im od istih dodju, zadovoljivat koliko moguće bèrže, ili pak prijavljivat odmah sudovom kaznenim zaprieke, koje smetaju.

§. 27.

Ako kazneni koi sud opazi nemarnost ili otezanje u izpunjenju molbe, koju je na drugu koju vlast upravio: ima to obznaniti ili vlasti onoj, koja je rečenoj nemarnoj neposredno predpodstavljena, ili onomu višjemu zemaljskomu sudu, u kojega okoliš spada, za da se primierenim putem zlu doskoči. Ako kazneni sud dužnost ovu u nemar vèrgne, neće se moć izpričati kèrzmanjem druge koje vlasti.

§. 28.

Pomoć oružane
moći za vlasti sud-
bene.

Vlastni su sudovi, kada je potreбно, u pomoć pozivat oružanu moć bez posredovanja ikoje druge vlasti.

Glava tretja.

O dielokругu dèržavnoga odvietništva i o razmierju istoga k sudovom u obće.

§. 29.

Sastav dèržavnoga
odvietništva.

Kod svakoga zemaljskoga i okružnoga suda ima bit po jedan dèržavni odvietnik, a kod svakvoga višjega zemaljskoga suda po jedan dèržavni nadodvietnik s potrebitim pomoćnim osobljem.

Pomoćno to osoblje, kada radi za dèržavnoga odvietnika ili za dèržavnoga nadodvietnika, povladjeno je za svakolika ovim pripadajuća uredovna dielovanja.

§. 30.

Poslovi državnoga odvjetnika jesu sljedeći: Ima on

- a) o svakom zločinstvu i prestupku, za koji sazna, odmah obavijestiti sud iztražni i učiniti, da se o istom povede postupak iztražni;
- b) u postupku iztražnom udioničtvovalati, kao što je potanko razloženo u glavi sedmoj, a kada je pogibelj s odgodom skopčana, učiniti sam one naredbe, koje odvjetnik državnih u takovih slučajevih, usljed osobitih ustanovah ovoga zakona, kada je potrebno, učiniti može i po inih vlastih ili organih;
- c) po zaglavljenom postupku iztražnom o zločinstvih ili prestupkih činiti sudištu primierene predloge, ili da se okrivljenik stavi u stanje optužbe, ili da se postupak obustavi, ili da se od istoga sasvim odustane;
- d) pri svakoj ustmenoj konačnoj razpravi o zločinstvih i prestupkih imati državnih odvjetnik obavljati poslove javnoga tužitelja na korist javne sigurnosti i zakona; — zatim imati isti
- e) u slučajevih zakonom dopuštenih proti izrečenim sudbenim riešitbam, za koje obnadjati, da nisu satvorene u smislu zakona, poprimiti priziv ili pritužbu na višje vlasti sudbene; i
- f) u obće za svega postupka kaznenoga skèrbiti, da se obdržavaju zakoni, i da se odvratja svako otezanje.

Odvjetnik državnih imati na dalje

- g) vlast, iztrage radi prekèršajah, koje se voditi imaju kod sudovah kotarskih, nalazećih se u okolišu sudišta, pregledavati (§. 417), i proti presudam istih poprimiti priziv, kao i u obće opažnje svoje o tom višjim vlastim dostavljati do znanja (§. 427). Dèržan je osim toga,
- h) sunadziranje nad kazništi, koje pripada ministarstvu pravosudja, izvèršivati u ime i po naputeih istoga ministarstva;
- i) statistične izkaze i periodična izvjestja o hodu pravosudja kaznenoga i o stanju kazništah sastavljati, i podnositi ih državnomu nadodvjetniku; napokon
- k) ide ga upravljanje i karnostno nadziranje polag osobitih o tom postojećih propisah nad pomoćnim osobljem, koje mu je odredjeno.

§. 31.

Državnih odvjetnici podređeni su i odgovorni državnomu nadodvjetniku, ovaj pako ministru pravosudja.

§. 32.

Državnomu nadodvjetniku pripadaju povlastice sljedeće:

- a) nadziranje i glavno upravljanje svih državnih odvjetništva, koja se nalaze u okolišu višjega suda zemaljskoga; usljed česa može državnih

Poslovi državnoga odvjetnika kod sudovah zemaljskih ili okružnih.

Podređenost državnoga nadodvjetnika neposrednom ministarstvu pravosudja.

Djelatnost državnoga nadodvjetnika kod višjega suda zemaljskoga.

nadodvietnik pomenutim državnim odvietničtvom davat naputke u obziru svih poslovah, izbrojenih u §-u 30., zatim umiesto njih u kaznenosudbenih razpravah ili u drugih državnomu odvietniku naloženih poslovih sám udioničtvovat, ili s važnih razlogah pojedina diela izručit kojemu drugomu uredniku državnoga odvietništva svoga okoliša, a ne onomu, koi je za ista zvan;

- b) karnostna vlast nad svimi urednici i poslužitelji državnoga odvietništva okoliša njegova po propisih, koji za to navlastito obstoje;
- c) može on zagledavat u sve spise, koji u stvarih kaznenih dolaze na višji zemaljski sud, a tako i pritoman bit u razpravah, što ih glede istih višji zemaljski sud imao bude; nego nemože pritoman bit pri odvietovanju; — tako isto može državni nadodvietnik pri pomenutih razpravah
- d) u slučajevih, koje zakon izriekom napominje, i predloge činiti (§§. 46, 49, 308, 330, 430); napokon ima državni nadodvietnik
- e) iz statističkih izkazah, što mu ih po propisu §. 30. sl. i) podnose državna odvietništva, sastavljat ukupni pregled o kaznenom pravosudju i o stanju kazništah u svemkolikom okolišu višjega zemaljskoga suda, i pošiljat kako taj pregled, tako i potrebita periodična izviestja ministru pravosudja.

§. 33.

Obéenje drž. odvietništva s drugim vlastni, i pripomoć moći oružane.

Propisi, sadržani u §§. 26, 27 i 28 valjaju takodjer i za državna odvietništva.

§. 34.

Sudovi i državna odvietništva neodvisna su medju sobom.

§. 35.

Sudovi imadu u svih slučajevih, gdje to zakon navlastito propisuje, prije nego što će satvorit odluku, čuti predloge državnoga odvietništva.

Namiestnik državnoga odvietništva može, ako mu je volja, bit pritoman, nego ne s glasom odlučnim, i pri viećanju i pri glasovanju suda prve molbe; samo nesmiye pritoman bit pri viećanju o razpravi konačnoj (§. 256).

§. 36.

Predlozi državnoga odvietništva nevezu ni sudca-iztražitelja ni sudovah presudnih, osim ako to za pojedine slučajeve zakon navlastito propisuje.

Glava četvërta.

O tužitelju privatnom.

§. 37.

Kod prestupakah, koje sudovi kazneni po zakonu progonit mogu samo na zahtievanje kojega dotičnika, ima se taj dotičnik najprije obratit na odvie-

Povlastice tužitelja privatnoga.

tnika državnoga, kojega je razsudi ostavljeno, da li će po zahtjevanju dotičnikovu sam predložiti ili neće, da se povede postupak kazneni. U prvom slučaju može privatni tužitelj u porazumljenju s državnim odvjetnikom, — u drugom pak slučaju ili sám za se ili po kojem punovlastniku začeti postupak kazneni.

Ako državni odvjetnik u tečaju postupka kaznenoga odustane od svojega sudjelovanja: može ga privatni tužitelj nastaviti sám.

Imade isti privatni tužitelj osim prava, što mu ih zakon na pojedinim mestih navlastito podjeljuje, još i povlasticu, davati, dok postupak iztražni traje, sudu sva ona sredstva, koja tužbu njegovu podupirati mogu, a tako i zahtijevati, da mu dopušteno bude zagledavati u spise iztražne; pri konačnoj pak razpravi može se rećeni privatni tužitelj za utemeljenje tužbe svoje poslužiti svimi onimi pravi, koja inače idu državnoga odvjetnika.

Glava peta.

O nadležnosti sudovah kaznenih.

§. 38.

Sud onoga mesta, gdi je dielo učinjeno.

Postupak iztražni o zločinstvih i prestupkih glede svih osobah, koje su u istih udioničtvovali, pripada u pravilu onomu sudu iztražnomu, a ustmena konačna razprava i riešitba onomu sudištu, u kojega se je okolišu kažnjivo dielo učinilo.

§. 39.

Sud o zločinstvih i prestupkih, učinjenih na medji, ili u kotarib od više sudovah.

Ako je zločinstvo ili prestupak učinjen po jednoj ili više osobah na medji od više kotarah sudbenih: ima učin izviditi onaj sud iztražni, koji bude imao priliku, da to prvi učini. U obziru takovih zločinstvah i prestupakah, koji budu učinjeni u više kotarah sudbenih: ima učin izviditi svaki iztražni sud u toliko, u koliko je to u kotaru njegovom moguće.

Glede daljega postupka zvan je i u jednom i u drugom slučaju sud onaj, koji je ostale preteko time, što je prvi izdao proti okrivljeniku ili poziv, ili zapoviest dovedbenu, zatvornu, ili teralicu, ili što je prvi naredio potieru.

§. 40.

Sud, kada se teče više kažnjivih dieloh.

Sud kazneni, pred kojim proti okrivljeniku kojemu teče jurve postupak radi kakova zločinstva ili prestupka, ima sudbenost svoju razširiti takodjer i na sva ostala po istom okrivljeniku učinjena zločinstva, prestupke i prekěrsaje, postupku sudbenomu doznačene, makar da i budu ta kažnjiva diela učinjena u drugih okoliših sudbenih ili stopram onda, kada već teče iztraga o onom prvom zločinstvu ili prestupku.

§. 41.

Sud, kada više zločinstvoh ili prestupakah bude učinjeno u raznih okoliših sudbenah.

Ako tko u različitim okoliših sudbenih poćini ili više zločinstvoh, ili više prestupkah, ili zločinstvoh i prestupakah: bit će medju različitim sudovi,

koji su u takovih slučajevih zvani za postupak kazneni, glede svih po okrivljeniku počinjenih zločinovah i prestupakah izklopno nadležan sud onaj, koi je ostale preteko (§. 39.). Ovomu dakle sudu imadu se nastavljanja radi ustupit takodjer i one iztrage, koje možebit kod drugih sudovah kaznenih budu kašnje proti okrivljeniku zarad zločinovah, prestupakah ili prekëršajah povedene.

§. 42.

Sud, kad se koje u §. 10. sl. a) pomenuto zločinstvo steče s drugim kažnjivimi dieli.

Ako tko bude okrivljen kojim zločinstvom, pomenutim u §. 10. sl. a), a pri tom još i drugim kažnjivimi dieli, koja su podvèržena postupku sudovah kaznenih: tad zemaljskomu onomu sudu, koi je po istom tom paragrafu povladjen za postupak glede zločinovah ondie imenovanih, pripada kako postupak iztražni, tako i uredovna u §. 15. naznačena dielovanja, zatim konačna razprava i presuda takodjer i glede svih ostalih kažnjivih dielah, koja se okrivljeniku pripisuju

§. 43.

Sud onoga miesta, gdje se okrivljenik ubiti.

Ako prijava proti okrivljeniku zarad kokova zločinstva ili prestupka bude učinjena kod onoga suda kaznenoga, u kojega su okolišu okrivljenika zatekli: ima tad postupat taj sud, ako ga nebude jurve preteko sud onoga okoliša, u kom je dielo učinjeno (§§. 38. i 41.), ili ako nezah tieva dèržavni odvjetnik jednoga ili drugoga okoliša, ili okrivljenik sám, ili kad je okrivljenikah više, ako nezah tieva makar jedan samo od njih, da se stvar onamo dade.

§. 44.

Sud glede zločinovah i prestupakah učinjenih u inozemstvu.

Ako u inozemstvu bude učinjeno zločinstvo ili prestupak, koi se po propisih zakona kaznenoga kaznit može u ovozemstvu: bit će nadležan onaj sud ovozemski, u kojega okolišu okrivljenik prebiva ili boravi. Ako okrivljenik neima u ovozemstvu ni prebivališta ni boravišta, nadležan je sud onaj, u kojega se kotaru uhititi.

§. 45.

Nego ako zločinstvom ili prestupkom okrivljeni bude stopram ovamo izručen, bit će nadležan onaj sud ovozemski, koi je izručbu izhodio. — Ako nasuprot inozemska dèržava izručbu ponudi, treba se obratit na višji zemaljski sud, da isti dozvoli izručbu primit; i pomenuti višji zemaljski sud ima podjedno ustanovit, kojemu će ovozemskomu sudu kaznenomu pripadat sudbenost u tom slučaju.

§. 46.

Kad inozemska koja dèržava zah tieva, da joj se izruči u cesarevini austrijskoj boraveći tudjinac poradi takovoga u inozemstvu učinjenoga zločinstva, koje nespada pod propis §. 38. zakona kaznenoga; ili kada se takovi tudjinac po propisu zakona inostranoj dèržavi ponudit ima: razpravljat će tada stvar ovu s inozemskom vlasti onaj sud zemaljski ili okružni, u kojega kotaru o-

krivljenik prebiva ili boravi, ili u kojega kotaru bude uhitjen. Kada se izručba ište, ili kada se razpošlju tieralice, ili izdade zapoviest na uhitjenje ili na ino kazneno-sudbeno gonjenje; ima se istina učinit sve, što je potrebno, da inozemski okrivljenik neuskoči, nego izručba njegova, po preslušanju dèržavnoga odvietnika, ima se kod višjega zemaljskoga suda predložiti onda stopram, ako inozemska vlast odmah ili uz primiereni rok iznese takovih dokazah ili pravnih obiedah, glede kojih ovdje preslušani inozemac nije kadar odmah se opravdat (očistiti). Višji zemaljski sud mora svakiput svoju odluku, satvorenu iza kako je čuo dèržavnoga nadodvietnika, podniet najprije ministarstvu pravsudja odobrenja radi.

§. 47.

Kazneni postupak proti osobam, koje po osobitih propisih stoje u slučajevih kaznenih pod sudbenosti vojničkom, ostaje i nadalje priuzdržan sudovom vojničkim. Nego izvidjenje učina glede takovih kažnjivih dielah, s kojimi postupat treba polag obèih zakonah kaznenih, pripada sudovom vojničkim samo onda, ako okrivljenik očito spada pod sudbenost vojničku. Pokaže li se to onda stopram, kada već teče iztraga, započeta po građanskom sudu kaznenom, ima isti razpravu dokinut i predat ju sudu vojničkom.

§. 48.

Poslanici inozemski, njihove obitelji i osoblje, koje spada upravo k poslanstvu, nestoje pod sudbenosti sudovah ovozemskih. Tako isto ni inostranih vladalacah ili poslanikah kućani i sluge, koji su ujedno podložnici inostranoga vladaoea, ili one dèržave, ka kojoj poslanik spada, nisu podčinjeni sudovom austrijskim. Ako bi se dakle s takovimi osobami zametnut imalo uredovno dielovanje poradi kakova zločinstva ili prestupka: valja istina učinit, što je potrebno, da okrivljenik uskočiti nemože, ali ima se o tom obaviestiti odmah višnje dvorsko maršalstvo.

§. 49.

Višji zemaljski sudovi vlastni su, kako iz obzirah javne sigarnosti ili pristranosti suda, tako i s toga, da se olakša ili pospieši postupak, da se nečine nepotrebni troškovi, zatim poradi nedostatka dovoljnih uzah ili iz drugih važnih razlogah, po saslušanju dèržavnoga nadodvietnika ili na predlog istoga, oduzet kaznenu razpravu sudu nadležnomu, i povierit ju drugomu kojemu sudu iste vèrste u svom okolišu. Kako okrivljeniku, tako i dèržavnomu nadodvietniku presto je, proti takovim odlukam uz tri dana, iza kako budu obznanjene, podniet pritužbu višnjemu sudištu. Iz istih razlogah može i višnje sudište narediti, da se kaznena koja razprava iz okoliša jednoga višjega zemaljskoga suda prenese u okoliš drugoga.

U slučajevih §. 10. sl. a) može jedino višnje sudište odredit povierenje iliti delegaciju.

Nadležnost postupka kaznenoga glede osobah, koje su pod sudbenosti vojničkom.

Izuzeti su inostrani poslanici, i ljudi njihovi.

Pravo povierivanja, pripadajuće višnjem zemaljskim sudovom i višnjemu sudištu.

§. 50.

Valja držat se granicah nadležnosti sudbenosti; kako se riešivaju prepore glede iste.

Svaki sud ima ureda radi pazit na granice svoje sudbenosti. Ako sud scienu, da u kaznenoj kojoj stvari, koja predanj dodje, nije nadležan, ima ju odpraviti onoj vlasti, koju za nadležnu spozna, za da ta vlast povede ili nastavi postupak kazneni.

Ako izmedju više iztražnih sudovah nastane prepore o tom: koi li je medju njimi nadležan za iztražni koi postupak, i ako su svi ti sudovi u okolišu jednoga istoga sudišta, odlučuje o tom to sudište, nego čuvši najprije državnoga odvjetnika. Spadaju li pak iztražni sudovi, koji se prepiru, pod različita sudišta, a sudišta ta nemogu se složiti; — ili porodi li se prepore izmedju više sudištah prve molbe, odlučuje tad višji zemaljski sud, ako su sudovi, koji se medju sobom prepiru, svi pod jednim istim višjim zemaljskim sudom.

Ako li su sudovi, koji se prepiru, pod raznimi višjimi zemaljskimi sudovi, pak se ni ovi nemogu složiti o predmetu prepornom; ili ako nastane prepore medju samimi višjimi sudovi zemaljskimi, odlučuje tad višnje sudište.

Dok prepore o nadležnosti medju nižjimi sudovi nebude riešen, ima dotle svaki od njih obavljati u svom kotaru sve, što je potriebno za povedenje iztrage i za ustanovljenje učina, i navlastito činiti sva ona na iztragu odnoseća se diela, koja se bez pogibelji odgoditi nemogu.

§. 51.

U koliko valjaju uredovna dielovanja postupka iztražnoga obavljena po sudu nenadležnom.

Uredovna dielovanja, odnoseća se na postupak iztražni, koja budu učinjena po kojem sudu nenadležnom, nisu s toga jedino nišetna, dapače ima se njimi poslužiti sud nadležni. Nego, ako bude potriebno, držan je ovaj sud učiniti, da se uredovna ta dielovanja dopune, izprave ili ponove.

Glava šesta.

O izključenju i odklonu osobah sudbenih i odvjetnikah državnih.

§. 52.

Izključenje sudacah i voditeljah napisnika.

Svaki sudac i voditelj napisnika izključen je od opravljavanja dieloh sudbenih u postupku kaznenom, ako je on sám onaj, koi je kažnjivim činom ošteten, ili ako je osoba okrivljena ili oštetjena skopčana s njime po vezu ženitbenom; ili ako je bud' okrivljenik, bud' oštetenik, bud' državni odvjetnik, bud' privatni tužitelj ili branitelj s njim u linii uzlaznoj ili silaznoj u rodu ili tastbini, ako je diete od tete, ujaka ili strica mu, ili ako je još bližje s njimi u rodu, ili u tastbini u istom kolijenu, ili ako je prema njemu u razmierju od pocihima ili hranitelja, ili podieteta ili hranjenčeta, tutora ili sirote, ili napokon u razmierju vicrovnika ili dužnika.

§. 53.

- Kao sudac ili voditelj napisnika izključen je u svih molbah i onaj,
- a) koji je izvan svojih službenih poslova svjedok bio kažnjivoga djela, o kom je govor, ili koji je u stvari bio saslušan kao svjedok ili vieštak;
 - b) koji je u toj stvari sudjelovao budi kao branitelj budi kao državni odvjetnik.

Od sudjelovanja i odlučivanja pri razpravi konačnoj izključen je onaj, koji je u istoj stvari djelovao kao sudac-iztražitelj.

Članovi pako sudova od višjih molbah izključeni su navlastito:

1. da nesmiju viećati o stvarih kaznenih, kod kojih su djelovali kao sudci-iztražitelji;
2. da nesmiju viećati o prizivih proti onim riešitbam, pri kojih su i sami odvietovali u nižjoj kojoj molbi;
3. da nesmiju vodit izvjestja (referate) a ni predsjedati pri razpravljanju takovih stvarih kaznenih, glede kojih je sudac-iztražitelj ili izvjestitelj pri nižjem kojem sudu s njimi u rodu ili tasthini onako, kao što je rečeno u §-u 52.

Nasuprot od sudjelovanja pri razpravi konačnoj. i pri riešitbah, koje se o razpravah konačnih događaju u molbi prvoj ili višjoj, nije nijedan sudac izključen s toga, što je u istoj stvari kaznenoj odpric sudjelovao pri riešitbi o zaglavljenom postupku iztražnom ili o medjupitanjih postupka iztražnoga.

§. 54.

Postupak radi takova izključenja.

Sudac je držan, ono razmierje, na kom se osniva razlog njegova izključenja, prijaviti odmah načelniku onoga suda, kojega je član; ako li je on sám načelnik sudbenoga poslovanja kojega suda kotarskoga, tad onomu sudištu, kojemu pripada razprava konačna, za da pomenuti načelnik ili ovo sudište odabere drugoga sudca za uredovna djelovanja, koja se činiti imaju.

Voditelj napisnika prijaviti će to onomu sudcu kod kojega bi imao napisnik voditi.

§. 55.

Svaka sudbena osoba ima se od onoga časa, kako saznade izključni koji razlog, kloniti svih sudbenih djelovanjah u istoj stvari. Ako u slučajevih, gdje je sudac-iztražitelj zapriečen postupati, bude pogibelj s odgodom skopčana, i ako načelnik suda ili sudište, povladjeno za to po §. 54., nebude moglo dosta brzo postaviti drugoga sudca-iztražitelja: mora tad takova sudbena osoba u slučajevih, ako je okrivljenik s njome skopčan vezom ženitbenim, ili ako je s njome u razmierju srodstva ili tastbine, naznačenom u §. 52., podjedno izvjestiti o tom najbližji sud kotarski, za da ovaj uzmogne medjuto obaviti silno potrebna uredovna djelovanja, u svih ostalih pak slučajevih ima djelovanja ta obaviti sama.

§. 56.

Odklon sudacah i
voditeljah napisnika.

Mogu kako dèržavni odvietnik, tako i okrivljenik i oštetenik, a kod prestupakah, koji se izražuju samo na zahtievanje kojega dotičnika, takodjer i ovaj dotičnik odklonit članovah sudbenih i voditeljah napisnika, ako su kadri izvan slučajevah, naznačenih u §§. 52. i 53., navest i dokazat drugih razlogah, iz kojih se dvojiti može o podpunoj nepristranosti odklonjenoga.

§. 57.

Dà li se odkloniti može sudbena koja osoba, odlučuje o tom po pravilu načelnik onoga suda, kojemu osoba ona spada; ako se pak odklanja koi sud iztražni, odlučuje ono sudište, kojemu je pomenuti sud počinjen. Odklanja li se pako sám načelnik kojega sudišta, odlučuje o tom višji zemaljski sud; a ako bi tko hotio odkloniti predsjednika od višnjega zemaljskoga suda, odlučuje višnje sudište. Istoj onoj vlasti, kojoj pripada odlučivanje u tom obziru, ima se podniet i prošnja za odklon, u kojoj treba da su razlozi odklona točno navedeni i koliko moguće zasviedočeni.

Proti odluci, izdatoj o tom, ako neproizlazi od višnjega sudišta, dopušten je onomu, koi scieni da mu je istom odlukom krivo učinjeno, priziv na višji sud; nego priziv taj nemože imat moći odgodne.

Vlast, koja o odklonu odlučuje, ima ujedno, ako se isti dopusti, naznačit onu osobu sudbenu ili onaj sud, koi će imat stupiti na miesto odklonjenoga. Ako li se prošnja za odklon koje osobe sudbene odbije, i ako se obnadje, da je prošnja podnošena očito od obiesti, ima svaki višji sud izreć presudu na globu, naznačenu u §-u 315.

§. 58.

Izključenje članovah od dèržavnoga odvietništva.

Od poslovanja u kojoj stvari kaznenoj izključeni su oni članovi dèržavnoga odvietništva, s kojimi je osoba okrivljena ili oštetjena vezom ženitbenim skopčana, ili s kojimi je jedna ili druga tih osobah ili pak branitelj u uzlaznoj ili silaznoj liniji u rodu ili tastbini, ili u razmierju dieteta od tete, ujaka ili strica, ili u razmierju još bližjega rodjaka ili u jednakom kolienu svojaka, ili pak u razmierju tutora ili sirote, poočima ili hranitelja, ili podieteta ili hranjenčeta, ili napokon u razmierju vierovnika ili dužnika.

Zatim izključeni su oni, koji su izvan svojih službenih poslovah sviedoci bili kažnjivoga diela, o kojem je govor; koji su u istoj stvari bili preslušani kao sviedoci ili vieštaci, ili koji su u njoj dieovali kao branitelji.

§. 59.

Postupak glede takova izključenja.

Svaki član dèržavnoga odvietništva dèržan je od onoga časa, kako saznade izključni koi razlog, uztegnut se od poslovanja u onoj stvari, glede koje je izključen; istu stvar predat svojemu namiestniku i izvestit o tom svoga neposrednoga starjega. Pritužbe stranakah proti poslovanju takovoga odvietnika dèržavnoga, koi bi se po zakonu imao bio uztegnut od svakoga posla, imadu

se upravit na dèržavnoga nadodvjetnika, a ako pritužbe budu učinjene proti odluci dèržavnoga nadodvjetnika ili proti njegovomu vlastitomu poslovanju, tad na ministarstvo pravosudja; time medjutim niti se obustavlja postupak, niti postaje ništetan posao, obavljen po odvjetniku dèržavnom.

Glava sedma.

O postupku iztražnom glede zločinovah i prestupakah.

I.

Ustanovo obćenite.

§. 60.

Svrha postupka iztražnoga.

Svrha je postupka iztražnoga: izvidit učin; pronać učinitelja, sukrivce i dionike; sakupljat s jedne strane obiede i dokaze o krivnji, a s druge strane sredstva za opravdanje okrivljenika, i u obće razložiti i razjasnit sve, što je potrebno, da se uzmogne izreć odluka na obustavu, odustaju ili na obtužbu (§. 196).

§. 61.

Razlozi za povenje postupka iztražnoga.

Čim sud iztražni (§§. 10, 11, i 14) budi po govorenju javnom, budi po prijavi, budi po vlastitom otkritju sazna za kakovo zločinstvo ili za kakovi prestupak, koi se iztraživat mora ureda radi, ima odmah povest postupak iztražni, pak i sva ostala diela, koja se iztrage tiču, ureda radi ili učinit, ili naredit, da ih učini tko drugi (§. 12.), nečekajući u tom predlogah dèržavnoga odvjetnika.

Ako se sudu iztražnomu prijavi zločinstvo veleizdaje, smetanja javnoga mira, krivotvorja vierovnih papirah ili novacah, ili koje drugo zločinstvo ili prestupak, glede kojega bi se radi javne sigurnosti iziskivala još kakova redarstvena izsledovanja ili naredbe kakove: ima tada sud iztražni u isto doba kada povede postupak iztražni, poslat takodjer primiereno obližnjoj vlasti, naredjenoj neposredno za uzdržavanje javne sigurnosti i javnoga reda, t. j. vlasti sigurnostnoj.

§. 62.

Prijave i izviestja sudovah kotarskih, koja se daju sudištu o prijavah i iztragah, koje se dogadjaju kod njih.

Kod sudovah kotarskih (§. 10, sl. c.) ima se postupak iztražni u pravilu vodit bez dioničtva odvjetničtva dèržavnoga; nego dèržan je sud iztražni o svakom slučaju, koi po §-u 61. povoda daje uredoynom kakvom dielovanju, u isto doba, kada dielovanje to započne, na kratko obaviestit ono sudište, koje bi zvano bilo za konačnu razpravu i riešitbu u toj stvari. Nego ako sud iztražni scieni, da prijava kojega zločinstva ili prestupka nije prikladna za postupak kazneni s toga, što neima učina kažnjiva kakova diela, ili što su obiede (razlozi sumnje) neznatne: ima tad istu dobivenu prijavu predložiti sudištu, i počekat riešitbu istoga o takovoj prijavi.

Osim toga imadu sudovi kotarski, naredjeni za iztraživanje, koncem svakoga mjeseca predložiti sudištu kratak pregled o stanju svih iztragah, koje kod njih teku radi zločinovah ili prestupakah, i prilikom tom, ili ako im se s važnih razlogah shodno uzvidi, takodjer i napose, dostavljat sudištu do znanja znamenitih događajeh iz iztragah, koje su kod njih vodjene.

Ove prijave i izviestja ova ima državni odvjetnik pri sudištu neprekidno pregledavat, i predloge, koji mu se shodni uzvide, ili priobćivat sudu iztražnomu, ili činiti neposredno sudištu.

Kada se vieća o takovih prijavah, izviestjih ili pitanjih sudovah iztražnih, ima sudište prizvat svagda i državna odvjetnika.

§. 63.

Sudielovanje državnoga odvjetnika pri iztragah, koje se vode kod samoga sudišta.

Nasuprot u onih slučajevih, gdje se postupak iztražni vodi kod samoga sudišta (§. 10, sl. a) i b), držan je sudac-iztražitelj, koliko je moguće, raditi u porazumljenju s državnim odvjetnikom, i s toga, ako nije pogibelj s odgodom skopčana, neima se primiti nikakovoga važniega diela, dok najprije neobaviesti odvjetnika državnoga. Medju važnia ta diela spadaju imenito uredovna dielovanja i zaključci, naznačeni u §§. 77. 104. 110. 145. 148. 150. 151. 153. 156. 186 i 190.

Sudac-iztražitelj i odvjetnik državni imadu se u ovom obziru svagda medju sobom dogovarati kratkim putem i bez svakoga dopisivanja, i neima se radi toga pod nikoi način iztraga zatezati.

O ostalom ima svaki sudac-iztražitelj, koi se nalazi kod sudišta, svakih četrnaest danah jedanput sudište izviestivati ustmeno kako o tekućih iztragah, tako i o onih prijavah radi zločinovah ili prestupakah, za koje obnađe da nisu prikladne za postupak kazneni; sudište pak ima glede istih odlučivati. Pri ovih viećanjih treba državni odvjetnik da je pritoman i da čini svoje opomene i predloge.

§. 64.

Riešitbe sudišta o različnosti mnienja izmedju sudca-iztražitelja i drž. odvjetnika, a tako i proti naredbam, učinjenim po sudcu-iztražitelju u postupku iztražnom.

Ako izmedju sudca-iztražitelja (§§. 62. i 63.) i državnoga odvjetnika budi u obziru iztrage budi u obziru pojedinih uredovnih dielovanjah u istoj nastane različitost mnienja: ima sudac-iztražitelj zaiskati riešitbu sudišta. —

Tako isto vlastan je svaki, koi scienu, da mu se naredbom kojom ili zatezanjem sudca-iztražitelja krivo čini, zahtievati u tom riešitbu sudišta, ali da se radi toga neobustavlja ovérha naredbe, po sudcu-iztražitelju učinjene.

Kada sudište vieća o takovih riešitbah, koje se od njega ištu, ima se prizvat i državni odvjetnik.

§. 65.

Pritužbe proti ovim riešitbam.

Svaka takova riešitba sudišta ima se na znanje dati i državnom odvjetniku i stranki, koja je riešitbu iskala, ili koje se inače to tiče; državnom odvjetniku priobćuje se odluka, da ju pogleda, dotičniku pako iliti stranki dostavlja se uredovni prepis.

Proti svim odlukam i odredbam sudišta, učinjenim glede iztrage ili u tečaju iste, prosto je, ako se njimi nenaredjuju samo izvidjenja ili dopunjenja istih, kako državnomu odvjetniku tako i svakomu dotičniku pritužiti se kod višjega zemaljskoga suda; a ako se radi za koju odredbu, pomenutu u §§. 145. i 157., prosto im je proti preinačujućim riešitbam višjega zemaljskoga suda pritužiti se i kod višnjega sudišta. Takova pritužba ima samo onda odgodnu moć, kada nije pogibelj s odgodom skopčana.

Proti onim riešitbam sudišta, o kojih treba dotičnikom dat osobitu obavijest, ima se ova pritužba za osam danah, računajući od dana date obavijesti, ili kod samoga sudišta ili kod sudca-iztražitelja predat pismeno, ili pak dat u napisnik ustmeno.

I o riešitbah višjega zemaljskoga suda i višnjega sudišta, satvorenih glede takovih pritužbah, ima se činiti obavijest, kao što je gori pomenuto.

II.

O prediztragi.

Odsiek I.

O izvidjenju učina u obće.

§. 66.

Zasto se izvidja
učin?

Izvidjenje učina imade tu svérhu: da se izvidi, dà li se je kažnjivo die-
lo, za koje je sud saznao, u istinu dogodilo; i da se po svih okolnostih i po-
sledicah pronadje, kakovo je to dieło bilo. Navlastito ima se pri tom još izvi-
dit, dà li je dieło učinjeno zlom nakanom ili iz nemarnosti; s kojimi je otego-
tjujućimi ili olakotjujućimi okolnostmi bilo sdruženo; tko bi mogao o istom što
znati; i kolika je šteta, kažnjivim diełom prouzročena.

§. 67.

Tko ima izvidjati
učin?

Učin izvidja sudac-iztražitelj ili pako sud, umiesto istoga diełujući (§§.
11 i 13), i to pomoću jednoga zaprišeženoga voditelja od napisnika, i. na
koliko je to osobito naredjeno (§§. 77 i 108), pred dvojicom svjedokah sudbe-
nih; a o izvidjenju takovu ima se sačiniti obširan napisnik, koji treba da pod-
pišu svikoliki pritomni.

§. 68.

Prizivanje sviedo-
kah sudbenih.

Za svjedoke sudbene slobodno je uzimat samo ljude punolietne, nepo-
ročne i takove, koji pri stvari dioničtva nikakova neimaju; imadu se pak isti
ili u obće ili za pojedini koji slučaj podavši ruku obvezat, da će točno paziti
na sve, što se pred njimi obavljalo ili govorilo bude; da će bditi, da se sve
to vierno u napisnik stavlja; i da će do konačne razprave mučati o svem. što
u tečaju iztrage budu saznali.

§. 69.

Tko je držan bit
svjedokom sudbe-
nim.

Bit sudbenim svjedokom kod delah iztražnih, obćenita je dužnost svih državljanah, i oprošteni su od iste jedino duhovni pastiri svih zakonito priznanih cèrkavah i družbah vierozakonskih; javni još u istinu služeći urednici i poslužitelji; vojničke osobe, koje su u aktivnoj službi; učitelji od pučkih školah; zatim osobe od zdravstva, koje doista izvršuju zvanje svoje, a tako u obće i svi oni, kojih se služba kao n. p. kod onih, koji su namješteni na željeznicah, na parobrodovih itd., radi javne koristi nemože lako pretèrgnuti; napokon i svi oni, koji živu od nadnice ili natjednice. Pomenuta dužnost ima se izvršivati bezplatno, a pada poglavito na stanovnike onih obćinah, u kojih se obavlja dielo iztražno. Načelnici od obćinah držani su, sudovom iztražnim obznanit dovoljan broj muževah, za službu svjedoka sudbenoga prikladnih, koji se muževi tad po sudu iztražnom jedanput za svagda obvezat mogu onako, kao što je propisano u §-u 68.

§ 70.

Izslidovanje na-
stavšega govorenja
ili glasa.

Ako sud iztražni po govorenju ili po glasu sazna za zločinstvo ili pre-
stupak, držan je tad osobe, po kojih je glas do njega došò, izpitati, zatim po-
moćju vlastih od sigurnosti ići glasu u trag od ustih do ustih, dok mu do iz-
vora nedodje, i osviedočiti se koliko je moguće o temeljitosti ili netemeljitosti
istoga.

§. 71.

Dužnost svih vla-
stih i uredah, pri-
javljivati zločinstva
i prestupke.

Svekolike javne vlasti i uredi imadu dužnost, ako ili i sami opaze ili
inako doznadu kažnjivih delah, koja se neiztražuju samo na zahtievanje doti-
čnika, dostaviti ih odmah do znanja onomu sudu iztražnomu, u kojega se oko-
lišu nalaze.

Na koliko su druge osobe držane, prijavljivati kažnjiva diela: ustanov-
ljuje to zakon kazneni.

§. 72.

Pravo
prijavlji-
vanja.

U ostalom vlastan je svatko, koi sazna za zločinstvo ili za prestupak,
koi se progoniti ima ureda radi, prijaviti ga ili kod suda kaznenoga, suda ko-
tarskoga, državnoga odvietnika, ili pak kod obližnje vlasti sigurnostne. Dèr-
žane su sve ove vlasti, prihvatiti svaku takovu prijavu, i odpraviti ju sudu iz-
tražnomu.

§. 73.

Sadržaj prijave.

Prijava treba u pravilu da sadèržaje izrazitu viest o dielu, a tako i
ime, stališ i boravište prijavnika.

§. 74.

Moć prijave bez-
imene.

Nego i onda, ako prijava dolazi od osobe, koja imena svoga nije na-
vela, ili pako od osobe nepoznate, imadu se, ako sadèržaje okolnosti izra-
ziti, koje kažnjivo dielo vierodostojno označuju, okolnosti te izviditi.

§. 75.

Izpitivanje svih onih, od kojih se očekivat može kakova obavijest.

Sudac-iztražitelj ima izpitati sve osobe, od kojih se s vjerojatnostju može očekivat, da znadu dat obavijest kakovu budi o okolnostih čina, budi o osobi onih, koji u činu dioničtva imaju, budi o razmierju njihovom naprema činu; a navlastito izpitati mora i onoga, koji je kažnjivim činom oštetjen.

A i osobe, izpitane jurve, može sudac-iztražitelj izpitati još jedanput, ako se to potriebno uzvidi za dopunjenje ili razjašnjenje onoga, što su već odprile izrekle.

§. 76.

Izvidjenje štete preslušanjem oštećenika i drugih osobah.

Ako se šteta, zločinstvom ili prestupkom prouzročena, ili pako izmakli time dobitak nemože pouzdano pronać iz onoga, što oštetjenik veli; ili ako se razlogom može slutiti, da oštetjenik štetu svoju precienjuje: tad se veličina njezina, u koliko od iste zavisiti može ili ubrojivost čina kao diela kažnjiva, ili odmiera kazni, ili dosudjenje kakove odštete, pronać ima ili preslušanjem takovih osobah, kojim je poznata stvar, na kojoj je šteta učinjena, ili pako po vieštacih, na koliko to dopuštaju okolnosti.

§. 77.

Sudbeni očevid koja dielah kažnjivih, kod tragovah ostave za sobom.

Ako je kažnjivo dielo na kojem miestu ili na kojoj osobi ostavilo za sobom tragovah, imadu se isti u pritornosti dvojice sviedokah sudbenih (§. 67.) izviditi očevidom sudbenim, i valja pobrinut se, da se takovi tragovi do izvidjenje toga, u koliko to bez veće štete moguće bude, sačuvaju nepromienjeni. Na očevid može se prizvat i okrivljenik, ako bi to koristno bilo za izragu, imenito kada se radi o spoznanju predmetah, koji se očevidu podvèré imaju, ili o drugih razjašnjenjih, koja će okrivljenik dati.

§. 78.

Prizivanje vieštakah na očevid.

Ako se za prosudjenje predmeta, koji se iztraživat ima, iziskuje osobitih znanostih ili vieštinah, treba tad na izvidjenje čina prizvat vieštakah, i to u pravilu dvojicu.

Kada je pogibelj s odgodom skopčana, ili kada se radi o slučaju od manje važnosti, dosta će bit, ako se pozove samo jedan vieštak.

§. 79.

Izabiranje vieštakah.

Vieštake izabira sudac-iztražitelj. Ako imade vieštakah kod suda stalno namještenih, pozivat će druge samo onda, ako je pogibelj s odgodom skopčana, ili ako su oni osobitim razmierji prepriječeni, ili ako se u pojedinom kojem slučaju sumnjivi vide.

Ako se vieštak dobivenomu pozivu nepokori, ili ako se krati izreć mnjenje svoje, pada tad pod globe, izrečene u §§. 118. i 230.

§. 80.

Kojih osobah nije slobodno prizivat kao vieštake.

Osobe, kojih u kaznenom kojem slučaju nije slobodno preslušat ili zapriseći kao svjedoke, neimaju se ni kao vieštaci prizivat k iztraživanju istoga slučaja kaznenoga, jer u protivnom slučaju bit će nalaz njihov bez svake pravne moći.

§. 81.

Zaprisizanje vieštakah.

Vieštake, koji su, buduć stalno namješteni, već zapriseženi u obće, ima sudac-iztražitelj prije, nego što se počme uredovno djelovanje, opomenut na svetinju prisega, koju su položili.

Drugi vieštaci imadu se prije očevida prisegom obvezat, da će predmet očevida brižljivo razmotrit, što opaze, vjerno i točno navesti, i mnijenje svoje po savjesti i kao što najbolje budu znali, očitovat po pravilih svoje znanosti ili umietnosti.

§. 82.

Kako se obavlja očevid.

Vieštaci imadu predmete očevida razmotrit i pregledat u pritomnosti sudbenih osobah, osim ako sudbene osobe za shodno obnadju iz obzira čudoredne pristojnosti uklonit se, ili ako se potriebna opažanja, kao na pr. pri iztraživanju otrovah, drugčie činiti nemogu, nego samo nastavljenim motrenjem ili dužje trajućimi pokusi. Nego kadgod se sudbene osobe, kao što je ovdie rečeno, uklone od miesta, gdje očevid biva, valja se primiereno pobrinut za to, da se osigura vjerojatnost izvidjenjah, koja će vieštaci činiti.

§. 83.

Sudac-iztražitelj vodi očevid, što ga vieštaci čine. On naznačuje predmete, koje će vieštaci razmatrat, i stavlja pitanja, kojih mu se razjašnjenje potriebno uzvidi. Vieštaci mogu zahtievat, da im se iz spisah ili preslušanjem svjedokah dadu vèrhu točakah, koje će oni polanko naznačit, ona izjašnjenja, koja im se za mnijenje, što izreći imaju, potrebita vide.

U slučajevih, kada se vieštakom, da mogu izreć temeljito mnijenje, neobhodno potriebno uzvidi, da i sami pregledaju spise iztražne, slobodno je priobćit im i same spise, ako neima proti tomu osobitih razlogah.

§. 84.

Štograd vieštaci opaze, ima voditelj napisnika odmah pobilježiti. Mnijenje svoje a tako i razloge istoga mogu ili odmah izreći, da se u napisnik upišu, ili pako priuzdržat si, da će mnijenje dati pismeno, za koje će im se odredit primieren rok.

§. 85.

Nadje li sudac-iztražitelj, ili dèržavni odvjetnik ili sudište, da je mnijenje vieštakah tamno, nepodpuno, neizviestno, da protuslovi samomu sebi ili izvidjenim okolnostim čina; ili da zaklućci, iz kazanih prednjih stavakah izvedeni,

nisu dosljedni; ili ako se prokazi vieštakah u obziru stvari, koje su opazili, znamenito razlikuju jedni od drugih; ima tad sudac-iztražitelj vieštake o tom preslušat, i ako se sumnja time neukloni, ogled, u koliko je moguće, ponovit ili s istimi ili s drugim vieštaci.

Ali ako su vieštaci razne misli u obziru mnjenja: može tad sudac-iztražitelj polag okolnostih ili preslušat ih još jedanput, ili pozvat tretjega vieštaka, ili iskat mnjenje od vieštakah drugih. Ako su vieštaci liečnici ili kemici, ima se u takovih slučajevih zaiskat mnjenje liečničkoga fakulteta od obližnjega sveučilišta. To isto učinit se može i onda, kada se sudištu zaradi važnosti zločinstva potrebno uzvidi zaiskat mnjenje fakulteta, da se saznade istina.

§. 86.

Kada i kako ima se mrtvo tielo ogle-dat i otvorit?

Kada pri smertnom kojem slučaju nastane sumnja, da je isti prouzročen zločinством ili prestupkom: ima se prije pogreba obaviti ogled mrtvaca i otvorenje mrtvoga tiela. Ako je mrtvo tielo jurve pokopano, ima se u tu svrhu opet izkopati, ako se polag okolnostih još važan posljedak otkrivati može.

§. 87.

Prije nego što će se mrtvo tielo otvoriti, ima se isto točno opisati; i da ne bude nikakove dvojbe o istovetnosti njegovoj, imaju se preslušati oni ljudi, koji su pokojnika poznavali, a tako i okrivljenik, ako se možda već zna. Ako je potrebno, ima se od tih ljudi prije spoznanja zahtijevati, da pokojnika potanko opišu. Ako je pokojnik posve nepoznat, ima se točan opis mrtvoga tiela razglasiti u javnih listovih (novinah).

§. 88.

Ogled mrtvaca i otvorenje mrtvoga tiela obavljaju po osobitih za to izdatih propisih dvojica liečnikah, od kojih može jedan bit makar samo i ranarnik.

Liečnik, koji je pokojnika liečio u bolesti, koju je možebit imao pred svojom smerti, ima se, ako je bez odgadjanja moguće, pozvati takodjer da bude pri ogledanju mrtvaca.

§. 89.

Sadržaj mnjenja liečničkoga pri smrtni.

Mnjenje ima izreći, koji je u nazočnom slučaju bio poglavito die-ljući uzrok, s kojega je smert nastupila, i čime je taj poglaviti uzrok proizveden.

Ima se dakle po naravi slučaja pretrest navlastito:

1. može li se po postojećih okolnostih uzeti za izviestno ili vjerojatno, da je pokojnik umro

a) od opaženih ozledah, ili

b) već prije tih ozledah, ili

c) uslied ili pomoću takova uzroka, koi se je ozledi pridružio, i koi je od iste nezavisan.

Ako se za opažene ozlede izreče, da su uzrok smèrti, ima se nadalje ustanovit:

2. da li je dielo, što se okrivljeniku pripisuje, uzrok smèrti bilo već po svojoj obćoj naravi, ili poradi vlastovita tielesna sastava ili poradi osobitoga stanja ozledjenikova, ili poradi slučajnih izvanjskih okolnostih.

Ako se mnienje nebi razprostiralo na sve okolnosti, koje su važne za riešitbu, ima sudac-iztražitelj o tom dat osobita pitanja vieštakom.

§. 90.

Kako se postupa
pri izvidjenju u-
smèrtbe dieteta;

Kada je sumnja, da je diete usmèrtjeno, ima se osim izvidjenjah, koja se čine po goripomenutih propisih, prosudit takodjer, da li se je diete rodilo živo, i da li je kadro bilo nastaviti življenje svoje izvan utrobe materine.

§. 91.

otrovanja;

Kada postoji sumnja otrovanja, imadu se k izvidjenju učina osim liečnikah (§. 88.) pozvat, ako je moguće, i dva kemika. Nego iztraživat otrove mogu polag okolnostih i sami kemici u miestu za to prikladnom (§. 82.)

§. 92.

tielesnih ozledah;

Pri tielesnih ozledah imadu takodjer ozledjenika ogledat dvojica vieštakah (§. 88.), koji, točno opisavši ozlede, moraju u mnienju svojem imenito izreć i to, koje se izmedj postojećih ozledah same po sebi, ili u svom ukupnom dielovanju, bezuvietno ili pod osobitimi okolnostmi slučajja smatrat imaju kao ozlede lake, težke ili životu pogibeljne; kakove posljedice povlaču iste obićno za sobom, i koje su posljedice u datom pojedinom slučaju odtuda proizišle, a tako i to, kojimi su sredstvi ili kojim orudjem i na koi način ozlede prouzročene.

§. 93.

Kada se izvidja učin od takovih tielesnih ozledah ili usmèrtbah, koje se u grieh upisuju finanziaalnim ili drugim javnim stražam od prigode, kad su službu svoju izvèršivale, ima se svakiput, u koliko to bez štetnoga zatezanja moguće bude učinit, pozvat takodjer i onaj urednik, koi im je neposredno predpostavljen, da pri izvidjenju daje potriebne možda obaviesti u obziru službenih razmierah i propisah straže.

Nego pomenuti taj urednik nesmiije dielovanja sudca-iztražitelja ni obustavljat ni smutjivat; opazke pako i predlozi njegovi, ako sudac-iztražitelj sciени da im zadovoljit nemože, imadu se prosto uvèrstit u napisnik.

§. 94

Ako je potriebno, da se ogleda tielo ženske osobe, može se taj posao polag okolnostih naložit primaocem, ili u slučajevih od manje važnosti primamljam umiesto liečnikah ili ranarnikah.

§. 95.

kada se sumnja, da li je tko bolestan na duši ili umu, i da li mu se može dielo kakovo ubrojiti;

Kada nastanu sumnje, da li je okrivljenik pri porabi razuma svoga, ili neima li možebit bolest kakovu duše ili uma, po čem bi se ubrojivost njegova mogla ili ukinut ili obaliti, ima se tad narediti, da u pravilu dvojica liečnika prosude stanje duše i uma okrivljenikova.

Ovi liečnici imadu podniet izviestje o posliedku motrenjah svojih; sve čine, od kojih zavisi prosudjenje stanja duše i uma okrivljenikova, složiti u jedno; zatim protrest ih i razsuditi po znamenitosti njihovoj kako pojedince tako i u ukupnosti; i ako sciene, da je daša u istinu poremetjena, imadu ustanoviti i narav bolesti, i način i stupanj iste, i kako po spisih tako i po svom vlastitom motrenju izreć mnienje, kakovu je moć budi neprekidno budi na čase kadkada imala bolest, kakovu li imade još sveudilj na misli, nagona, nakane i dielovanja okrivljenikova; i da li je to smutjeno stanje duše obstojalo i u kojoj mieri već onda, kada dielo bioše učiajeno.

§. 96.

kada je sumnja o istinosti izpravah;

Da se zadobije dokaz o istinosti izpravah, osobito kad se okrivljenik krati priznat ih, može se po vieštacih učiniti prisposobljenje istih s drugim izpravami, koje su nedvojbeno istine. A može se okrivljeniku i naložiti, da pred sudom napiše nekoliko riečih ili stavakah.

§. 97.

pri pismih, koja su pisana u jeziku pri sudu neobičnom;

Pisma, koja su pisana u jeziku pri sudu neobičnom, a važna su za izragu, ima sudac-iztražitelj učiniti, da se po zakletom tumaču prevedu, a zatim priklopiti ih k spisom zajedno s prevodom.

§. 98.

kada se sumnja o istinosti javnih vierovnih papirah;

U slučajevih spotvaranja ili krivotvorja javnih vierovnih papirah ima se sudac-iztražitelj, priklopivši vierovne papire, koji su sumnji podvrženi, obratiti po načelniku suda na ministarstvo financiah, a ako se radi o krivotvorju vierovnih papirah c. kr. povlaštene narodne banke, na istu banku, za da se pronadje i izreče, da li su papiri ti istini ili neistini, i da dobije obaviest, na koi je način i kojim orudjem spotvaranje ili krivotvorje učinjeno, i da li se je jurve opazilo takovih krivotvorenih ili spotvorenih vierovnih papirah. Istim ovim vlastim imadu se, pošto bude posve dovršen postupak suda kaznenoga, poslat i krivotvornine, i svekoliko orudje, gradivo i ostali predmeti, proiztičući iz diela kažnjiva; a isto tako ima se sve to od istih vlastih neposredno iskat natrag, čim predmeti ti potriebni budu za novo koje uredovno dielovanje suda kaznenoga.

§. 99.

ili novca kovana;

Istoga ovoga postupka treba se držati i pri krivotvorju novca (kovana); samo što će u ovih slučajevih sudci-iztražitelji po načelniku suda imati

neposredno obratit se na c. kr. novčani ured za krunovinu postojeći (na zemaljski pienezni prokusni ured; — a u lombardezko-mlietačkoj kraljevini na: *Direzione della Zecca*).

§. 100.

Pri paležih ima se navlastito pronać, na koi je način bio oganj podmetnut, i dà li se je na to upotrebilo kakovo paljivo, i koje; zatim treba da se pronadje, gdje i kada se je oganj podmetnuo, dà li po danu ili po noći, il' dà li se je to učinilo u okolnostih takovih, da se je iz toga predvidit mogla veća ili manja pogibelj za život ljudih ili za imovinu, ili da bi se oganj pri buknutju lako mogò bio razširit; ili ako je požar u istinu buknuo, ima se izvidit veličina štete, istim prouzročene.

§. 101.

Pri zločinstvih ili prestupcih, kojimi je na drugi način, a ne onako, kao što je rečeno u §. 100, imietak bio oštetjen ili u pogibelj vèržen, ima se očevidom pronać imenito narav uporabljene sile ili lukavštine, upotrijebljenih sredstvih ili orudja, zatim veličina prouzročene ili namiernavane štete i izmakloga dobitka, ili veličina pogibelji za imovinu, ili takodjer za život, za zdravje ili tielesnu sigurnost ljudih.

§. 102.

Sve, što se pri izvidjenju čina nadje, bilo orudje, bili predmeti, kojimi je ili na kojih je kažnjivo dielo učinjeno, ili koji od kažnjiva diela proizhode, ili koji su ostavljeni bili na miestu, gdi je dielo učinjeno; a tako i predmeti oni, kojih će trebat spoznanja radi pokazat okrivljeniku ili sviedokom, ili koji bi tegnuli služit za dokaz, imadu se u popis pobilježiti, točno opisat i uzet u sudbenu pohranu, ili u koliko se to neda, a ono barem pod sudbenu skèrb ili pod pečat. Predmeti, koji treba da se uzmu u sudbenu pohranu ili pod skèrb sudbenu, imadu se ili sami, gdje se to, kao n. pr. pri pismih lako učinit može, ili barem na listićih, sudbenim pečatom na iste priliepljenih, označit tekućimi brojevi tako, da se odtuda nesamo vidi iztraga i napisnik, ka kojemu spadaju, nego da ni u buduće nebude dvojbe nikakove o istovetnosti tih predmetah. i da moguće bude odmah opaziti, ako bi od njih možebit što god nestalo ili ako bi se u čem premienili; a napokon da se vzmognu ti predmeti u svako doba bez zaprieke iznova preiskat i popisat. Ako su predmeti ovi takovi ili ako ih je toliko, da se pohranjivat moraju u shranah ili zaviteh, ima se shrana ili zavitek sudbenim pečatom zatvoriti, kao što je gori rečeno, označit i podpisati po svih pritomnih. Dèržaocu tih predmetah, ako je takodjer pri izvidjenju i ako želi, ima se dopustiti, da pomenutomu označenju doda i svoj podpis, pak i da udari svoj pečat na zatvor.

Ovoga postupka valja se navlastito dèržati i onda, kada se radi o tiskopisih kažnjiva sadèržaju, na koje se odnosi iztraga kazneno-sudbena, i o pripravah, služećih za umnoženje istih.

kako treba pri izvidjenju paležah;

kako li pri inih povredah imovine postupat.

Sudbena pohrana svih pri tom nadjenih spravah i predmetah od kažnjiva diela.

Ako medju nadjenimi stvarmi bude posvetjenih hostiah ili predmetah, posvetjenih za službu božju, ima sud postarat se, da se isti razluče od ostalih stvari i da se pohrane onako, kao što je svetosti stvari primiereno; a očevid istih ima svagda obaviti samo u pritomnosti miestnoga duhovnoga pastira ili drugoga duhovnika, dèržeći se pri tom propisah cèrkvenih. — Čim radi daljega izvidjenja nebude već potreбно, pohranjivat tih stvari posvetjenih kod suda kaznenoga, imadu se izručiti miestnomu duhovnomu pastiru.

§. 103.

Izslidovanje čina kod kažnjivih delah, koja neostavljaju tragovah po sebi.

Ako je kažnjivo delo takovo, da netreba nikakova očevida, može se tad delo izslidovati u običnoj sudnici. Nego i u takovom slučaju imadu se svekolike okolnosti, koje ovamo zasiecaju, jednakom brižljivostju izviditi; a tako i ono, što je gori (§. 67.) naredjeno o vodjenju napisnika i o preslušanju osobah, naznačenih u §§. 75. i 76., ima se i u ovom slučaju točno obdržavati.

Odsiek II.

O preiskivanju kućah i osobah, o zaustavi i otvoranju listovah i drugih pisamah.

§. 104.

Kada je slobodno preiskati koju kuću ili koju osobu.

Kada postoji temeljita sumnja, da se u kući kojoj ili drugoj prostorini skriva čovjek, sumnjiv radi zločinstva ili prestupka, ili da se u istih nalazi predmetah, koji za iztragu kaznenu mogu od važnosti bit, dopušteno je tad preiskati kuću; takovim pak ljudem, proti kojim postoji temeljita sumnja, da taj posjedovanje stvari, koje se od njih zahtievaju, ili da se krato izdat ih, dopušteno je takodjer preiskati i odieću njihovu i osobu.

§. 105.

Tko ima pravo, preiskivati kuću ili osobu.

U pravilu ima kućno preiskivanje naredjivat sudac-iztražitelj zapoviedjom razlozi providjenom, koja će se dotičniku dostaviti ili u isto doba, kada se i preiskivanje započne, ili pako za pèrve dvadeset i četiri ure.

Kućna preiskivanja zaradi zločinstvah ili prestupakah, glede kojih bi u interessu javne sigurnosti potrebnah bila još kakova redarstvena izslidovanja ili naredbe kakove, navlastito pri veleizdaji, pri smetanju javnoga mira, pri krivotvorju vierovnih papirah i kovanoga novca, imadu se, na koliko to bez zatezanja moguće bude, dostaviti najprije do znanja obližnoj vlasti od sigurnosti (§. 61.), da izaslanik njezin uzmogne pri preiskivanju pritomni bit, i da neutičući u samu iztragu, priliku dobije saznati sve, što mu znati treba za pomenute daljne naredbe.

§. 106.

A i bez zapoviedi sudca-iztražitelja može se, ako je pogibelj s odgovodom skopčana, narediti preiskivanje kućno po svakom sudu kotarskom (§. 13.);

a tako isto mogu to narediti ili usljed poziva od državnoga odvjetnika, ili pak ureda radi urednici vlasti sigurnostne ili načelnici obćinah. I u slučajevih ove vrste ima vlast, ako je moguće, dati pismenu izkaznicu onomu, koga za preiskivanje kuće izašalje.

Nego ako okrivljenik bude zatečen u samom ćinu, ili ako se odmah po ćinu budi javnom potierom ili javnim pogovaranjem o njem oznaći kao sumnjiv zloćinstva ili prestupka, ili ako se nadje u posiedu predmetah, koji proizhoće od zloćinstva ili prestupka, ili koji pokazuju na dionićtvo njegovo u istom; mogu tad i sami oružnici i drugi organi od sigurnosti, ako i nisu dobili za to osobita poziva niti osobita naloga, preiskati kuću, da nadju gonjenika ili predmete zloćinstva ili prestupka. Ide ih to isto pravo, kada osoba, proti kojoj je izdata zapovied od dovedenja ili uhitjenja, njim na oćigled uskoći u kuću ili drugu koju prostorinu.

§. 107.

Stednja pri preiskivanju.

Kuće i osobe preiskivat se imaju svagda tako, da se nećini nikakova nepotriebna buka, koja bi pozornost pobudjivala, i da se kućni mir nesmutjuje više, osim koliko je neobhodno potriebito; zatim da se koliko moguće štedi dobri glas onoga, kod koga preiskivanje biva, i da se obdržava pristojnost i uljudnost. Po noći slobodno je preiskivat kuću samo u silnih slučajevih.

K preiskivanju kuće ima se, ako je moguće, pozvat ili držalac prostorinah, koje će se preiskivat, ili koi ćlan obitelji njegove, ili koi drugi ukućanin ili susied; i o preiskivanju treba da se svakiput saćini napisnik, koi će podpisati svi oni, koji su pri preiskivanju bili.

Svi sumnjivi predmeti, nadjeni pri takovih preiskivanjih, imadu se uzeti u sudbenu pohranu ili barem pod sudbenu skėrb ili pod pećat (§. 102).

§. 108.

Preiskivanje listovah ili inih pisamah i papirah.

Propisi, dati glede preiskivanja kućah i osobah, valjaju i za preiskivanje listovah ili inih pisamah i papirah. Što se tiće sudbenoga pohranjivanja onih izmed tih papirah, za koje se obnadje da su za iztragu važni, treba se držati propisah, datih u §. 102.

Takove papire ima sudac-iztražitelj razpećatiti i preiskati pred jednim voditeljem napisnika i pred dvojicom sviedokah sudbenih; a ako nebude pogibelj s odgodom skopćana, ima se pozvat i dotićnik, da bude pritoman pri razpećatjivanju i preiskivanju. Ako dotićnik na takovi poziv nedodje, ili ako mu se poziv, budući odsutan, nemože dostaviti, imadu se papiri ipak razpećatiti, ali tako, da se pećat pri tom nepovredi.

§. 109.

U koliko je svatko držan, predati izprave ili pisma.

Izprave i pisma, koja mogu važna biti za iztragu kojega zloćinstva ili prestupka, mora predati svatko, kada se to zahtieva. Ako se komu naloži, da kakove izprave ili pisma predade, a on se krati to učiniti, ima mu se u

slučaju, ako je dokazano ili ako postoji temeljita sumnja, da su iste izprave ili pisma u njegovih rukuh, preiskat kuća a po okolnostih i osoba. Ako se na ovim načinom nepostigne žudjeni uspieh, može sudac-iztražitelj, ako je dokazano, da tko takove izprave ili pisma u posiedu ima, zahtievat da ih izručiti zaprievivši mu se primierenom globom ili zatvorom.

§. 110.

Zaustava pisamah
iliti listovah. Ako je proti stanovitoj kojoj osobi povedena jurve iztraga (§. 145.), ili ako je okrivljenik zaradi kakova zločinstva ili prestupka jurve uhitjen, ili ako je proti njemu izdata jurve zapovied od dovedenja ili uhitjenja, može tad pisma, koja su nanj upravljena ili koja on drugim šalje, sudac-iztražitelj ili pako sud kotarski, koi umiesto istoga dieluje (§. 13.), zaustavit ili neposredno ili na zahtievanje dèržavnoga odvjetnika, a tako i zahtievat od poštanskih uredah, da ih izručite ili sudcu-iztražitelju ili sudu kotarskomu. Poštanski uredi i službenici poštanski dèržani su vèrhu toga, i na neposredno zahtievanje dèržavnoga odvjetnika, obustavit takova pisma, dok nestigne daljna sudbena naredba; nego ako takova naredba od strane sudca-iztražitelja nedodje za tri dana, neće poštanski ured dužje obustavljat odpravka ustavljenih pisamah. U ostalom svaka zaustava pisamah ima se odmah obznaniť okrivljeniku, ili ako bi onaj odsutan bio, komu od rodbine njegove.

§. 111.

Otvoranje pisa-
mah itili listovah. Zaustavljena pisma smije otvorit samo sudac-iztražitelj. Pri otvoranju tom nije slobodno povredit pečatah, a zavitci i naslovi (adresse) imadu se pohraniti. Ima se takodjer sačiniti napisnik o otvoranju. Pošto pisma budu otvorena, imadu se ista, ako se od priobćenja sadèržaja njihova nije bojat nikakvoga škodljivoga upliva za iztragu, priobćiti u izvorniku ili u prepisu, sasvim ili u izvadku, okrivljeniku ili onomu, na koga su upravljena. Ako je okrivljenik odsutan, predat će se pisma komu od rodbine njegove. Ako neima nikoga od rodbine okrivljenikove, ima se pismo, ako sudac misli da će pošiljaocu od koristi bit, ovomu natrag poslati, ili mu pako, ako pismo mora ostat kod spisah, objaviti da je pismo zaustavljeno.

Zaustavljena pisma, za koja se obnadje, da nije potriebno otvorat ih, imadu se odmah onomu, na koga su upravljena, izručiti ili pako pošti povratiti.

Odsiek III.

O izpitivanju (saslušavanju) sviedokah.

§. 112.

Koje se osobe ne-
smiju izpitat kao
sviedoci. Nesmiju se kao sviedoci izpitati nikada, budući da će im izreka lišena bit svake pravne moći, sljedeće osobe:

- a) duhovnici glede onoga, što im je u izpoviedi ili inako pod pečatom duhovničke uredovne skrovitosti poviereno;

- h) državni urednici, ako bi svjedočanstvom svojim povredili uredovnu tajnu, koju su dužni čuvati, već ako ih pretpostavljena službena vlast oprostí od te dužnosti.

Tako isto neimaju se izpitivati kao svjedoci ni oni, koji u vrijeme, kada bi svjedočanstvo dat morali, poradi stanja, u kom im se tielo ili duša nalazi, nisu kadri istine kazati.

§. 113.

Od dužnosti svjedočenja oprosteni su:

- a) rođjaci i tastbenici okrivljenika u uzlaznoj i silaznoj liniji, njegov ženitbeni drug, njegova bratja i sestre i ženitbeni drugovi istih, stricevi, ujaci i tete, ujne, dietca tete, strica i ujaka mu, posinitelji (poočim, pomajka) i odhranitelji ili posinovljenici i hranjenici, napokon tutor ili sirota njegova (pupil);
- b) branitelji u obziru onoga, što im je kao takovim okrivljenik povierio.

Sudac-iztražitelj ima takove osobe, ako ih kao svjedoke preda se pozovu, podučiti da imaju pravo nesvjedočiti; i ovo mora se u napisniku zabilježiti. Ako se ovi nisu naročito odrekli svoga prava: nesvjedočiti, pak se pri svem tom upiše kakova izreka njihova, nesmije se ista pri prosudjivanju pravnoga dokaza uzet u obzir, već ako se poznije odreku toga pravnoga dobročinstva.

§. 114.

U pravilu dužan je svaki svjedok doći pred sudca; nego takove osobe, kojim bolest ili druga mana neda pred sud doći, mogu se izpitati i u svom prebivalištu.

§. 115.

Članove cesarskoga doma izpituje kao svjedoke u prebivalištu njihovom u Beču c. kr. višnji dvorski maršal, a izvan Beča predsjednik sudišta onoga miesta, gdje borave.

§. 116.

Ako je boravište kojega svjedoka preko dvie milje udaljeno od siedišta suda iztražnoga, ima tad sudac-iztražitelj u pravilu urediti stvar tako, da saslušanje obavi onaj sud kotarski, u kojega se kotaru svjedok nalazi (§. 25). Nego ako bi se sudcu-iztražitelju budi za to, da dobije potanku i podpunu izreku, budi da se stvar pospješí, potriebno uzvidilo, da svjedoka izpita sám: može istega, ako je podvržen njezovoj sudbenosti, neposredno, a izvan toga slučaja po onom sudu kotarskom, kojemu je svjedok podčinjen, pozvati da glavom predanj dodje. Ako je dolazak svjedoka pred sudca-iztražitelja skopčan s prevelikimi težkoćami ili troškovi, može ga tad i sám preslušati u njegovom boravištu, nego obavijestivši u isto doba o tom nadležni sud iztražni.

Koje osobe mogu odreći se svjedočenja.

Dužnost svjedokah, doći pred sud. Iznimke:

Izpitivanje svjedokah po drugih sudovih.

Ako bi trebalo izpitivati svjedokah takovih, koji se nalaze u inozemstvu, ima se u pravilu zamoliti nadležni inozemski sudac, da ih izpita. Tomu sudcu treba da se priobće predmeti oni i pitanja ona, glede kojih imat će preslušati svjedoka; a ujedno ima se isti sudac umoliti, da, kao što okolnosti budu, dađe svjedoku i takova pitanja, koja izvirala budu iz onoga, što je svjedok jurve izreko. Nego ako se potrebno uzvidi, da takovi svjedok glavom dodje pred ovozemski sud kazneni, treba tada, ako isti uslied zamolnoga pisma, poslanoga sudcu inozemskomu, nebi dobrovoljno došao, obratiti se po sudištu, zvanom za razpravljanje konačno, na višji zemaljski sud, za da se dovedenje istoga pred ovozemski sud izradi po ministarstvu pravosudja.

§. 117.

Kako se pozivi u stvarih kaznenih daju urednikom i poslužiteljem od ujednih strokah službenih.

Pozivi u stvarih kaznenih, koji treba da se učine nižjim urednikom i poslužiteljem uredah kotarskih ili vlastih od sigurnosti, urednikom carinskim, pienezničkim i poreznim, urednikom i naredjenikom straže financialne, zatim urednikom i poslužiteljem željeznica budi državnih budi privatnih, bierzjavah i poštah državnih, ili poslanikom u rudnicah, hutah, samokovih i valjaonicah, imadu im se dostavljati po neposrednih njihovih predpostavljenicah; nego nije potrebno, pošiljati ovim osobitih dopisah. Ali ako je pogibelj s odgodom skopčana, mogu se i pomenuti urednici i poslužitelji neposredno pozvati, što se međjutim u isto doba objaviti ima predpostavljenikom njihovim.

§ 118.

Sredstva usilna proti takovim svjedokom, koji neće da dodju,

Ako se svjedok dobivenomu pozivu nepokori te nedodje, pozvat će se nanovo i ujedno zaprijetiti će mu se primierenom globom, ako nebi došo, a k tomu još i time, da će se proti njemu izdati zapovied dovedbena. Ako svjedok, neimajući valjanah razlogah, koji bi ga izpričavali pri svem tom izostane, imat će sudac-iztražitelj izreći proti njemu globu novčanu i izdati zapovied dovedbenu. U silnih slučajevih moći će sudac-iztražitelj već poslati pèrvoga neopravdanoga izostanka izdati dovedbenu zapovied proti svjedoku, koji nebi došo.

Troškove, koji su skopčani s takovim sudbenim dovedenjem, ima naknaditi svjedok (§. 333).

§. 119.

ili koji se krati položiti svjedocanstvo.

Ako se svjedok krati položiti svjedocanstvo, što je položiti dužan, može ga sudac-iztražitelj na to primorati primierenom globom ili primierenom kazni u zatvoru.

§. 120.

Tko preslušava svjedoke, koji su podčinjeni sudbenosti vojničkoj.

U tečaju postupka izražnoga imadu svjedoke, koji su pod sudbenosti vojničkoj, u takovih miestih, gdje postoji sud vojnički, preslušavati vlasti vojničke; u drugih pak miestih izpituje svjedoke takove sudac-iztražitelj, nego

obavjestivši o tom u isto doba sud vojnički. Sudac-iztražitelj imade u takovih slučajevih, za da se poziv dostavi svjedoku, obratit se na neposrednoga predpostavljenika toga svjedoka, i preslušat istoga u pritomnosti častnika na to izaslanoga.

Na konačnu razpravu neimaju se po pravilu pozivat častnici (oficiri), niti momčad, koja je u aktivnoj službi, nego će se sud morat zadovoljit, da se pročita, što su oni izrekli u postupku izražnom. Nego u slučajevih onih, gdje očitovanje takovih svjedokah od odlučne važnosti bude za dokaz okrivljenja ili očištenja, vlastan je predsjednik suda presudnoga izhodit kod držaoca suda vojničkoga, da častnici ili momci glavom dodju.

Vojničke osobe iz razreda momčadi, od felbabe i stražmeštra nižje, mora svakiput, kada na konačnu razpravu imadu doći pred gradjanski sud kazneni, pratit jedan častnik, komu će sud na prikladnom mjestu naznačit sjedalo.

§. 121.

Tko izpituje članove oružanstva, straže vojničko-redarstvene i straže sigurnostne, i kako?

Sa članovi oružanstva (četništva), vojničke straže redarstvene i straže sigurnostne, od stražmeštra ili felbabe nižje, ima se glede izpitivanja njihova kao svjedokah kako u iztragi tako i u razpravi konačnoj postupat isto onako, kao što i sa svjedoci iz stališa gradjanskoga (civilnoga). Nego pozivi za iste imadu se dostavljat samo samostalnim zapovjednikom od odsiekah, kaplarijah ili poštah, ostalim pak članovom tih stražah dostavljaju se ti pozivi svagda po neposrednjih njihovih predpostavljenicih, koji su držani naredjivat, da pozvanik dodje pred vlast gradjansku. Ako se bez otezanja u pravosudju, bez troškovah za državnu blagajnicu i bez štete za službu tih stražah učiniti može, tad se po jedan častnik prizivat ima i k preslušavanju tih osobah.

U obziru izpitivanja častnikah od tih stražanstvah imadu valjat propisi, ustanovljeni u §. 120.

U ostalom članovi ovih stražanstvah, kada se pred vlasti gradjanskom preslušavaju kao svjedoci zaradi zločinstva ili prestupka kakova, imadu pred istom vlasti položiti i propisanu prisegu svjedočku.

Sve ostale osobe, koje su podčinjene sudbenosti vojničkoj, imadu se pri konačnoj razpravi smatrat isto onako, kao i svjedoci iz stališa gradjanskoga.

Nego ako bi koja od osobah, malo prije imenovanih, kratila se ili doći pred vlast gradjansku, ili dati zahtievano očitovanje ili položiti prisegu svjedočku: ima se vlast gradjanska obratit neposredno na prvoga prepostavljenika iste osobe, koi će dužan bit, primorat neposlušnoga, da zadovolji zakonu.

§. 122.

Sudac-iztražitelj, pridruživ sebi jednoga voditelja od napisnika, izpituje svakoga svjedoka, ali tako, da nebude pritoman ni okrivljenik ni drugi koi svjedok. Svjedok ima se prije izpitivanja opomenut, neka o svih okolnostih, za

Kako se svjedok izpitivat ima u obšce;

koje upitan bude, saviestno i kao što najbolje znade pravu istinu kaže, neka ništa nezamuči, i neka izreku svoju uredi tako, da ju, ako potriebno bude, i prisegom potvèrdit uzmogne.

§. 123.

a napose, ako sviedok nije viešt jeziku sudbenom;

Ako koi sviedok nije viešt sudbenomu jeziku, može se isti izpitat bez tumača samo onda, ako i sudac—iztražitelj i voditelj napisnika dovoljno umiju jezik sviedokov. U ovom slučaju ima se spisom priklopit uvierodostojen prepis napisnika u jeziku sudbenom. — Izvan toga pak slučaja ima se sviedok izpitat pomoću zakletog a tumača, i svako pitanje i svaki odgovor neka se kako u jeziku, u kojem se sviedok izpituje, tako i u prevodu na jezik sudbeni uvèrsti u napisnik. Tumač može sám vodit i napisnik.

§. 124.

ako je sviedok niem ili gluh.

Ako je sviedok niem, ali umie pisati, ima mu se svako pitanje dat ili ustmeno ili pismeno, a zatim nalaže mu se, da odgovara pismeno.

Ako je sviedok gluh, ali umie i čitat i govorit, ima mu se pitanje dat pismeno, da ga sám pročita i nanj odgovori.

Ako se izpitivanje nemože obaviti na ovi način, ili ako je sviedok i gluh i niem, mora se izpitivanje sviedoka učiniti tako, da se pozove jedna ili više osobah, koje znadu njegov znakovni jezik, ili koje su inako viešte razumiet se s gluhoniemimi; nu ove treba najprije kao tumače zapriseći.

§. 125.

Pitanja obćenita.

Po učinjenoj opomeni, da istinu govori (§. 122.), treba upitat sviedoka za njegovo ime i prezime, za rodno mjesto i prebivalište, za stališ, zanat ili zanimanje, za njegovu dobu, njegov viero zakon, i, u koliko se za svèrhu iztrage potriebno uzvidi, takodjer i za razmierja obitelji mu i imetka, zatim za dosadanji njegov život, za razmierja njegova naprema okrivljeniku ili naprema drugim osobam, koje su u iztragi upletene, a tako u obće i za sve, što po naravi okolnostih potriebno bude znat o osobi njegovoj.

§. 126.

Posebna pitanja.

Pri izpitivanju o samoj stvari ima se sviedoku povod dat, da najprije u savezu izpriopvieda one stvari, koje sačinjaju predmet izvidjenja, zatim da priopvied svoju dopuni, i da razrieši što je tamno ili protuslovno. Ima se sviedok navlastito opomenut, da kaže razlog ili izvor, odkud on sve to znade. Treba se čuvat takovih pitanjah, koja mu stavljaju pred oči stvari takove, koje bi se stopram njegovim odgovorom utvèrdit imale.

§. 127.

Onaj, koi je kažnjivim dielom oštètjen, ima se navlastito izpitat o sliedećih stvarih:

- a) u čem sastoji šteta, koju ima, ili dobitak, koi mu se je tim dielom izmako, i koliko u istinu iznosi ta šteta i taj dobitak;

- b) na koi je način ošteta učinjena;
- c) što je učinio on, da štetu odvrati;
- d) kakovu odštetu ima on zahtievat po ustanovah gradjanskoga zakonika (§§. 1323—1332. obćega zak. gradjanskoga), i šta mozebit znade kazat o tom, kako bi mogao odštetu zadobit.

Treba ga takodjer i opomenut na to, da će veličinu i štete, koju je imao, i dobitka, koi mu se je izmako, a i odštete, koja ga u to ime ide, morat potvèrdit prisegom (§. 76).

§. 128.

Spoznanje osobah
ili stvarih,

Ako se sviedoku spoznanja radi imadu predstaviti osobe ili predložiti stvari, imat će mu se najprije naložiti; da ih točno opiše i da navede znamenja, kojimi se razlikuju.

U ostalom može sudac-iztražitelj, kao što mu se shodno uzvidi, narediti, da osobu, o koje se spoznavanju radi, sviedok motri ili tako, da i njega ta osoba vidit može, ili pak iz potaje; ili napokon da ju razabira između više ljudi, s njom u isto doba pred sviedoke izvedenih.

§. 129.

Uočenje sviedokah.

Ako se očitovanja sviedokah o važnih okolnostih neslažu među sobom, imadu se sviedoci uočiti jedan s drugim; i glede svake okolnosti, o kojoj se u izrekah svojih neslažu, treba napose preslušati jednoga sviedoka na očigled drugoga, a izreke njihove uvrstiti u napisnik jednu do druge. Više nego dvie osobe slobodno je među sobom uočiti u isto doba samo onda, kad se takovo uočenje sudcu-iztražitelju radi kakova razjašnjenja neobhodno potriebno uzvidi.

§. 130.

Vodjenje napisnika.

O svakom izpitivanju kojega sviedoka ima se voditi napisnik, a preslušanomu sviedoku ima se razgovetno pročitati izreka njegov, kao što je u napisnik uzeta. Primietbe koje bi sviedok prigodom tom učinio, treba u napisnik dodati, nego nemienjajući ništa u tekstu izreke predjašnje; napisnik imadu zatim na koncu podpisati svikolici pritomni, preslušani pako sviedok ima se podpisati na kraju svakoga arka. Ako preslušani sviedok nije viešt pisanju, morat će pred dvojicom, upravo radi toga prizvanih sviedokah, umiesto podpisa pridodati svoj rukoznak, što će oba sviedoka podpisom svojim potvèrditi.

§. 131.

Zaprisizanje sviedokah.

Po zaglavljenom očitovanju ima se nesamo svaki sviedok, koi je za stvar što god znamenita izreko, ili glede kojega se sudcu-iztražitelju potriebno uzvidi zaprisieći ga, za da se podpuno uvieri, da isti sviedok ništa potanjega nezna, nego i oštjetjenik prisegom potvèrditi izreku svoju. Nego neka se zaprisizanje nečini, ili neka se odgodi do boljega razjašnjenja, ako proti zaprisizanju bude

temeljiti kakov razlog. Prio nego što će se zapriseći, ima se svjedok upitat još jedanput, da li želi izreki svojoj još štogod dodat, ili ju u ničem preinačiti, a tako isto ima se i opomenut, da nebi položio krivo prisegu. Svjedok će zatim zaklet se, da je iskreno, i bez prijazni, bez mëržnje ili straha kazao голу pravu istinu, i ništa nego istinu. Potvërda glasi: „Tako mi Bog pomogo!“

Što se tiče osobitih formalnostih, kojih se držati treba pri polaganju prisegu polag različnosti vieroizpoviedanja, ostaju u krieposti propisi dosadanji. Ako je svjedok član takove viero Zakonske družbe, kojoj je zakonito dopušteno uzkratiti formalnu prisegu, imat će umiesto prisegu položiti svečano uvierenje.

§. 132.

Sljedeće osobe nesmiju se zaprisizati:

- a) koje su i same u sumnji, da su kažnjivo dieo, radi kojega se izpituju, učinile, ili da su u istom udioničtvovala;
- b) koje se poradi zločinstva ili prestupka, učinjena iz pohlepe za dobitkom, ili poradi takova prekëršja nalaze pod iztragom ili kazni;
- c) koje su poradi krivoga sviedočanstva ili krive prisegu već jedanput kažnjene bile;
- d) koje u vrijeme njihova saslušanja nisu još prevalilo četërnaeste godine života svoga;
- e) one, kod kojih se stopram prigodom njihova saslušanja pokaže (§. 112), da im je duševna moć opažanja ili pamtenja znamenito oslabljena, ili koje su u vrijeme, kada bi se zapriseć imale, u takovom tielesnom ili duševnom stanju, da se od njih nemože očekivat, da su čisto i u saviesti svojoj uvierene o izrekah svojih, koje bi imale potvërditi prisegom;
- f) koje s okrivljenikom živu u omrazi, ako sviedoče proti njemu;
- g) koje su u svom saslušanju kazale bitnih okolnostih, kojih je neistinitost dokazana, i o kojih nisu kadre dokazati, da su se samo pobludile.

Izreka, po takovih osobah (a—g) prisegom potvërdjena, ima se u obziru dokaza, koi bi se iz nje izveo, smatrat tako, kao da se i nije na nju prisego nitko. U slučajevih, navedenih pod sl. a) i f), valja ovo samo u obziru onih odnošajah, o kojih nebi trebalo bilo sviedoka zapriseći.

§. 133.

Osobe, pomenute u §. 113., premda dobrovoljno sviedočo, nemožu se ipak proti svojoj volji silit na prisegu sviedočku. Preti drugim osobam, koje se krato prisegu položiti, ili dat uvierenje umiesto prisegu, mogu se odredit primierene globe ili kazni u zatvoru, ako uzalud bude opomena, radi koje će sudac-iztražitelj moć pozvati duhovnoga pastira od viere sviedokove.

Kojih osobah nije slobodno zaprisizati kao sviedoke.

Dužnost polaganja prisegu sviedočke.

III.

O iztragi proti stanovitoj osobi (iztraga posebna).

Odsiek I.

O pravnoj okrivni.

§. 134.

Tko se ima smatrat kao okrivljenik zločin-tva ili pre-stupka.

Kao okrivljenik kakova zločinstva ili prestupka može se smatrat samo onaj, proti komu ima pravnih razlogah sumnje (obiedah, — znakovah).

§. 135.

Što su pravni razlozi sumnje.

Pravni razlozi sumnje jesu okolnosti takove, iz kojih se medju kojom osobom i kažnjivim kojim dielom daje opazit takov savez, da po nepristranom razsudu iz istoga vjerojatno biva, da je ta osoba kažnjivo to dielo učinila ili u istom udioničtvovala.

§. 136.

Odkud izviru.

Kao što se iz iztraživanja poznatoga jurve die^{le} mogu pokazat pravni razlozi sumnje, koji vode na izsledovanje učinitelja: isto tako mogu i iz okolnostih koje osobe izić na vidielo pravni razlozi sumnje, da je ona kakovo nepoznato još zločinstvo ili nepoznati prestupak učinila, ako te okolnosti budu takove, da je sva prilika, da su u savezu samo s kakovim zločinством ili prestupkom

§. 137.

Razlozi sumnje po- bliži ili udaljeni.

Kao što se iz takovih okolnostih savez medju učinjenim kojim kažnjivim dielom i osobom kojom ukaže po navadnom i naravskom hodu događajah sa većem ili manjom vjerojatnosti, bit će i razlozi sumnje, koji odtuda izviru, ili poblizji ili udaljeni.

§. 138.

Izbrajaju se ti raz- lozi u primierih:

Poblizji razlozi sumnje, koji mogu bit kod svih ili barem kod više kažnjivih dielah, nastaju proti kojoj osobi navlastito:

a) obćeniti;

1. Ako je tko onda, kada se je dielo učinilo, imao takovo orudje ili sredstvo, koje se po naravi svojoj i po znacih svojih obnadje za ono, kojim je učinjeno zločinstvo ili prestupak;

ili ako je tko imao, pravio, naručio ili dobiti si nastojao orudja ili sredstvih, služećih za izvedenje diela, koja su mu po zvanju ili zamimanju njegovom suvišana, ili koja su kod ljudih njegova stališa neobična;

ili ako se pri kom, ili u njegovom prebivalištu, ili na kojem drugom mjestu, koje je on za pohranjivanje odabrao, nadje takova orudja ili takovih sredstvih.

2. Ako je tko u sumnjivom dopisivanju bio s drugimi osobami, ili ako se od njegove ruke nadje takovih pisamah, iz kojih se po naravskom smislu listovah ili pisamah, u savezu njihovom s ostalimi okolnostmi, suditi mora, da je on udioničtovao u izviestnom kojem zločinstvu ili prestupku.

3. Ako je tko nastojao zavest drugoga koga na izvedenje kakova zločina ili prestupka;

ili ako se je svietovao ili ako je propitivao, kojimi bi se sredstvi to kažnjivo dielo izvelo.

4. Ako je tko namieru svoju, da će učinit zločinstvo ili prestupak, izrazito izjavio budi poprednjimi pretujami, budi očitovanjem pismenim ili ustmenim;

ili ako je žestoku strast pokazao očito proti onomu, koi je kažajivim dielom oštetjen, i ako mu se je grozio takovim zlom.

5. Ako se tko po izvanjskoj slici, po oružju, po odieći, ili po drugih osobitih obilježjih uzvidi upravo onakav, kao što ili onaj, na kom je zločinstvo ili prestupak učinjen, ili pak koi sviedok opisuje učinitelja.

6. Ako je tko činio pokuse, koji se odnose na zločinstvo ili prestupak ili ako se je viežbao u takovih činih.

7. Ako je tko bio pritoman na miestu, gdje, i u doba, kada se je učinilo zločinstvo ili prestupak;

ili ako se ondio nadje stvar, koju je tko posiedovao onda, kada se je učinilo zločinstvo ili prestupak, a neda se u oba ta slučajja uzet za to sa vjerojatnostju drugi koi razlog;

ili ako se tko na miestu, gdi je dielo učinjeno, ili blizu toga miesta malo prie, nego što bieše učinjeno, ili poslie toga, nadje preobučen (poklabučen), u zasiedi ili skriven, ili ako je na tom miestu i u to doba bavio se takovimi stvarmi, koje se s razlogom nedadu drugčie tumačit, nego da je imao nakanu učinit, ili da je u istinu učinio zločinstvo ili prestupak.

8. Ako se pri kom ili u prebivalištu njegovu ili na drugom miestu, koje je sam za pohranjivanje odabrao, nadje ili stvarih, koje je oštetjenik posiedovao onda, kad se je dielo na njem učinilo, ili predmetah od zločina ili prestupka.

9. Ako se na čijoj osobi ili odieći, ili na drugih njezinih ili pri njoj nadjenih stvarih odkrije znakovah zločina ili prestupka, ili izvedenja istoga, ili pako sile, koja je pri izvedenju nastala.

10. Ako je tko odmah po učinjenom zločinstvu ili prestupku, ili čim se je to saznalo, neimajući drugoga vjerojatnoga povoda, uskoćio ili skrivao se.

11. Ako je tko tragovah od zločina ili prestupka uklonio, sakrio ili uništio, ili ako se je trudio uklonit ih, sakriti ili uništiti, ili pako drugim načinom preprečit, da ih poglavarstvo neiztražuje.

b) osobiti približji
razlozi sumnje;

Medju osobite približje razloge sumnje, koji izvire iz vlastovite naravi pojedinih kažnjivih djela, imaju se računat:

A. Pri veleizdaji, pri zločinstvu smetanja javnoga mira, naznačenom u §. 65., sl. c, kaznenoga zakona, a tako i pri zločinstvu ustanka i pobune:

1. dopisivanje sadržaja sumnjiva, ili sumnjivi potajni sastanci s osobom takovom, proti kojoj je zločinstvo ovakovo dokazano ili proti kojoj imaju pravnih razlogah sumnje o zločinstvu ovakovu, ili koja spada u društvo državi pogibeljno; zatim primanje potajnih darovah od takove osobe, koji se darovi nedadu s razlogom protumačit iz druge kakove namiere;
2. po potajnih putevih u većoj množini nabavljeno oružje, ili druge za porabu oružja služeće potrebštine.

B. Pri zločinstvu čedomorstva, izloženja dieteta, ili uzrokovana pometnutja nastaje približji pravni razlog sumnje proti onoj ženskoj, proti kojoj se ili pravno dokaže, ili na kojoj se po izreki vištakah otkrije sigurnih obilježjah, da je rodila ili pometnula diete malo prije, nego što se opazi, da joj je nestalo ploda utrobe njezine.

C) Kod zločinstavah i prestupakah, koji nastaju iz pohlepe za dobitkom, postoje osobiti razlozi sumnje proti onomu,

1. koji je, pošto biće učinjeno takovo zločinstvo ili takovi prestupak, trošio toliko, da ti troškovi očito nadilaze imovinu mu; ili
2. koji je stvari, koje naliče predmetom zločinstva ili prestupka, i kojih vrijednost ili kakvoća nije primierena razmjerjem njegovim, budi potajno, ili sumnjivim načinom, budi daleko izpod prave vrijednosti njihove prodao ili prodati nastojao;

ili kod koga se nadje ili koji je izdavò takovih novacah, koji se, što se množine i kakvoće tiče, s onimi, koji su predmet bili zločinstva ili prestupka, slažu tako jako, da se sa vjerojatnosti smatrat mogu, da su novci upravo oni.

D) U obziru prestupka lihvarstva, imaju se smatrat kao pravni razlozi sumnje:

1. kada je izprava o kakovom dugu sačinjena tako nerazgovetno, nepodpuno ili dvoumno, da se iz nje nemože izrazito vidit ni pravi temelj ili predmet tražbine, a poglavito ni veličina ili vlastovitost glavnice ni miera kamatah, osim ako je vjerojatno, da je dotičnim strankam manjkalo iskustva;
2. kada izprava o dugu ili o zadužnici sadržaje u sebi okolnost takovu, o kojoj je jurve dokazano da je izmišljena;
3. kada se pri znamenitom zajmu tvèrdi, da je glavnica, koje podpuni prijatelj zajmoprimac pobija, bila istomu odbrojena bez vierodostojnih sviedokah;

4. kada u izpravi o tobožnoj kupnji nebude razgovetno izražena ni vèrsta, ni množina, ni ciena robe, na vïeru date; ili
5. kada je prodavalac komu na vïeru dao znamenitu množinu takove robe, s kojom ni sám netèrguje, ili koja barem u toj mïeri nije primïerena ni potreboći ni razmierjem kupca;
6. kada po poznatih okolnostih imovine pèrvoga zajmodavca ili ustupovnika nije prilika, da je onaj toliku svotu pozajmio, a ovaj toliku svotu pre- kupio;
7. kada je pri ustupljenih tražbinah ustupnik osoba, koja je sudu nepoznata, i koje nije moguće naći;
8. kada je tko osobi, koja sama za se nemože sklopit valjane pogodbe, dao štogod na vïeru, a nije se postarao, da se isto obrati na korist ili na što je možda silno potriebno bilo;
9. kada je tko pozajmio komu toliku svotu, da po poznatih okolnostih imo- vine njegove pametan čovïek nemože ni očekivat od njega, da će ika- da povratit, što je u zajam. uzeo.

§. 140.

Kao pravni pohližji razlozi sumnje imadu se takodjer smatrat:

1. ustmena ili pismena izpovïest koje osobe, koja izpovïest nije istina pro- vidjena svimi po propisu zakona za pravnu moć dokaza potrebitimi svojstvi, ali je ipak vïerojatna, ili pako iste osobe hvalisanje pred dru- gimi ljudi, da je ona učinila kažnjivo dielo; navlastito, ako se takove besïede odnose na okolnosti, koje mogu poznate bit samo onomu, koi je u dielu udioničtvoval;
2. svimi u §. 269. naznačenimi potrebštinami providjena izreka makar i jednoga samo svïedoka, ako se izreka odnosi neposredno na to, da je ovaj ili onaj čovïek učinio koje kažnjivo dielo;
3. izreke dvojice svïedokah, nepotvèrdjene istina prisegom, ali ipak pro- vidjene svimi ostalimi potrebštinami, pomenutimi u §-u 269;
4. očitovanje oštjetjenika, što on izreče prie preminutja svoga, koje je na- stupilo prie, nego što je moguće bilo sudbeno izpitat ga ili zapriseći, ako se t. j. tim očitovanjem kakova osoba, koju je on razgovetno spo- znao, izrazito označuje kao učinitelj;
5. svimi potrebštinami §-a 271. oskèrbljena izreka takovoga, koi je pri- znao sukrivnju svoju;
6. isto takova izreka od više osobah, koje su svoju sukrivnju priznale, nego koje nisu bile uočene s okrivljenikom.

§. 141.

Prijava takvoga prijavnika, koi svoje ime kaže (§. 73.), utemeljuje po-

Moć imenovane ili
bezimene prijave u
obstiru okrive pravne. bližji

pravni razlog sumnje proti stanovitoj osobi samo onda, kada je skopčana

s takovimi okolnostmi, koje s izviestnostju pokazuju na onu osobu kao na učinitelja zločina ili prestupka, i kad prijavnik, preslušan glede prijave svoje (§§. 112—133.), potvrđi ju prisegom.

Nasuprot prijava bezimena ili dolazeća od čovjeka nepoznata nemože služiti proti nikomu kao pravna okriiva, već ako prijava takova sadržaje okolnosti, koje se pri izsliedovanju, glede njih učinjenom, obnadju za istinite (§. 74.), i koje same po sebi utemeljuju pravan razlog sumnje.

§. 142.

Koji razlozi sumnje daju vlast, da se tko pravno okriivi, i da se povede iztraga.

Od navedenih, i od drugih s istimi u jedan red spadajućih razlogah sumnje već je i jedan sám za sebe dovoljan za okriivu pravnu.

Nego i više udaljenih razlogah sumnje, kao: zločest (hèrdjav) glas, zloglasno priašnje življenje, neprestano skitanje ili klatnja, pomanjkanje poštene zaslužbe, pobližje druženje s osobami sumnjivimi, lažljivi izgovori i protuslovlja u izrekah, krivljenje ili kazivanje na koga, nalazeće se u pismih takovih osobah, kojih nije moguće preslušati, — mogu dovoljni bit za povedenje iztrage proti stanovitoj osobi, ako se isti razlozi glede nje tako suglasno steko, da jedan drugoga podupire, i da se savez njihov neoslabljuje nikakvom okolnosti protivnom.

§. 143.

Čim se podupiru pravni razlozi sumnje, jurve postojeći.

Zabunjeni ili prekidani govori, mucanje, plakanje, jodanje, dèrhtanje, lice čas bledo čas zažareno, prepast ili strah, surova ćud, srodstvo ili poznanstvo s osobami sumnjivimi, i ine takove okolnosti, koje se dadu razno tumačiti, i nestalne predmnjeve nemogu samo za se valjati kao pravni razlozi sumnje, nego mogu povekšavati vjerojatnost drugih, jurve postojećih razlogah sumnje.

§. 144.

Izvidjenje i dokaz razlogah sumnje, za da se može povesti iztraga proti stanovitoj osobi.

Ako okolnosti kazuju na stanovitoga učinitelja, ima se tad istina i tih okolnosti a i pravnih razlogah sumnje, koji iz njih izvire, točno izviditi po propisih, sadržanih u §§. 60 — 133.

Da moguće bude povesti iztragu proti stanovitoj osobi, imadu pravni razlozi sumnje bit ili dokazani, ili barem potvrđeni vjerodostojnom inače izrekom makar i jednoga samo sviedoka, u koliko se ta njegova izreka odnosi na izvršenje samoga djela, ili u koliko se tiče takovih okrivljenikovih činah ili okolnosti, koje su s izvršenjem neobhodno skopčane.

§. 145.

Odluka za povedenje iztrage proti stanovitoj osobi (iztraga posebna.)

Sudac iztražitelj ima odluku, koju satvori o tom, da je stanovita osoba pravno okrivljena kakovim zločinstvom ili prestupkom, i da proti njoj odmah povesti valja iztragu, pismeno i s razlozi priklopiti spisom. Ako ta odluka bu-

de satvorena po kojem za iztraživanje povladjenom sudu kotarskom (§. 10. sl. c), i ako načelnik sudbenoga poslovanja nije sam sudac-iztražitelj, ima pomenutu odluku ipak načelnik taj odobriti, i ako neobnadje učinit inaku kakovu odredbu, ujedno sa sudcem-iztražiteljem podpisat.

§. 146.

Protuzakonita sredstva za zadobljenje pravnih razlogah sumnje.

Nije dopušteno ni sudu kaznenomu, niti ikojemu drugomu poglavarstvu, da kogagod, koi je sumnjiv kažnjivoga diela, ili neposredno samo, ili po ljudih potajno najmljenih budi kojim mu drago načinom navede, da zlu svoju nakanu u istinu izvrši, kažnjivo dielo nastavi ili ponovi, za da se time dobije protiv njemu razlogah sumnje ili sredstvah dokaznih; isto tako nije dopušteno, takova sumnjiva ili makar već i pravno okrivljena čovieka po ljudih potajno najmljenih zavest na priznanja iliti izpoviedi, za da se njimi kazneni sud posluži u svom iztraživanju. Svaki urednik, koi bude kriv takovoj zloj porabi, ima se što najstrožje na odgovornost uzet i kazniti.

§. 147.

Povedenje istrage kaznene proti osobi, koja ju sama zahtieva.

A i onaj, komu je stalo do toga, da se razjasni ili glas protiv njemu nastavši, ili prijava pri poglavarstvu učinjena, ili ina pri istom pobudjena sumnja, kao da je on učinio kakovo zločinstvo ili prestupak kakovi, vlastan je sám zahtievati izragu onoga diela, kojim se okrivljuje, bilo zato, što mu se neće terpit, da na njem bude netemljite kakove sumnje; ili zato, da mu se neizmaknu dokazi, koji služe za opravdanje njegovu. U takovom slučaju držan je sud iztražni, povest istragu po obćenitom propisu, akoprem inače priznaje, da postojeći razlozi sumnje nisu dovoljni za okrivu pravnu. Po dovršenoj iztragi ima se okrivljeniku, ako bude dokazana nedužnost njegovu, izdat uredovno sviedočanstvo, pomenuto u §. 189.

Odsiek II.

O pozivu, dovedenju i uhitjenju okrivljenika.

§. 148.

Poziv okrivljenika pred sudca-iztražitelja.

Koi je pravno okrivljen kakovim zločinstvom ili prestupkom, ima se izpitat po sudcu-iztražitelju (§. 172). U tu svèrhu treba okrivljenika takova, ako zakon izrekom nepropisuje što inako, ponajprije samo pozvati. Ovaj poziv biva ili ustmeno tako, da se pokaže pismena zapoviest, koju je sudac-iztražitelj za to izdao, ili pako da se dostavi pismeni poziv, koi je po sudcu-iztražitelju podpisan, a upravljen na onoga, koi se poziva. Kako pozivna zapoviest, tako i pismeni poziv treba da sadržaju ime suda i pozvanika, miesto, dan i uru, kamo i kada ima doći, a tako i to da će se pozvanik, ako bi izostao, glavom pred sud dovesti.

§. 149.

Sudac-iztražitelj oskèrbljuje pozive po uredovnih poslužiteljih, ili pako naredjuje da to obave načelnici obćinah. Obavljeni poziv ima se u spisih ubilje-

žit. Ako se okrivljenik pri pozivanju nenadje, može se poziv izručiti njegovomu ženitbenomu drugu, ili komu od domarah njegovih s istom posliedicom kao da se je izručio njemu samomu.

§. 150.

Kada se može pro-
ti okrivljeniku iz-
dat zapoviest doved-
bena,

Ako pozvani nedodje, a nije javio dovoljnoga razloga, koji bi ga izpri-
čao, može se proti njemu izdati pismena dovedbena zapoviest.

§. 151.

ili pako naredit,
da se medjutim dër-
ži u zatvoru kod
vlasti od sigurnosti.

I bez poprednjega poziva može sudac-iztražitelj izdat dovedbenu zapo-
viest proti takovomu, koji je radi zločinstva ili prestupka okrivljen, ili pako na-
redit, da ima medjutim zatvoren bit kod vlasti sigurnostne:

- a) ako se skriva, ako je uskočio ili barem ako se je pripravljao da u-
skoči, ili ako sbog toga, što je u občini nepoznat, što neima sviedočan-
stva ili zavičaja, što je skitalica, što je zločesta glasa, ili iz drugih
uzrokah navlači na se sumnju, da uskočiti kani;
- b) ako je u samom činu zatečen, ili ako odmah poslie čina time, što ga
uredovno potieravaju (§. 380.), ili što se o njem javno pogovara, pobu-
djuje sumnju o zločinstvu ili prestupku, ili ako je zatečen s oružjem ili
s drugimi predmeti, koji od zločinstva ili prestupka proizlaze, ili inako
njegovo dioničtvo u istom pokazuju; ili
- c) ako se po okolnostih slučaja pobojava, da bi se time, što će se okriv-
ljenik dogovoriti s ostalim dionici čina, ili sa sviedoci, ili što će za-
mesti tragove zločinstva ili prestupka, iztraga mogla uništiti, ili drugim
kojim načinom otegotiti.

§ 152.

Predbiežni zatvor
okrivljenika.

U slučajevih, naznačenih u predjašnjem paragrafu, može predbiežno za-
tvoriti sumnjivoga i svaki sud kotarski (§. 13.), a mogu to isto učiniti ili uslied
naloga od državnoga odvietnika ili ureda radi i urednici vlasti sigurnostne
(§. 61.) ili načelnici obćinah po oružnicih ili po drugih organih javne sigur-
nosti; u slučaju pak, pomenutom u §. 151. pod sl. b), mogu to ovèršiti i oruž-
nici ili drugi službenici javne sigurnosti i bez svakoga posebnoga naloga.

Nego u ovih slučajevih ima se onaj, koji je pod zatvor stavljen, odmah
izpitati po vlasti sigurnostnoj ili po sudu kotarskom, i ako se tu obnadje, da
neima nikakova razloga, da se dalje pod zatvorom dërži, ima se odmah izpu-
stiti, u protivnom pak slučaju za 48 urah predati sudu iztražnomu.

§. 153.

Okrivljenika treba
ćim prije preslušati.

Sudac-iztražitelj ima za dvadeset i četiri ure preslušati okrivljenika,
koi je pred njega doveden ili po smislu §. 152. njemu predan. Ako ovo nije
moguće, može se istina okrivljenik medjutim zadržati u zatvoru, nego mora
se, koliko moguće prije, saslušati, i u napisnik upisati uzrok, zašto nije mogao

bit prije saslušan. Poslije saslušanja ima sudac iztražitelj odmah zaključiti, da li će se okrivljenik opet slobodan izpustiti ili u zatvoru zadržati, ili će se protiv njemu odrediti pravi zatvor izražni. (§. 156).

§. 154.

Medjutomno zatvorenje više osoba pri javnih nemirih, tučnjah itd.

Ako pri stërki, ustanku ili buni, ili pri kojem drugom javnom nemiru, ili pri kakovom poboju (tučnji), koji je skopčan s težkom tjelesnom ozledom ili usmèrtbom, nije moguće krivce odmah iznaći, to se mogu medjutim obustaviti i zatvoriti svi, koji su kod toga događaja bili a nisu sasvim prosti od sumnje dioničtva. Nu treba da se najdulje za tri dana preslušaju po nadležnom sudcu i nemogu se dulje pod zatvorom zadržati izim onih, proti kojim se već odredit može zatvor izražni (§ 156).

§. 155.

Zabrana, udaljit se iz boravišta, poradi izvidjenja učina.

Ako sudac-iztražitelj odmah po učinjenom zločinstvu ili prestupku otidje na mjesto, gdje se je kažnjivo djelo učinilo, da izvidi učin, moći će svakomu, za koga mu se potriebito uzvidi, zapoviediti, da se toga ili pako još i sliedoćega dana nema kine iz mjesta svoga boravišta. Tko se toj zapoviedi napokori, staviti će se, ako se zateče, saslušanja radi pod zatvor, i sudac-iztražitelj moći će ga polag okolnostih osudit na globu ili na kazan zatvora.

§. 156.

Kada je slobodno staviti okrivljenika u zatvor izražni.

Protiv okrivljeniku, na kom i poslije saslušanja ostane sumnja zločinstva ili prestupka, kojim se okrivljuje, ima sudac-iztražitelj odredit pravni zatvor izražni:

- a) kada se radi o zločinstvu, komu prieti kazan barem petgodišnje tamnice; ili
- b) ako se je bojati, da bi se time, što će se okrivljenik dogovoriti s ostalimi dionici čina, ili sa svjedoci, ili što će zamest tragove zločinstva ili prestupka, iztraga mogla uništiti, ili drugim kojim načinom otegotiti; ili
- c) ako se okrivljenik skriva, ako je uskočio ili barem ako se je pripravljao da uskoči, ili ako sbog toga, što je u občini nepoznat, što neima svjedočanstva ili zavičaja, što je skitalica, što je zločesta glasa, ili iz drugih uzroka navlači na se sumnju, da uskočiti kani; ili
- d) ako je kažnjivo djelo prouzročilo veliku javnu sablazan.

§. 157.

Ima se svagla izdat uhitaica pismena.

Sudac-iztražitelj ima u takovih slučajevih, ako nebude pogibelj s odgovom skopčana, izdat razlozi providjenu pismenu uhitaicu (zapovied od uhitjenja), koja se okrivljeniku dostaviti mora prigodom njegova uhitjenja ili za prvo dvadeset i četiri ure. Ako sudac-iztražitelj odmah po saslušanju okrivljenika

zaključiti, da se u iztražni zatvor stavi, ima se tad ovi zaključak ujedno s razlozi priobćiti okrivljeniku ustmeno. U svakom slučaju ima se zaključak sudca-iztražitelja, kojim se uhitjenje naredjuje, pismeno i razlozi oskvrbljen priložiti spisom, ili uvērstiti u napisnik preslušni; okrivljeniku pako valja obznaniti, da mu je prosto, u obziru toga iskati riešitbu sudišta (§. 64).

§. 158.

Komu se ima prijaviti uhitjenje.

Ako se koi dēržavni ili občinski urednik ili poslužitelj, koi član stališa duhovnoga, koi javni učitelj, koi odvietnik ili bilježnik stavi u uzu iztražnu, ili makar samo u zatvor predbiežni, i ako ovaj zatvor traje preko 24 ure, ima se to bezodvlačno na znanje dat neposrednomu predpostavljeniku uhitjenika.

Isto tako ima se prijava poslat sudu gradjanskomu, ako uhitjenik imade uredno prebivalište, i ako se nebude vidilo već iz okolnostih, da je to uhitjenje sudu gradjanskomu i onako poznato.

Kada se ima uhititi koi nižji urednik ili poslužitelj od uredah kotarskih ili od vlastih sigurnostnih, koi urednik carinski, pieneznički i porezni, urednik i naredjenik straže financialne, urednik ili poslužitelj željeznica dēržavnih i privatnih, dēržavnih bērzojavah i poštanstva, napokon koi poslanik u rudnicah, hutah, samokovih i valjaonicah, ima se to, ako je moguće bez štete za postupak kaznenosudbeni i ako nebude osobitih razlogah proti tomu, objaviti već predbiežno neposrednim njihovim predpostavljenikom, izvan toga pak ima se to učiniti odmah poslie uhitjenja.

§. 159.

Oprezi i štednja pri uhitjavanju.

Svako uhitjenje treba da se obavi sa svom mogućom opreznostju, da okrivljenik nebi uteko, ali ujedno i tako, da se koliko moguće štēdi njegovo poštenje i osoba njegova, a na štedjenje to valja poglavito paziti kod osobah, koje su do onda neporočne bile. Proti onomu, koi se uhititi ima, slobodno je uporaviti primierenu silu samo onda, ako se opire ili ako nastoji uskočiti.

§. 160.

Čim okrivljenik bude ili po samom sudcu-iztražitelju zapērt, ili predan doveden, ili pako u predbiežni zatvor stavljen, ima sudac-iztražitelj

- a) uvērstiti u napisnik točan opis osobe i odieće okrivljenikove;
- b) narediti, da se potanko preište i osoba i odieća okrivljenikova; napokon
- c) od okrivljenika oduzeti, točno popisati i u pohranu sudbenu primit (§. 102.) sve što se prigodom toga preiskivanja nadje, bila pisma, bili novci, bilo oružje ili ino orudje, kojim bi se uhitjenik izbaviti, samomu sebi ili drugim silu nanieti mogao, ili napokon bili predmeti ili obilježja od kažnjiva kakova diela.

§. 161.

Dokinutje uze iz-
tražae.

Ako u tečaju postupka iztražnoga prestanu razlozi, s kojih uza iztraž-
na bijaše odredjena, ima sudac-iztražitelj naredit dokinutje iste uze, i o tom
pismenu i razlozi utemeljenu odluku priklopit spisom.

U slučajevih, gdje se iztraga činit ima u dogovoru s državnim odviet-
nikom (§. 63.), mora sudac-iztražitelj poradi dokinutja uze čut i državnoga
odvietnika, i ako ovaj na to neprivoli, zaikat riešitbu sudišta (§§. 61. i 65).

Pritužba državnoga odvietnika proti zaključku sudišta, kojim se dokida
uza iztražna, ima odgodne moći samo onda, ako državni odvietnik pritužbu
svoju objavi odmah, kako se pomenuti zaključak obznani, i ako ju izvede naj-
dužje za tri dana.

§. 162.

Obecanje onih, ko-
ji se iztražuju u slo-
bodi.

Od svakoga, koi se iztražuje u slobodi, ima sudac-iztražitelj iskat obe-
ćanje, da se bez dozvole sudca-istražitelja neće ni udaljiti iz miesta svoga pre-
bivanja, niti da će se skrivati. Ako se prekérši dato ovo obećanje, sliedit će
to, da će se odredit iztražna uza proti okrivljeniku.

Odsiek III.

O postupanju s iztražnimi uznici.

§. 163.

Obzir na poštenje
i zdravje pri over-
šivanju uze iztražne.

Kako u zatvoru predbiežnom tako i u uzi iztražnoj ima se s okrivlje-
nici postupat tako, da im se, koliko moguće, štedi i osoba i poštenje. Zatvorio-
nice iztražne treba da imadu dovoljno zraka i svietlosti, i prostora barem to-
liko, da uznik po njih hodit može. Imadu bit suhe, čiste i takove, da zdravju
uznika nebudu pogibeljne, i da u obće, izvan oprezah, koji su poradi sigur-
nosti i kućnoga reda obćenito uvedeni, uznik stegnut bude samo u toliko, ko-
liko je potriebno, da neuskoči, i da se preprieče dogovaranja, koja bi ško-
dljiva bila za iztragu.

§. 164.

Razlučivanje iztra-
žnih uznikah, jednih
od drugih.

Uznici imaju se, koliko je moguće, smiestiti svaki za se u osobitu uzu.
Gdje se neda razmiesit uznike tako svakoga za se, imat će se sud pobrinut,
da nedodju u jednu istu uzu osobe raznoga spola, ni dionici istoga zločinstva
ili prestupka, ni osobe, samo radi prestupka okrivljene, sa zločinci, ni neviešti
ili mladjadi zločinci sa vieštima ili doraslimi. Imu se takodjer pri ovom raz-
dieljivanju uznikah gledati na stupanj njihova izobraženja i na vèrstu zločinstva
ili prestupka, kojim se okrivljuju.

§. 165.

Postupanje s nji-
mi navlastito u ob-
ziru udobnosti ži-
vota i u obziru za-
nimanja;

Udobnosti, kojim je uznik naviko, i zanimanja, koja su primierena sta-
lišu i imietku njegovomu, može mu načelnik suda dozvolit o trošku njegovu, u

koliko se ista slažu sa svèrhom uze, i ako nesmutuju kućnoga reda i nisu protivna sigurnosti.

Nesmije se nijednomu iztražnomu uzniku dat gotov novac u ruke, ni ostavit mu u rukuh. Odieća, posteljina, hrana i druge stvari smiju se samo onda, ako načelnik suda to osobito dozvoli, poslat uzniku izvana, nego imadu se točno preiskat prije, nego što će se upotrebit. Uznikom pak, koji su radi odveć težkoga zločinstva okrivljeni, imadu se svagda davat samo takova jela, koja su sgotovljena u samom zavodu.

§. 166.

pohodi;

Ako uznik zahtieva, da mu dodje liečnik ili duhovnik njegove viere, kojega sám izabere, ili ako bi ga radi pohodit rodjaci ili osobe, koje su s njim u poslovnih odnošajih, ili s kojimi se on želi posavietovat, može mu se to dozvolit pod uvieti, što ih kućni red propisuje. Nego takovi pohodi, izim dogovaranja s braniteljem (§. 215.), bivaju samo u pritomnosti sudbene koje osobe, i uzniku slobodno je razgovarat se sa pohodnici samo u takovom jeziku, koji sudbena osoba razumie.

§. 167.

primanje ili pošiljanje pisamah;

Uzniku je slobodno samo s dozvoljenjem sudca-iztražitelja pisma primat ili drugim slati, i onda stopram, pošto je sudac-iztražitelj pisma pročitao i obnašò. da se bez pogibelji odaslati ili uzniku predat mogu. Dopuštenje, šiljati podnesakah na više vlasti pravosudne, nesmije se uzniku nikada uzkratiti.

§. 168.

okovi.

U okove ima se uznik metnut samo onda, ako je pokušavao uskočit, ili ako ga nije moguće inače sigurno čuvat, ili ako se to potriebno ukaže radi osobite pogibeljnosti njegove osobe za sigurnost drugih, navlastito za sigurnost nadzirateljah od uznikah.

U obziru kazni karnostno za takove uznike iztražne, koji su oporni, sitoviti, koji vriedjaju, koji druge draže i potiču, ili koji inako skrivie vladajući se proti propisu, imadu ostar u krieposti propisi dosadanji.

§. 169.

Propisi za nadziratelje uznikah.

Isto tako imadu valjat i unapredak propisi i naputci, postojeći za nadziratelje uznikah.

Navlastito ima svaki nadziratelj uznikah u uzah, neposrednomu njegovomu nadziranju povierenih, u kojih se uznik koji nalazi, svaki dan pozorno pregledat zidove, peći, vrata, prozore, ležišta, a kod uznikah okovanih i okove, i motrit da li neće tim načinom opazit znakovah, iz kojih bi se slutilo, da se je uznik pripravljao uskočit; i ako takovoga šta nadje, ima to odmah prijavit načelniku suda.

Zatim pod strogom kazni zabranjeno je nadzirateljem uzničkih, primat od njih pod kojom mu drago izlikom darovah. Isto tako zabranjeno im je samovlasno stavljat ruke na uznička, osim u slučaju, ako po istom budu napadnuti. O svem, što budi u činjenju budi u govorenju uznikovu opaze osobitoga, imadu odmah obavieštiti načelnika suda.

§. 170.

Napisnik o uzničkih.

O svih, koji su zatvoreni, ima se voditi točan napisnik. Rubrike toga napisnika bit će:

- a) broj, pod kojim je uznik doveden bio u uzu. Ovaj broj teče neprekidno od početka do konca godine. Na svršetku godine imadu se oni, koji u uzi ostanu, preniet u napisnik dojučće godine, po redu, kao što su bili u napisniku predjašnjem, i sa brojevi iznova započeti;
- b) dan, kojega je uznik u uzu doveden;
- c) ime vlasti, koja ga je zatvorit dala;
- d) ime i prezime uznička;
- e) broj zatvorionice, i osobiti oprezi, pod kojimi možda ima držan bit u uzi;
- f) uznikovo ponašanje u uzi;
- g) dan, kada je, i način, kako je iz uze izišo, da li je t. j. umro, ili je uskoćio, ili je bio odpušten ili inako obsuđen.

§. 171.

Periodično polaznje uzah iztražnih.

Načelnici sudovah iztražnih, a tako i sudištah pèrve molbe držani su, kadšto i barem jedanput svaki miesec, pridruživši sebi jednu sudbenu osobu, iznenada pohodit uze, koje su im podčinjene, uzničke u odsutnosti tamničarah pitat, kakova im se hrana daje i kako se s njimi postupa, ter potrebná naredit, da se ukinu nedostaci, koji se obnadju, i da se sačuva ili uvede u uzah potrebita sigurnost, dobro vladanje, red i čistoća; zatim uznikom, koliko je moguće, olakšati udes, i u obće skèrbiti za to, da se točno obdržavaju osobiti propisi, koji postoje glede uredjenja uzah iztražnih i glede postupanja s uznicima.

Ako se nadje temeljitih tegobah proti nadzirateljem uzničkih, imadu se isti strogo kazniti.

O svakom preiskivanju uzah ima se sačiniti napisnik, koji treba da se podpiše po načelniku i po prizvanoj osobi sudbenoj, a zatim da se pohrani kod spisah sudbenih.

A i poglavica političke zemaljske vlasti (miestodèržtva — vlade zemaljske — razdiela od miestodèržtva), a tako i načelnik političke vlasti okružne (županijske) držani su, prigodom uredovnih svojih putovanjah pregledavat iztražne uze, nalazeće se u okoliših njihovih, i nedostatke, koje možda

nesamo napomenut u svojim izviestjih, koja o uredovnih svojih putovanjih u obće podnose, nego i napose priobćit ih višjemu sudu zemaljskomu.

Odsiek IV.

O saslušavanju okrivljenika.

§. 172.

Kako se ima saslušavati okrivljenik.

K saslušavanju okrivljenika (§. 149.) imadu se prizvat jedan zapriseženi voditelj napisnika i dva sviedoka sudbena. Sudac-iztražitelj ima saslušavanje to preduzet odmah, čim moguće bude; i saslušavanje, jedanput započeto, neka bez važne zaprieke neprekida na dužje vremena. Nasuprot prosto je sudcu-iztražitelju, saslušavanje nastaviti svaki dan, u svaku uru, kolikogod putih i doklegod mu se potrebno uzvidi. Navlastito neka se saslušavanje neprekida onda, kada onaj, koi se izpituje, počne krivnju svoju izpoviedit ili neđužnost svoju u skladnom govoru dokazivat, ili kada se opazi, da su okrivljenika data mu pitanja do toga dotierala, da se nemože ugnaut istini, ili da se inako pruža prilika, za doć na poblizje tragove, koji vode na saznanje istine.

§. 173.

Svako saslušanje ima se činit sa pristojnošću i krotkoćom.

Ako je okrivljenik u okovih, imadu mu se isti, dok saslušavanje traje, snimit, osim ako bi se od njega bojati bilo kakovo pogibelji za sigurnost drugih ljudih.

§. 174.

Pitanja obćenita.

Prie nego što će se započeti izpitivanje iliti saslušavanje, ima se okrivljenik opomenut, da na pitanja, koja će mu se dati, odgovori izrazito, razgovetno i po istini. Zatim treba upitat okrivljenika za njegovo ime i prezime, za dobu, viero zakon, rodno mjesto i prebivalište, za stališ, zanat ili zanimanje, zatim, na koliko se radi svērhe iztraživanja potrebno uzvidi, za razmierja njegove obitelji i imietka njegova, za njegovo dosadanje življenje, navlastito, dà li je i radi česa bio jurve u iztragi ili kažnjen, i napokon, dà li znade uzrok, zašto je zatvoren (ako je t. j. u uzi), i radi česa je pod izpitivanjem.

§. 175.

Kakova imadu bit pitanja posebna.

Ako okrivljenik izjavi, da uzroka toga nezna, ima mu sudac-iztražitelj u obće kazat zločinstvo ili prestupak, kojim je okrivljen, i povoda mu dati, da se skladno u potankoj pripoviesti očituje o stvarih, koje su predmet okrivljenja. Druga pitanja, pri kojih se valja kloniti svako nepotrebno obširnosti, imadu bit namienjena na to, da se nadopuni, što manjka, i da se uklone opažene nejasnosti i protuslovja, ter navlastito imadu se stavljati tako, da okrivljenik malo po malo saznade sve razloge sumnje, koji su proti njemu, i svo

izreke drugih osobah, i da dobije podpunu priliku, da ih uklonit i sebe opravdati može. Ako okrivljenik navede stvarih ili dokazah za svoje očišćenje, treba ih razviditi, ako nebudu očito neistiniti, ili navedeni samo za to, da se iztraga zateže.

§. 176.

Pitanja, koja se okrivljeniku daju, nesmiju bit nezviestna, tamna, od više znamenovanjah, niti lukava, nego imadu bit jasna, izviruća jedno iz drugoga po naravskom redu događaja, i sastavljena tako razgovetno, da ih upitanik, kao što treba, razumieti i na njih izrazito odgovorit može.

Naviastito ima svako pitanje sadržavat samo jednu jedinu okolnost; sva pako pitanja ukupno treba da izcèrpljuju vaskoliki događaj. Valja se sasvim klonit pitanjah, kojimi se okrivljeniku stavljaju pred oči takove okolnosti čina, koje bi se stopram njegovim odgovorom ustanovit imale (pitanja podmetna). Kada se radi o tom, da se saznadu sukrivci, ima sudac-iztražitelj koliko moguće na to gledati, da nenaznačuje stanovitih osobah ni imenom ni drugimi znaci, koji se lako spoznat mogu.

Napokon imadu pitanja upravljena bit i na to, da se saznade, na koji bi način oštećenik mogao doći do svoje naknade (§. 127).

§. 177.

Osobiti propisi:
a) kada je okrivljenik lukav, ili kada taj;

Ako je okrivljenik u odgovorih svojih lukav; ako okrivljenik, koja proti njemu postoji, sasvim taj, ili ako tvèrdi, da posve ništa neznade o stvarih, koje mu se pripisuju: imadu se tad razlozi sumnje, sviedočeći proti njemu, malo po malo, i svedj kriepčje uplitati u pitanja, za da se tim načinom sám po sebi osviedoči, da mu je uzalud tajenje njegovo naprema postojećim dokazom. Izriekom napominjat u pitanjih postojeće te dokaze potriebno je samo u toliko, u koliko im upitanik u svojih odgovorih protuslovi. Pri takovom protuslovju imadu mu se dokazi, koji proti njemu govore, pred oči stavit, zatim po imence navest sviedoci, i pročitat poglavitia miesta iz izrekah njihovih. Ako se priašnja ili kašnja očitovanja okrivljenikova razlikuju jedna od drugih, imenito, ako opozove, što je odpric izpoviedio, ima se upitat, šta je povoda dalo onim različnostim, i koji su mu razlozi, zašto je što opozvao. — Nego nije slobodno upotrebljivat ni obećavanjah, ni lažljivih namamah, ni prietajah, ni silc, niti ikakove druge hitrine, makar baš u dobroj namieri bilo, za da se time okrivljenik skloni na izpovidjenje ili na druga izviestna očitovanja; a isto tako nije slobodno zatezat iztrage nastojanjem, da se zadobije izpoviest.

§. 178.

b) da mu se daje potriebno vreme, da se razabrat može za odgovaranje,

Upitanika netreba silit, da se prenagli u odgovaranju na pitanja, koja mu se daju. Ako se vidi, da pitanja podpuno nedokučuje, ima mu se isto ponovit. Ovo učinit treba navlaslito onda, kada odgovor nije primieren pitanju, i samo ponavljeni na to, makar baš i neprimiereni odgovor ima se avèrstit u napisnik. Pri pitanjih, koja smieraju na osobito okolnosti ili na davnja vremena,

ima se saslušniku dat niešto vremena za razmišljanje, da se razabrati može. Ako bi se uslied toga saslušavanje pretèrglo na duže vrieme, ima se to za- bilježiti u napisniku.

§. 179.

Ako se saslušnik od straha ili od stiske duševne sasvim smuti, i ako se opazi, da to skončavanje izhodi poglavito odtuda, što u savjesti svojoj znade, da je kriv: ima ga sudac-iztražitelj pristojnom ozbiljnostju nagovarati, da istinu kaže. Kako o tom, tako i u obće, kad se na upitaniku pri pitanju ili odgovoru kojem opazi, da mu se je duša neobično uzdržmala, ili da je silno ganjen, ima se u napisnik uvèrstiti primietba po pravoj vlastovitosti duševnoga toga stanja.

§. 180.

Predmeti, koji se odnose na kažnjiva diela, ili koji su za uglavljenje okrivljenika, imadu mu se, iza kako bude najprije opomenut da ih točno opiše i da kaže različna njihova obilježja, spoznanja radi predložiti; ako bi pako nemoguće bilo, iste mu predmete predložiti, imat će se okrivljenik k istim odvesti, da ih spozna.

c) kada se okrivljeniku pokazuju predmeti spoznanja radi;

§. 181.

Ako okrivljenik stane kazivat ili izpoviedati takova kažnjiva diela, o kojih sud neima nikakovih razlogah sumnje, ili o kojih sudu ni inako nije ništa poznato; imade se tad izreka okrivljenikova zapisati i o tom onako, kao što ju izusti, i neprikidajuć ga pri tom u govoru.

d) kada se okrivljenik upusti u kazivanje ili izpoviedanje drugih kažnjivih dielah;

§. 182.

Ako se okrivljenik krati u obće ili na stanovita pitanja odgovarati, ili ako se pretvara da je gluh, niem, mahnut ili slabouman, i ako je u ovih posliednjih slučajevih sudac-iztražitelj ili po svom vlastitom opažanju, ili saslušav svjedoke ili vieštake, osviedočen o pretvaranju: ima se okrivljenik opomenut, da njegovo ponašanje neće iztrage obustaviti, nego samo produžiti, i da je moguće, da će se time sam lišiti razlogah, koji bi ga možebit braniti mogli.

e) kada se okrivljenik pretvara, da je gluh, niem, mahnut ili slabouman.

§. 183.

Ako se očitovanja kojega okrivljenika razlikuju u važnih točkah od očitovanjah proti njemu kazujućega svjedoka, sukrivca ili suokrivljenika, imadu se ovi, dok iztraga traje, uočiti š njime samo onda. ako se to sudcu-iztražitelju potriebno uzvidi, ili ako okrivljenik uočenje ovo iste radi svoje obrane.

f) uočenje okrivljenika s drugimi osobami.

Osobe, navedene u §. 113, sl. a), ako su se i dale kao svjedoci saslušati, smiju odkloniti uočenje s okrivljenikom; već ako bi okrivljenik sam to zahtievao radi obrane svoje.

Pri ovih uočenjih treba se držati postupka, propisanoga u §. 129.

§. 184.

Vodjenje napis-
nika.

O svakom saslušanju ima se sačiniti napisnik. Ovaj napisnik treba da se piše na arcih na polak previjenih i to neprekidno, akoprem bi se okrivljenik saslušavao u siednicah dokinutih i opet nastavljenih. Na početku napisnika, i pri svakoj slijedećoj siednici valja zapisat nesamo dan i uru, kada se je saslušavanje započelo, nego i osobe, koje pri istom pritomne budu; na koncu pak ima se zabilježiti ura, kada se je saslušavanje svršilo ili pretèrglo, a tako i uzrok, zašto se je saslušavanje možda zakasnilo ili na dužje vremena pretèrglo. Na lievom stupcu ima se stavljeno pitanje, a na desnom dati odgovor upisivat od rieči do rieči. Ako okrivljenik nije viešt jeziku sudbenomu, ili ako je gluh ili niem; imadu se uporavljivat propisi, sadèržani u §§. 123. i 124. Ako u pomoć bude prizvan tumač, ima se napisat najprije pitanje u jeziku sudbenom, i odmah poda tim prevod od rieči do rieči, a tako isto i odgovor, najprije u jeziku upitanika, i odmah poda tim u prevoda od rieči do rieči. Svakomu pitanju daje se broj, koi u svem saslušanju neprekidno teče dalje, i svaki odgovor obilježuje se brojem onoga pitanja, na koje bude dat.

Sam saslušanih mora svaki arak napisnika podpisat, ili ako pisati neumie, rukoznakom svojim providit; a na kraju svega napisnika imadu taj saslušanih podpis ili oznaku sudbeni urednici i sudbeni sviedoci, koji su pri saslušanju, potvèrdit podpisom svojim. Napokon, ako to nebude jurve učinjeno onda, kada se je okrivljenik uhitio (§. 160, sl. a), ima se u napisnik uvèrstit točan opis osobe i odieće njegove.

§. 185.

Kako se imadu u
napisnik upisivat pi-
tanja i odgovori.

Saslušanih dato je na volju, da može odgovore svoje voditelju napisnika kazivat u pero. Pri stvarih odveć zamèršenih može mu se takodjer dopustit, da odgovor svoj sam piše u napisnik. U svih ostalih slučajevih mora sudac-iztražitelj na svako pitanje dobiveni odgovor voditelju napisnika u pero kazivat tako, da saslušanih svaku rieč čuti može, i ima pri tom, koliko je moguće, sadèržat vlastite rieči saslušanihove. Na svèršetku svakoga saslužavanja ima se saslušanih pročitati, što je u napisnik kazao, ili, ako zahtieva, ima mu se dopustit takodjer, da napisnik pročitati sam. Ako želi kakovu preinaku, ima se ista upisati u napisnik, ali da se ništa nepreinačuje u onom, što je jurve napisano.

IV.

O zaglavljenju postupka iztražnoga.

§. 186.

Kada se ima za-
glavit istraga.
Pravilo.

Sudac-iztražitelj ima zaglaviti istragu, ako se iz učinjenih izvidjenjah pokaže, da neima učina od kažnjiva kakova diela; — ili kada se dokinu svi razlozi sumnje proti okrivljeniku; — ili kada se od daljega izvidjenja neda očekivat bolje razjašnjenje ni glede učina ni glede učinitelja.

§. 187.

izvrtke. Ako se je iztraga vodila proti okrivljeniku poradi više zločinovah ili prestupakah, tad se zaglavljenje iztrage glede važnih izmedj tih zločinovah ili prestupakah neima zadržavat izsiedovanjem manjih kažnjivih dielah, ako se unapred viditi može, da ta manja kažnjiva diela neće bit od bitnoga upliva glede odmiere kazni ili glede naknade.

§. 188.

Ako pri zločinstvu ili pri prestupku takovom, na koji se po zakonu nametnut ima kazan tamnice najviše na pet godinah, okrivljenik zatečen bude na samom dielu, ili ako okrivljenik, preslušan pred sudcem-iztražiteljom, ili pred sudom kotarskim, dielujućim umiesto istoga sudca (§. 13.), položi podpunu, i ostalimi redarstvenimi ili sudbenimi izvidjenji podupèrtu izpoviest o krivnji svojoj: ima tad sudac-iztražitelj, čim učin kažnjivoga diela bude obrazložen, i čim se učinjena izvidjenja dovoljna ukažu, za utemeljit obtužbu i za prosudit sve okolnosti, koje od upliva mogu bit za odmieru kazni i naknade, odustat od daljega iztraživanja, i imenito od daljega izpitivanja sviedokah i vieštakah, za koje okrivljenik sám izriekom nezah tieva, da bi se najprije preslušali.

§. 189.

Od povedenja ili nastavljanja iztrage poradi zločinovah i poradi takovih prestupakah, koji se ureda radi progone, ima sudac-iztražitelj odustat i onda, kada to zah tieva dèržavni odvjetnik uslied previšnjom dozvolom podieljenoga naloga ministra pravosudja. Nego pri prestupcih, koje sudovi kazneni progonit mogu samo na zah tievanje kojega dotičnika, valja odustat od nastavljanja iztrage, čim dotičnik to zaište makar kada u tečaju postupka iztražnoga.

Nego i u ovih slučajevih imadu se spisi od iztrage predložiti sudištu, da satvori odluku (§§. 191, 197, br. 4, i 198, sl. a).

U ostalom vlastan je u ovih slučajevih okrivljenik, ako neće da se zadovolji odustajom, zah tievati, da se izvide opravdni dokazi, za koje scienu da ih navest može za posvemašnju svoju nedužnost, i da mu se, ako se time po odluci sudišta nedužnost njegova u istinu dokaže, izdade o tom sviedočanstvo uredovno.

Proti uzkrati ili dozvoli takova sviedočanstva dopušten je priziv onako isto, kao što i proti obustavnim, odustajnim i tužbovnim zaključkom sudišta (§. 202).

§. 190.

Prie nego što se zaglavi iztraga, ima se okrivljenik upitat još jedanput, dà li imade još štogod, što bi za obranu svoju navest mogò. — Prie ovoga konačnoga preslušavanja ima se opomenut, da mu se, ako zah tieva, mogu u tu svèrhu dat tri dana za razmišljanje; i poduka ova kao i samo konačno preslušavanje treba da se uvèrsti u saslušni napisnik polag propisah, sadèržanih u §§. 184. i 185.

§. 191.

Predlaganje spisah
istražnih sudištu.

Čim sudac-iztražitelj zaglavi izragu, ima predložiti svekolike spise sudištu.

Glava osma.

O razpavi i o zaključkih sudišta glode iztrage
zaglavljene.

§. 192.

Što određuje su-
dište glode spisah
istražnih.

Čim spisi iztražni stignu k sudistu, ima načelnik suda odrediti za iste izviestitelja, koji će spise pretresti iz njih, ako obnađa da je potrebno (§. 193.), sačiniti kratak izvadak, i isti ujedno sa spisi kratkim putem priobćiti državnomu odvjetniku. Ovaj državni odvjetnik ima sudištu povratiti spise ujedno s pismenim i u kratko razloži providjenim predlogom. Pri tom će izviestitelj sudišta i državni odvjetnik međusobno oblaškavati si pregledavanje spisah, i nastojati o tom, da svaka iztraga do izvješćenja dodje za osam danah, a pri parnicah odveć zaměřenih i obširnih barem za četrnaest danah, iza kako je stigla k sudištu. — Ako se izviestitelj i državni odvjetnik slažu u tom, da bi najprije trebalo ili još štogod izviditi ili izragu dopuniti, ima se to odmah narediti, ako predlog taj odobri i načelnik sudišta. U slučaju pako, ako se u tom obziru izviestitelj i državni odvjetnik neslažu, ili ako načelnik sudišta neodobri predloga, odlučuje u tom sudište (§. 195).

Kod iztragah, koje su vodjene u miestu samoga sudišta, može načelnik toga sudišta odrediti, da bude izviestitelj makar i onaj, koji je kao sudac-iztražitelj vodio izragu.

§. 193.

Viećanje sudišta
o tom.

Kada se sudište primi viećanja budi u obziru iztrage, koja se smatra za podpunu, budi u slučaju različitoga mnienja u obziru toga, da li još treba kakove dopunitbe (§. 192.), ima tad izviestitelj razložiti ponajprije svukoliku stvar, što se pri slučajevih jednostavnih učiniti može i ustmeno tako, da se iz samih spisah pročitaju točke, koje su bitne za riešitba. Zatim ima državni odvjetnik razložiti svoj predlog, koji treba istina da je priugotovljen pismeno, nego razloge istoga slobodno je razviti i ustmeno.

§. 194.

Napisnik o vie-
ćanju.

U napisnik, koji se o viećanju ovom vodi, imadu se uvěřstit nesamo predlozi državnoga odvjetnika i izviestitelja ujedno s razlozi, za iste navedenimi, nego i sva pojedina mnienja, koja se od njih razlikuju, a tako i zaključak, koji bude satvoren.

§. 195.

Kako se naredjuje
dopunitba iztrage.

Ako po zaključku sudišta potrebita budu još dalja kakova izvidjenja ili dopunitbe, ima isto sudište predbiežno narediti, što je za to primiereno. Proti takovomu zaključku sudišta nije dopušteno obratjati se na višji kakovi sud.

§. 196.

Odluka obustavna, odustajna ili tužbovna.

Ako sudište izreče za sebe, da je nadležno (§. 50.), i da je iztraga podpuna, ima tad satvorit odluku, da se ili

- a) prediztraga obustavi (odluka obustavna); ili
- b) da se odustane od daljega postupka proti iztraženiku (odluka odustajna); ili
- c) da se iztraženik stavi pod tužbu (odluka tužbovna).

§ 197.

Kada se ima satvorit odluka obustavna.

Odluka obustavna ima se satvorit, kada se već u prediztragi, dakle prije, nego što iztraga proti stanovitoj osobi bude povedena (§. 145.), pokaže, da ili

1. neima učina od takova diela, koje je zakonom izrečeno za zločinstvo ili za prestupak (§§. 15., sl. a), 62 i 63); ili
2. da su dokazane takove stvari, koje dielu kakovomu ukidaju kažnjivost; ili
3. da je kazneno-sudbeni postupak poveden ili nastavljen bio bez zahtjevanja kojega dotičnička, koje se po zakonu iziskuje; ili
4. da se je od povedenja ili nastavljenja postupka odustalo po propisu §. 189. na zahtjevanje državnoga odvjetnika ili privatnoga tužitelja; ili napokon
5. da neima proti nikomu pravnih razlogah sumnje, da bi kriv bio kojemu u istinu postojećemu zločinstvu ili prestupku, i da se dakle neda pronać vjerojatni učinitelj istoga.

§. 198.

Kada se ima satvorit odluka odustajna.

Odluka odustajna ima se satvorit, kada je istina proti stanovitoj kojoj osobi povedena jurve iztraga radi kakova zločinstva ili prestupka, ali stopram u tečaju iste ili

- a) izidje na vidielo kojegod od slučajevah, pomenutih u §. 197. pod brojevi 1 -4; ili
- b) kada pravni razlozi sumnje, koji proti okrivljeniku postoje, budu ili sasvim ili barem na toliko opovrježeni, da se već nemože smatrat kao pravno okrivljen (§§. 134. i 135.)

§. 199.

U kojoj se slici izdaju odluke obustavne i odustajne.

Svakoju odluci obustavnoj i odustajnoj imadu se priklopit razlozi, s kojih je satvorena.

Ako sudište u izvidjenom kažnjivom dielu nenadje doduše učina od zločinstva ili prestupka, ali obnadje učin od prekršaja, ima tad izreć istina odluku obustavnu ili odustajnu (§. 197., br. 1, i §. 198, sl. a), nego ima podjedno poslat spise sudu nadležnomu (§. 418),

Ako odluka odustajna bude izrečena s toga, što se ili u delu, koje se okrivljeniku pripisuje, neda spoznat nikakovo delo kažnjivo, ili što su svi protiv njemu postojeći pravni razlozi sumnje sasvim oproverženi: ima se tad odluka odustajna izdat za iztraženika u slici sviedočanstva o nedužnosti.

Ako odluka odustajna bude izrečena s razloga kojega mu drago, i ako je okrivljenik bio do onda u uzi, ima se u odluci ujedno izreći, da se uznik ima slobodan odpustit odmah, čim odluka pravnu moć zadobije.

§. 200.

Kada se ima sa-
tvorit odluka tuž-
bovna.

Odluka tužbovna može se sa tvorit samo onda, kada se obnađe, da je onaj, koji je pod iztragom bio, pravno okrivljen radi izviestnoga kojega zločin-
stva ili prestupka. Odluka tužbovna treba

- a) da sadržava ime i prezime optuženika, u koliko je moguće saznati ih, a tako i nadimek istoga, ako je pod kakovim nadimkom poznat;
- b) da imenuje nesamo zločinstvo ili prestupak, radi kojega se optuženik stavlja pod tužbu, nego i ostala kažnjiva dela, koja se s istim može-
bit stiću;
- c) da označuje ono mesto u zakonu, po kojem bi se imao kazniti;
- d) da izriče, da li se optuženik ima držati u zatvoru ili ostaviti u slobodi; zatim treba
- e) da sadržava poduku o prizivu, kojega se okrivljenik primit može, a tako i o pravima, koja okrivljenik ima, da se brani protiv optužbi (§§. 213—215);
- f) da tačno naznačuje one osobe, koje se pozvati imaju na ustmenu ko-
načnu razpravu.

Kao svjedoke i vieštake ima sudušte pozivati samo takove osobe, ko-
jih izreka po onom, što se je pokazalo u iztragi, može od bitnoga
upliva biti za buduću riešitbu.

Kada pako nastanu uvieti, pomenuti u §. 188, ima sudušte na ust-
menu konačnu razpravu pozvati samo one svjedoke i vieštake, o kojih
scienu, da je neobhodno potriebno saslušati ih, za da se stvar bolje
razjasni. Napokon

- g) imaju se u razlozih riešitbenih naznačiti oni pravni razlozi sumnje, na
kojih se osniva stavljenje pod tužbu.

§. 201.

Obznana (dostava
ili navieštivanje) od-
lukah obustavnih,
odustajnih i tužbov-
nih, i dalje odred-
be glede istih.

Državni odvietnik i privatni tužitelj imaju se obaviešiti o svakoj od-
luci obustavnoj, odustajnoj ili tužbovnoj, i to tako, da se privatnomu tužitelju
dostavi prepis odluke ureda radi, državnomu pako odvietniku da se sama od-
luka priobći na pregled.

Odluke odustajne i tužbovne imadu se ujedno s razlozi riešitbenimi obznanit i okrivljeniku, i to, ako je u uzi, ustmeno po kojem članu suda iztražnoga. Pri tom treba okrivljenika podučit o prizivu, kojega se on primit može proti odluci tužbovnoj, a tako i o pravih, koja imade, da se brani proti obtužbi (213—215); a da je poduka tokova okrivljeniku data, ima se to potvèrdit u napisniku, koi će se sačiniti. — Ako okrivljenik zahtieva, ima mu se takodjer izdat uredovni prepis od takovih odlukah sudišta i od riešitbenih njihovih razlogah. Ako li okrivljenik nije u zatvoru, ima mu se tad prepis ovaj ureda radi dostavit po sudu kotarskom njegova prebivališta.

Ako bude satvorena odluka obustavna ili odustajna, imadu se spisi iztražni povratit sudu iztražnomu onda stopram, pošto odluka takova pravnu moć zadobije, pri odluci pako tužbovnoj treba te spise, ako je okrivljenik kod suda iztražnoga u zatvoru, i ako ih želi pregledati, za da prijavljeni priziv proti odluci tužbovnoj izradit može (§. 203.), povratit sudu iztražnomu odmah, čim odluka ta bude obznanjena.

Zatvoreni obtuženik ima se u iztražnu uzu sudišta u slučaju, ako nije bio i onako iztraživan kod sudišta, ili ako nije po posebnom naloga sudišta već prie u pomenutu uzu poslan bio, izručit u pravilu onda stopram, pošto nastane pravna moć odluke tužbovne.

Glava deveta.

O prizivu proti odlukam glede zaglavljjenoga postupka iztražnoga.

§. 202.

Kojim osobam pripada pravo priziva.

Kako državni odvietnik i privatni tužitelj, a tako i okrivljenik vlastni su proti odlukam sudišta, pomenutim u pèrvoj točki §-a 50. i u §§. 196—200, s odgovnom moći primit se priziva na višji sud zemaljski. Ako priziv bude uložen radi nenadležnosti suda, imadu se tad skopčat s istim i svi ostali članovi pritužbe.

Dèržavni odvietnik može proti odlukam, koje mu se protu-zakonite vide, poprimit priziv i onda, kad bi taj priziv u svom posliedku okrivljeniku na korist bio.

§. 203.

Kada, gdje i kako se predaje priziv.

Priziv ima se za dvadeset i četiri ure, računajué od dana, kojega je odluka bila obznanjena, prijavit pri sudu iztražnom; ili, ako je okrivljeniku odluka dostavljena bila po kojem drugom sudu (§. 201.), slobodno mu je tad, ako voli, prijavit priziv i pri tom sudu. Ako okrivljenik prijavi priziv pri sudu malo prie pomenutom, ima taj sud rečenu prijavu bez svakoga odlaganja priobčit sudu iztražnomu.

Ako se tko priziva odreče, neće moé više opozvat odreke svoje.

Izradjeni priziv ima se najduže za osam danah, računajući od dana prijave, predat kod suda iztražnoga ili ustmeno ili pismeno. Za izradjenje priziva može optuženik odabrat si pravoslovnoga kojega zastupnika, ili ako takovoga neima, a ono i drugoga kojega razumnoga i neporočnoga muža za branitelja. Kako tomu branitelju tako i svakomu, koi je vlastan primit se priziva, ima se pod dovoljnim nadzorom dopustit, da radi izradjivanja priziva mogu pregledavat spise iztražne.

Priziv, budi zakašnjen, budi prijavljen po očitovanoj jurve odreki, a tako i izvadak priziva, koi nebude predan uz rok zakoniti, ima sud iztražni odbaciti.

§. 204.

Prizivni spisi kako se pošiljaju sudu višjemu.

Ako priziv bude predan proti odluci sudišta, ima sud iztražni, pošto minu rokovi, za izvedenje istoga dopušteni, potrebne spise ujedno s izradjenim prizivom, ako je pri njem predan, ili ako izvedenje priziva nije za dobe uloženo, a ono s prijavom samostalno poslat sudištu, koje će ih dalje odpraviti višjemu sudu zemaljskomu; nego ima im se takodjer priklopiti i napisnik o viećanju glede one odluke, proti kojoj je priziv upravljen. Ako se potrebno uzvidi, imadu se u propratnom izviestju sudišta u kratko razjasnit članovi pritužbe.

§. 205.

Dopunitba iztrage i odstup od prijašnje odluke uslied priziva.

Ako niže sudište i samo obnadjje, da su uslied priziva potrebita još dalnja kakova izvidjenja, imat će ista narediti ureda radi; a ako mu se uslied istih izvidjenjah uzvidi odustat od prijašnje svoje odluke, imat će izdat odluku novu, proti kojoj će opet dopušten bit priziv.

Ako li sudište ostane pri prijašnjoj svojoj odluci, imat će spise ujedno s novimi izvidjenji predložiti odmah višjemu sudu zemaljskomu.

Pri razpravah, koje se kod sudovah zemaljskih i okružnih držale budu glede podnešenih prizivah, ima pritoman bit i državni odvjetnik, za da se mogu čuti predlozi njegovi.

§. 206.

Sto naredjuje višjega suda glede spisah prizivnih.

Pošto spisi stignu k višjemu zemaljskomu sudu, imat će predsjednik narediti za iste izviestitelja, kojemu će prosto bit, neizradiвши novoga izvadka od spisah, poslužiti se izvadkom spisovnim sudišta prve molbe, i pridati istomu samo potrebite dopune i izpravke.

§. 207.

Odlučivanje višjega suda:
a) u slučaju nenadležnosti sudovah;

Ako se pri viećanju, koje se o tom držalo bude kod višjega zemaljskoga suda, spozna, da ili iztražni sud ili sudište nije nadležno, imat će ipak isti višji sud pretrast uredovna djelovanja i odluke, učinjene po sudu nenadležnom, i ako proti istim, izim nenadležnosti, nebude nikakova razloga, izjaviti ih za kriepostne; imat će dakle upustiti se i u glavnu stvar, i samo nastavljenje postupka, ako je potrebno, izručiti sudu nadležnomu.

Ako se nadležni sud nalazi u okolišu drugoga kojega višjega suda zemaljskoga, valja se najprije porazumiet s istim, da li će se postupak imat ostavit kod suda dosadanjega, ili pako ustupiti sudu drugomu. — Ako se oba višja zemaljska suda u tom nemogu složiti, odlučuje tad višnje sudište (§. 50).

Svaki sud ima obavljat uredovno djelovanje, koje mu bude naloženo po pretpostavljenom višjem sudu zemaljskom, u ostalom pako riešivat po zakonu

§. 208.

b) kada nadje protuzakonnostih ili manah u postupku dosadanjem.

Ako višji zemaljski sud obnadje, da je sud nadležan, ili ako mu se uzvidi, u obzir neuzimati razlogah proti nadležnosti: imat će tad pretresat, da li u dosadanjem postupku nije bilo takovih protuzakonnostih ili nedostatakah, s kojih temeljita riešitba nije moguća. Ako takova šta u istinu nadje, imat će spise odmah poslat natrag nižjemu sudu s nalogom, da opažene mane popravi, i ako po obavljenoj dopuni obnadje odstupit od priašnje svoje odluke, da saтвори odluku novu, i da ju izdade s priuzdržajem, da će opet dopušten bit priziv proti istoj; u slučaju pako, ako pri priašnjoj svojoj odluci ostane, da spise ujedno s učinjenimi dopunami odmah pošalje višjemu sudu zemaljskomu.

O odlukah višjega zemaljskoga suda, kojimi se takove dopune naredjuju, neimaju se stranke obavieštivat napose; a nije ni dopušteno, proti istim uticat se višjemu kojemu sudu.

Ako višji zemaljski sud opazi samo pomanjih manah, koje neimaju nikakove moći glede riešitbe, imat će istina riešiti stvar, ali i opažene mane svakipt ukorit u osobitom odpravku.

Ako mane takove budu opažene u uredovnih djelovanjih državnoga odvjetnika, imat će ukorit ih državni nadodvjetnik (§. 32., sl. c).

§. 209.

U koliko višji sud može preinačit presudu nižjega sudca i na štetu okrivljenikovu.

Ako nebrani nijedna od zapriekah, pomenutih u §§. 207. i 208., ima višji zemaljski sud primit se riešivanja glavne stvari, pri čem, ako priziv biaše podnešen samo po okrivljeniku, višji zemaljski sud presude nemože preinačit na štetu okrivljenikovu.

Ako li je priziv podnešen po državnom odvjetniku ili po tužitelju privatnom, može tad višji zemaljski sud preinačit priašnju presudu i na korist, i na štetu okrivljenikovu.

§. 210.

Prosudjivanje ureda radi i onih točakah, o kojih nije priziv podnešen, na korist okrivljenika.

U obće ima višji zemaljski sud svaki priziv, koji mu bude predložen, prosudit, da li je nižji sudac u svakom obziru djelovao i stvar riešio polag zakonah; i ako obradje, da je preinačenje presude nižjega sudca na korist okrivljenikovu utemeljena u zakonu, ima tu preinaku ureda radi naredit i glede onih točakah i okrivljenikah, glede kojih ni nebiaše priziv podnešen.

§. 211.

U koliko je do-
pušten priziv na viš-
nje sudište.
Postupak glede
istoga.

Ako višji zemaljski sud potvèrdi odluku pèrvoga sudca, neće protiva istoj bit dopušten priziv. Zalim neće bit dopušteno okrivljeniku uteći se na višji koi sud ni onda, kada višji sud zemaljski presudu pèrvoga sudca preinači na korist njegovu.

Nego izvan tih slučajevah vlastne su osobe, imenovane u §. 202., proti riešitbi višjega zemaljskoga suda podniet daljni priziv višnjemu sudištu, koi priziv imade takodjer moć odgodnu. Propisi, sadržani u §§. 203—205., valja-ju i glede ovoga priziva. Višji zemaljski sud ima spise prizivne, koji mu dodju, poslat višnjemu sudištu, koje će š njimi postupat po propisu §§. 207—210.

Proti riešitbi višnjega sudišta neima priziva.

§. 212.

Obznaujivanje i
dostavljanje presu-
dah od sudovah vi-
šjih.

I u obziru obznaujivanja i dostavljanja presudah, koje izdadu sudovi višji, imadu se uporabljivat propisi §-a 201. Nego o presudah takovih imadu se obavieštit sve osobe, koje su poprimile priziv proti presudi sudca nižjega; i u odpravku, koi se okrivljeniku daje, treba da je poduka, propisana u §. 201, takodjer pismeno priklopljena.

Glava deseta.

O ustmonoj konačnoj razpravi.

§. 213.

U koliko se ob-
tuženiku ima dat
branitelj.

Kad se obtuženiku obznani odluka tužbovna (§§. 201. i 212.), ima mu se podjedno dat na znanje, da je vlastan, pri konačnom postupku poslužiti se braniteljem, i ili narediti ga sam, ili pak ustupiti, da ga izabere onaj sud, pred kojim će bit postupak konačni.

U svih slučajevih, gdje se radi o zločinstvu, na koje je u zakonu određena kazna smèrti ili kazna tamnična najmanje na pet godinah, ima se obtuženiku ureda radi narediti branitelj, i to baš i onda, ako neće da se posluži braniteljem.

Ako obtuženik po svojih razmierjih, koja su sudu poznata, nije u stanju iz svoga imietka platiti troškovah braniteljenih, ima mu sud dati zastupnika ubogih.

U svih slučajevih, gdje sud ima narediti zastupnika, treba da se isti uzme izmedj braniteljah, koji u miestu suda stanuju (§. 214). Ako li se sudu uzbtie, narediti zastupnika izmedj odvjetnikah, može tad u miestih, gdje se nalazi odbor odvjetnički (komora odvjetnička), ostaviti tomu odboru, da zastupnika imenuje.

Ako glede jednoga istoga kažnjivoga dieia ima više suohtuženikah, koji si sami izabiraju zastupnike svoje, ostavlja im se takodjer samim na volju, da li će učiniti tako, da više njih zastupa jedan zajednički branitelj. Ako pak ima

sud naredit branitelje za više suobtuženikah, prosto će bit predsiedniku razprave sudbene, da ili za više njih po mieri, kao što im interesi budu zajednički ili razni, naredi jednoga ili više zastupnikah zajedničkih, ili, ako se imenovanje istih ostavi odboru odvjetničkomu, da tada naznači tomu odboru broj, koji je potrebit s obzirom na ova razmierja.

Nego naredjenim zastupnikom, kada pregledavši spise i porazgovorivši se s osobami, koje bi imali zastupati, obnadju, da branjenje nije shodno po onom načinu, kao što je predsiednik suda ustanovio, ostaje prosto predložiti veći broj zastupnikah, ili pako branjenje inako medju se razdieliti. — Tako isto prosto je nesamo svakomu branitelju, komu je izručeno branjenje više suobtuženikah, kojih zastupanje po svom mnienju u jedno spojiti nemože, nego i okrivljeniku, koji scieni, da naredjeni mu branitelj neće ga moć kao što treba zastupati, prijaviti to predsiedniku i moliti za primierenu promieniu.

§. 214.

Imenik
braniteljah.

Svaki višji zemaljski sud ima za svoj okoliš sačiniti imenik braniteljah, koji treba da se početkom svake godine obnovi, proglasi, i pribije kod svakoga suda kaznenoga. U ovaj imenik imadu se uvēstiti ponajprije svi odvjetnici, koji u okolišu višjega zemaljskoga suda u istinu izvēršuju odvjetništvo. Nego mogu se u isti imenik primiti, ako to zahtievaju, i pravoslovi takovi, koji su za sudstvo, odvjetništvo ili bilježništvo izpitani, a tako i javni učitelji znanosti pravoslovne, ako se je višji zemaljski sud po učinjenom izvidjenju osviedočio, da neima proti njim nikakova razloga. — Ako se tko iz imenika toga izključi, pak misli, da mu je time krivo učinjeno, može se radi toga pritužiti kod ministarstva pravosudja. Svaki branitelj, koji je u imenik uvēšten, dužan je primiti branjenja, koja mu u miestu prebivališta njegova budu izručena po sudu kaznenom.

Odvjetnici, koji ma u kojem kraju cesarevine u istinu izvēršuju odvjetništvo, vlastni su preuzimat branjenja i izvan okoliša prebivališta svoga.

Urednici državni nemogu bit uvēšteni u imenik braniteljah, ako ne prinesu dozvole od svoje pretpostavljene vlasti službene.

Urednici onoga suda kaznenoga, pri kojem ima bit razprava konačna, držani su, kada neima drugih braniteljah, po naredbi načelnika sudbenoga preuzet branjenje, ako i nisu uvēšteni u imenik braniteljah.

§. 215.

Dogovaranje ob-
tuženika sa branite-
ljem, i pregledava-
nje spisah.

Obtuženik može se sa svojim braniteljem dogovarati na samu, da nebude pritomna nikakova osoba sudbena. Dopušteno je kako branitelju tako i okrivljeniku pod nadzorom pregledavati spise, nego izuzeti su napisnici o viećanju sudišta, izvjestja (referati), predlozi državnoga odvjetnika glede tajnih siednicah, i ini uredovni spisi, koji se tiču samo unutarnjega poslovanja sudavah; a i dopušteno je kako branitelju tako i okrivljeniku prepisivati pojedine spise, na ko-

liko im se to potrebno uzvidi. Ako zahtievaju, treba im dati beznaplatno i prepisah od napisnikah o očevidu, od mnijenja vieštakah, i od izvornih izpravah, koje su predmet kažnjivoga diela.

§ 216.

Preslušavanje ob-
tuženika po predsjed-
datelju suda.

Ako je optuženik ubitjen i ako je jurve u iztražnoj uzvi sudišta (§. 201.), ima ga onaj član sudišta, kojemu je vodjenje konačne razprave poviereno, odmah po nastavšoj pravnoj moći odluke tužbovne preslušat i imenito upitat: ima li štogod, što bi se njegovim u iztragi učinjenim očitovanjem dodati moglo; i ako takova šta ima, treba o tom sačinut napisnik.

Ako još nebude izabrao sebi branitelja, ima mu se u slučajevih, gdje mu istoga ili na njegovu prošnju ili ureda radi dati mora sud (§. 213), naredit branitelj tom prigodom.

Ako optuženik nije ubitjen, ima se napose pozvat na ovo preslušavanje.

§. 217.

Optužnica.

Pri svih zločinstvih, na koja je odredjena kazan smrti ili kazan tamnična najmanje na pet godinah, ima državni odvjetnik za osam danah, i samo pri odveć obširnoj iztragi najdužje za četrnaest danah, pošto je tužbovna odluka pravnu moć zadobila, predat sudu optužnicu (pismo od optužbe), i u istoj, pozivajuć se na odluku tužbovnu (§. 200.), učin, dokaze i razloge sumnje na kratko i temeljito razložiti, zatim zahtievat da se naredi konačna razprava, i napokon priklopiti popis sviedokah i vieštakah, koji se pozvat imadu.

Predlog izreke, koju će imat satvoriti sudište, ostaje priuzdržan samoj razpravi konačnoj (§. 253.).

Ako se goripomenuti rok zanemari, nesliedi istina odtuda, da bi se time gubilo pravo optužbe; nu državnoga odvjetnika, koi je zanemařenju tomu kriv, ima starji njegov potegnut na strogu odgovornost.

Optužnica ima se metnut k spisom izražnim; i čim ista stigne k sudu, ima se o njoj odmah obavijestiti optuženik, da kako on tako i branitelj mu uzmogne i ovo pismo pregledati pak i prepis od istoga zahtievati, ako bude potrebno (§. 215.).

§. 218.

Kod svih ostalih slučajevah kaznenih ima državni odvjetnik ili privatni tužitelj optužbu po odluci tužbovnoj u razpravi konačnoj razložiti ustmeno; nego unutar roka, pomenuta u §. 217., imenik sviedokah i vieštakah, koji se pozvat imadu, predati sudu, o čem treba onako, kao što je gori propisano, obavijestiti optuženika.

§. 219.

Ustanovljivanje
dana za konačnu raz-
pravu, i pozivi za
istu.

Čim stigne optužnica ili imenik sviedokah (§§. 217. i 218.), ustanovlje načelnik sudišta dan za razpravu konačnu tako, da optuženiku u onih

slučajevih, gdje bi se po zakonu izreć imala kazan smèrti ili kazan tamnična najmanje na pet godinah, ostane, za da se pripraviti može, rok barem od osam danah, u svih ostalih slučajevih barem od tri dana, računajuć od dana onoga, kojega mu je poziv obznanjen. Ako obtuženik zahtieva ili na to pristane, mogu se ti rokovi i pokratit.

Dan konačne razprave ima se obtuženiku, ako je uhitjen, obznanit ustmeno po kojem članu sudišta, ako li je u slobodi, a ono pismenim pozivom. A i branitelj, i državni odvjetnik, i privatni tužitelj i oštjetjenik imadu se pozvat pismeno. Sviedoci i vieštaci pozivaju se tako, da izmedju dostave poziva i izmedju dana, kojega će razprava konačna biti, ako je moguće, ostane rok od tri dana, i da pozvanim moguće bude za to vrijeme doći.

Oštjetjenik ima se pozvat s tim dodatkom, da će se u slučaju, ako nebi došo, razprava ipak činiti, i da će se tad pročitati samo njegovo očitovanje, koje je možebit učinio u iztragi, i ina izvidjenja o veličini štete.

§. 220.

Ako obtuženik ili branitelj mu scienu, da bi se radi obrambe njegove izvidit imale još koja okolnost čina, ili da bi izvan sviedokah i vieštakah, koji su po sudištu u ustmenu konačnu razprave pozvani, potrebno bilo preslušat još drugih osebah ili novih vieštakah: ima tad sudu najkašnje za dvadeset i četiri ure prije dana naredjene konačne razprave obznanit zahtievanje svoje, i u istom označit imena i prebivališta sviedokah a i okolnosti, giede kojih treba da se preslušaju, a tako i okolnosti i razmierja, koja bi se imala razjasnit mnijenjem drugih vieštakah. Sud riešava u tom, čuvši najprije državnoga odvjetnika. Ako je sam državni odvjetnik budi ovom prilikom budi već u podnešenom imeniku (§§. 217. i 218.) učinio predlog, da bi izvan sviedokah i vieštakah, naznačenih po sudištu (§. 200. sl. f), pozvat trebalo još i drugib, ima sudište riešavat i o tom, i ako mu se potrebno uzvidi, naredit da sudac-iztražitelj radi dopunjenja iztrage izvidi okolnosti nove.

Čim ta nova izvidjenja ili dopunitbe stigru, ima sudište odmah o njih viećati; i ako tu na vidielo izidju takove važne okolnosti, koje bi drugačijoj riešitbi povoda bile dale, da su poznate bile u vrijeme, kada se je odluka tužbovna satvorila, tad će prosto bit sudištu, od priašnje odluke tužbovne, makar da ju je višji koi sud satvorio ili potvèrdio, odstupiti, i satvorit odluku novu (§§. 196 i 202).

Ako se nedozvoli zahtievanje državnoga odvjetnika ili obtuženika, ponenuo u točki predidućoj, mogu se pritužbe radi toga skopćat jedino s prizivom proti riešitbi, satvorenoj po razpravi konačnoj (§. 205).

§. 221.

Ako obtuženik dokaže, da poradi bolesti ili poradi druge koje neodoljive zaprieke u konačnu razpravu doći nemože, ima se ista razprava odgodit. dok

zaprieka nebude uklonjena. A i iz drugih važnih razlogah može sudište na predlog državnoga odvjetnika, privatnoga tužitelja, okrivljenika ili branitelja narediti, da se razprava odgodi. Protiv odlukâm, kojimi se odgoda dozvoljuje, nije dopušteno ulicat se na višji koi sud. Pritužbe protiv uzkratjenoj odgodi neimaju obustavne pravne moći, i mogu se spojiti samo s prizivom o glavnoj stvari.

§. 222.

Koje osobe imaju pritomne biti u razpravi konačnoj.

Pri konačnoj razpravi moraju osim načelnika sudišta ili osim onoga, kojemu je načelnik predsjedanje u razpravi povjerio, pritomni biti od početka do kraja sudci, određeni za satvorenje presude, zatim voditelj napisnika, državni odvjetnik ili privatni tužitelj, a u onih slučajevih, gdje po zakonu optuženik branitelja imati mora (§. 213.), također i taj branitelj.

Načelnika sudišta prosto je, pri razpravah, od kojih se očekivat može, da će dužje vremena trajati, uzeti još jednoga ili dva nadomiestna sudca, koji će također imati biti u svojoj razpravi neprekidno, i zamjenjivat ovoga ili onoga sudca, koji bi tegnuo biti prepiečen. Poslovi državnoga odvjetništva, kao i voditelja napisnika mogu se razdijeliti medju više osobah i oskreblijivat tako, da se ove redaju medju sobom.

§. 223.

Pripuštenje slušalacah u razpravu konačnu.

U ustmenu konačnu razpravu slobodno je pripuštat samo nekolikocinu slušalacah.

U razpravu tu smiju doći, u koliko prostor dopušta: svi pravosudni urednici od koncepta; branitelji, uvršteni u imenike braniteljah kod višjih zemaljskih sudovah; zatim višji urednici od uprave i organi od sigurnosti, kojim je nadzor nad javnom sigurnosti, ili uzdržavanje javnoga mira i reda izručeno; javni učitelji znanostih pravoslovnih i državnih; napokon oštjetjenici, i oni pouzdanici, za koje ili optuženik ili povredjenik moli napose, da se pripuste, kojih medjutim za svakoga od njih nesmije biti više nego petorica, i koji se pripustiti imaju samo onda, ako sudište nema nikakvih sumnjah protiv osobah njihovim.

Izvan toga može predsjedatelj suda po svom razsudu dozvoliti pristup odraslim i pristalim osobam mužkoga spola.

§. 224.

Tajna siednica.

Ako li sudište iz obzirah budi čudorednosti, budi sramežljivosti oštjetjenika ili svjedokah; zatim iz obzirah javne sigurnosti ili pristojnosti, ili zato, što pri prestupciah uvriede poštenja optuženik i povredjenik suglasno to zahtievaju, naredi siednicu tajnu: tad su osim osobah, pomenutih u §. 222., osim oštjetjenika i pouzdanikah, koje su dotičnici sami izabrali, izključeni svi ostali slušaoci. Tajna siednica može se narediti makar u koje doba razprave. Protiv ovoj odluci, a tako i protiv uzkratjenomu pripustu pojedinih osobah nemože se nitko uteći na višji koi sud.

§. 225.

Predsjedatelj u-
pravlja razpravu.

Predsjedatelj upravlja razpravu, izpituje optuženika i svjedoke, ustanovljuje red, kojim će govoriti oni, koji se najave da su govoriti radi, zatim kojim se imaju svjedoci i vještaci preslušati, oni spisi postupka iztražnoga, kojih se pročitavanje njemu samomu ili sudu potrebno uzvodi (§. 241.), prečitati i ostali dokazi razložiti.

Ako razpravljati treba o više kažnjivih delah, više točakah tužbovni ili više suoptuženikah, može tad predsjedatelj narediti, da se razprava o pojedinih točkah ili pojedinih optuženicah čini posebno.

Ima predsjedatelj nastojati o tom, da pripomogne pronašastju istine. Nasuprot uklanjati će sve predloge i razgovore, koji bi, nekoristeći razjašnjenju stvari, konačnu razpravu zatezali.

§. 226.

Njegova vlast kar-
nosna.

Dužnost je predsjedateljeva skrbiti, da se u sudnici uzdržati mir i red, a i pristojnost, primierena dostojanstvu suda. Zabranjeno je davati znamenja budi pohvale budi neodobravanja. Predsjedatelj je vlastan osobe, koje smutjuju sudnicu takovimi znamenji ili na drugi koji način, opomenuti na red, a ako bi potrebno bilo, i narediti, da se pojedini ili i svikolici slušaoci iz sudnice odprave. Ako se tko protivi njegovim zapoviedim, ili ako se smutjivanja ponavljaju, može predsjedatelj zapoviediti da se opornici i zatvore, a može po okolnostih i narediti proti njim povedenje zakonitoga postupka kaznenoga (§. 247.), ili pak odsuditi ih na kaznu osmodnevnoga zatvora. Proti takovoj kaznenoj presudi neima pravnoga sredstva.

§. 227.

Rješavanje medju-
pitanja b.

Ako stranke uz samu konačnu razpravu učine glede pojedinih točakah postupka suprotivnih predlogah, ili ako predsjedatelj suda neprivoli na neprigovorni predlog koje stranke, rješava sud takova medju-pitanja odmah, i proti riešitbi suda neima samostalnoga pravnoga sredstva, kojim bi se nastavljanje razprave obustaviti moglo.

§. 228.

Početak konačne
razprave.

Konačna razprava počima se oglašanjem stvari po voditelju napisnika. Optuženik doći će bez okovah, samo što ga, ako je u zatvoru, straža prati. — Predmeti, koji će, kao što se predvidja, za dokazivanje potrebni biti, imaju se u sudnicu donieti prije početka razprave.

Pošto bude stvar oglašena, ima predsjedatelj izreći opomenu. „da se svaki, koji pred sud dodje, vladati ima dužnim prema sudu štovanjem i umiernenostju, i da navlastito zastupnici stranakah dvoriti imaju samo istini i pravici, da im je dakle prosto doduše, poprimiti se svega onoga, što bi u granicah istine služiti moglo na obranu branjenikah njihovih, a imenito na opravdanje ili branjenje optuženika, ali i ujedno da nenavode pred sudom ništa, što bi bilo proti boljemu njihovomu znanju ili savjesti, ili proti zakonu.“

§. 229.

Prozivanje svjedokah i vieštakah radi opomene, da istinu govore.

Na to se poimence prozivaju pozvani svjedoci i vieštaci, i predsjedatelj opominje one svjedoke, koji su u iztragi jurve zapriseženi (§. 131.), a tako i one vieštake, koji su zapriseženi već u obće (§. 81.), da se sjetjaju svetosti prisega, koju su položili; zatim opominje sve ostale, da će se na očitovanja svoja morat i zakleti; a napokon nalaže svjedokom i vieštakom, da se udalje u sobu, koja je za njih određena (§. 236.).

Ako se predsjedatelju uzvidi, naredjuje on takodjer, što je potrebno, da se svjedoci nemogu medju sobom dogovarati ili razgovarati.

§. 230.

Dovodjenje i kažnjenje svjedokah, koji nisu došli.

Ako koji svjedoci ili vieštaci uprkos pozivu, koji im je poslan, nedodju u konačnu razpravu, može sud narediti, da se odmah dovedu. Ako to nebude moguće, sud će saslušav državnoga odvjetnika i optuženika ili branitelja mu riješiti: da li će se konačna razprava odgoditi ili nastaviti, i da li će u ovom drugom slučaju dovoljno bit, da se pročita ono, što je izostavši već prije može izreko.

Svjedok ili vieštak, koji je izostao, ima se odsuditi na globu od pet do pedeset forintih. Ako konačna razprava bude odgodjena, platiće veću toga još i troškove sednice, obezuspješene time, što je izostao. A da sigurno dodje u sednicu novo-urečenu, moći će se i dovedbena zapoviest proti njemu izdati.

§. 231.

Pravna sredstva proti takovim obsudam.

Proti ovim obsudam može svjedok ili vieštak uz osam danah, pošto mu se je obsuda dostavila, podneti prigovor onomu sudu, koji ga je obsudio. Ako je kadar dokazati, da mu poziv nije urečen bio kao što treba, ili da radi nepredvidjene i neuklonjive zaprieke doći nije mogao, moći će se sasvim oprostiti kazni, koja je proti njemu izrečena bila. Dosudjena mu kazna ili naloženi mu iznosak troškovah moći će se obaliti, ako uzmogne dokazati, da ova kazna ili obsuda na naknadjenje troškovah nije u razmjerju prema onomu, što je zanesario. Proti ovim presudam sudišta nema pravnoga sredstva.

§. 232.

Obćenita pitanja, koja se daju optuženiku, i razlaganje optužbe.

Pošto su svjedoci i vieštaci odstupili (§. 229.), upitat će predsjedatelj optuženika za ime mu i prezime, za dobu, stališ, zanat ili zanimanje, za vieru, rodno mjesto i prebivalište, i opomenut ga, neka pozoran bude na optužbu, koja će se razlagati, i na tečaj razprave, a zatim naložit će voditelju napisnika, da glasno pročita odluku tužbovnu. Zatim imat će državni odvjetnik ili privratni tužitelj optužbu i svoje š njome skopčane predloge ustmeno razložiti, a i pročitat ih, u koliko mu se to pri slučajevih zaměršenih potrebno uzvidi.

Ako pozvani privatni tužitelj nedodje u razpravu konačnu, a nije najprije izhodio odgodjenja iste (§. 221.); ili ako u istoj razpravi nepodaese optužbe svoje, ima se to smatrati, kao da je od nje odustao (§. 249.).

§. 233.

Preslušavanje ob-
tuženika.

Čim optužba bude razložena, ima predsjedatelj ponajprije opomenut optuženika, da po istini odgovori na nju, i da pripovijeda, kako se je dogodilo kažnjivo djelo, kojim se okrivljuje.

Ako na to optuženik ponovi izpoviedku, koju je u iztragi jurve položio (§. 188.), ili ako u pripovijedanju svom položi u obće izpoviedku krivnje svoje, providjenu svimi potrebštinami pravnoga dokaza (§§. 264 — 266.), tad se pozvani svjedoci i vieštaci preslušat imaju samo u toliko, u koliko ili sam optuženik ili državni odvjetnik preslušanje istih naročito zahtieva, ili u koliko se to sudištu neobhodno potriebno uzvidi, da se zadobije potrebita potvrda izpoviedke, i da se razjasne one okolnosti, koje su važne za riešitbu; a zatim imaju se odmah započet konačni govori državnoga odvjetnika i stranakah (§§. 253 — 255.)

§. 234.

Izvan ovoga slučaja ima predsjedatelj izpitivat optuženika po propisu, sadržanom u §§. 173 — 183.

Prosto je optuženiku dogovarat se sa svojim braniteljem i uz samu razpravu; nego nije mu dopušteno svietovat se š njime, kako da neposredno odgovori na pitanja, koja mu se daju.

Ako optuženik kažnjivo djelo, koje mu se u grieh upisuje, taji sasvim ili diono; ili, ako opomenut, da sam pripovijeda, kako se je stvar dogodila, opomeni toj neće da se pokori: ima se tad započet preslušavanje svjedokah i vieštakah, koji su pozvani. — To isto učinit se ima i onda, ako od više suoptuženikah makar samo jedan postojano taji.

§. 235

Kako se postupa,
ako optuženik opo-
zove izpoviedku, od-
prije položenu.

Ako li optuženik opozove svoju u iztragi položenu izpoviedku (§. 188.), radi koje nisu pozvani drugi svjedoci ni vieštaci u konačnu razpravu (§. 200. sl. f), ima se upitat za razloge opoziva svoga, i ako razlozi li nebudu očito neuputni, ima se naredit izvidjenje onih okolnostih, na kojih bi se imao opoziv njegov osnivat. Ako se to odmah učinit nemože, ima se razprava odgodit.

Zatim treba da se u novu razpravu pozovu svi oni svjedoci, kojih se preslušanje sudištu, pošto je najprije saslušalo državnoga odvjetnika, potriebno uzvidi ili za to, da se prosuditi može temeljitost opoziva, ili pako zato, da se uglavi optuženik u slučaju, ako bi se dokazna moć izpoviedke izvidjeniami okolnostmi oslabila.

§. 236.

Preslušavanje svie-
dokah i vieštakah.

Svjedoci i vieštaci pozivaju se pojedince iz sobe, u kojoj se bave, i imaju se u pravilu (§§. 238. i 244.) u pritomnosti optuženika po propisib, koji su dati za preslušavanje njihovo u iztragi, saslušavati, nego tako svaki posebno, da izim slučaja uočenja (§. 129.) svjedok, koi još nije bio preslušan,

nesmije nikada biti pritoman pri saslušavanju svjedokah ostalih, a tako ni vieštak, koji još nije bio preslušan, pri saslušavanju vieštakah ostalih. Nego predsjedatelj, ako mu se rodi saznanja istine svèrsi shodno uzvidi, može dakako narediti, da vieštaci ostanu u sudnici, i kad se izpituje optuženik, i kad se saslušavaju svjedoci. Po položenoj izreki ima svaki svjedok i vieštak u pravilu odstupiti, osim ako bi predsjedatelj ili ureda radi, ili po zaključku suda na predlog državnoga odvjetnika ili stranke koje osobito naredio, da u sudnici ostanu, za da se stvar razjasni, ili da se uoče s drugimi svjedoci, ili ako bi ih kašnje opet učinio prozvati.

§. 237.

Svjedoci, vieštaci i suokrivljenici, koji su očitovali što god glede osobe optuženikove, imadu se naročito upitati, da li je pritomni optuženik onaj isti, o kom su oni govorili.

Kako se koi svjedok, vieštak ili suoptuženik sasluša, treba napose zapitati optuženika, da li ima šta odgovoriti na očitovanje, koje je upravo čuo; a tako i u obće slobodno je u tečaju konačne razprave zapitkivati optuženika za ovo ili ono, kolikogod putih potrebno bude, za da se okolnost koja razjasni.

§. 238.

Nego vlastan je takodjer predsjedatelj narediti, da se optuženik ukloni iz svednice, dok se izpituje koi svjedok ili suokrivljenik, ako t. j. scienu, da će za saznanje istine svèrsi shodno biti, ako takova svjedoka ili suokrivljenika najprije izpita na samu u nepritomnosti optuženika. Nego čim ga opet natrag dovedu, ima ga predsjedatelj obavijestiti o bitnom sadržaju svega onoga, što se je u nepritomnosti njegovoj govorilo i znatnoga dogodilo, a zatim upitati, ima li šta na sve to reći.

§. 239.

Vieštaci i svjedoci, koji još nisu zapriseženi, imadu, i to vieštaci po propisu §. 81., a svjedoci po propisu §. 131., očitovanje svoje potvèrditi prisegom, ako zaprisizanja njihova nebrani nikakova zaprieka zakonita (§§. 80. i 132).

Osobe, imenovane u §. 113., imadu pravo, uzkratiti očitovanje, baš i onda, ako su se u postupku iztražnom i očitovale i zaprisegle. Da li se svjedoci, koji su jurve u postupku iztražnom zapriseženi, u slučaju, ako u razpravi konačnoj k svojim prijašnjim očitovanjem dodadu što novoga i važnoga, zapriseći imadu glede tih dodatakah, ili pak treba li se okaniti toga zaprisizanja za to, što kašnja očitovanja protuslove prijašnjim: ostavlja se to razsudu sudišta.

§. 240.

Ako se iz konačne razprave pokaže, da je koi svjedok ili vieštak što lažljivo izreko, može ga sudište, čuvši državnoga odvjetnika, odmah dati zatvoriti, i povesti kazneno-sudbeno gonjenje proti njemu.

Postupak proti svjedokom i vieštakom, koji izreku što lažljivo.

§. 241.

Citanje spisah i
očitovanjahl, izreče-
nih u iztragi, zatim
spoznavanje pred-
metah.

Predsiedatelj ima narediti, da se pročitaju oni spisi od postupka iztražnoga, koji su po §. 225. za pročitavanje određeni. Navlastito imadu se, po predlogu dèržavnoga odvjetnika ili koje stranke, pročitati napisnici o preslušanju sviedokah i vieštakah onda, ako su sviedoci ili vieštaci, koji su u iztragi saslušani bili, medjuto umèrli ili ako se nezna, gdje se bave; ako poradi starosti njihove, poradi bolesti ili nemoći, poradi udaljena im prebivališta ili s drugih važnih razlogah nije se lako učiniti moglo, da glavom dodju; ako se osoba imenovane u §. 113., krato ponovit svoje očitovanje, koje su u iztragi položite i prisegom potvèrdile; ili ako se dèržavni odvjetnik ili privatni tužitelj i obtuženik slažu u tom, da se pomenuti spisi pročitaju. Kada se isti u tom neslažu, riešava tad sudište (§. 227). Ako sviedoci ili vieštaci u bitnih stvarih odstupljaju od svojih očitovanjahl, učinjenih u iztragi, može tad predsiedatelj narediti i bez predloga dèržavnoga odvjetnika ili stranke, da se priašnja očitovanja pročitaju iz spisah od iztrage.

Mogu se takodjer pročitati napisnici o očevidu, proti obtuženiku odprie jurve izrečene kaznene presude i ine izprave, koje su važno za riešitbu.

Kako se što pročita, treba upitat obtuženika, što bi imao na to pri-
mietiti.

Predmete, koji se odnose na kažnjivo dielo, i koji služiti mogu na uglavljenje, čini predsiedatelj predložiti obtuženiku, a u koliko je potriebno, takodjer i sviedokom i vieštakom, pošto je najprije zaiskao od njih opis stvari, spoznaja radi predložene (§. 128), a zatim opominje ih, neka se izjave, da li te predmete poznaju.

§. 242.

Pravo predsieda-
telja, pozivat nove
sviedoke i vieštake,
iskati nova mnienja,
i naredjivat nova
izvidjenja.

Predsiedatelj je vlasan narediti, da se još nesaslušani sviedoci i vieštaci, od kojih se po tečaju razprave očekivat može razjašnjenje o važnih i prepor-nih stvarih, uz samu razpravu konačnu pozovu, a ako je potriebno, i dovedu; pak vlasan je iste i izpitati. Može on takodjer zahtievati, da se dadu nova mnienja, ili zapoviediti, da se dobave druga dokazna sredstva, može sa sudom obaviti očevid, ili izaslat za to kojega člana od suda, koi će podniet o tom izviestje. Treba li ove nove sviedoke ili vieštake zapriseći, riešit će u tom sudište, pošto ih je izpitato i obie stranke preslušalo.

§. 243.

Tko smije osobam,
koje se preslušavaju,
davati pitanja.

Osim predsiedatelja vlastni su i ostali članovi suda i dèržavni odvjetnik, zatim privatni tužitelj, obtuženik i oštetjenik, a tako i zastupnici njihovi, davati pitanja svakoj osobi, koja se izpituje, iza kako su za to dobili od predsiedatelja dopuštenje, da govorit mogu. Nego predsiedatelj ima zabaciti svako pitanje, koje mu se neprilično uzvidi.

§. 244.

Karnostno kažnje-
nje, kad se stranke
ili zastupnici njihovi
nepristojno vladaju.

Kako optuženik tako i privatni tužitelj i oštećenik, a tako isto i zastupnici njihovi vlastni su, poprimit se svega onoga, što bi služiti moglo na to, da se prosudi vjerodostojnost kojega svjedoka ili vieštaka, ili da se očitovanje njegovo opravdaju.

Nego ako koja od ovih stranakah, ili koi svjedok ili vieštak makar koju preslušanu osobu, ili kojega zastupnika, državnoga odvjetnika, ili osobu koju sudbenu pogrdjuje ili okrivljuje takovim čim, što se očito vidi da je neosnovano ili što k stvari nespada; ili ako se dužno prema sudu štovanje nepristojnim ponašanjem povriedi: može sud proti krivcu ili na predlog uvriedjenoga, ili ureda radi odredit primierenu kaznu karnostnu. Ako optuženik griješiti vladajući se nepristojno, i ako pri svem tom, što ga je predsjedatelj opomenuo i što mu se je zagrozio, da će ga ukloniti iz siedenice, neće da odustane od nepristojnoga vladanja: slobodno će bit odlukom sudišta, proti kojoj nije dopušteno nikakovo pravno sredstvo, ukloniti ga ili sasvim ili za niekoje vrijeme iz siedenice, razpravu bez njega nastaviti, i zatim presudu suda obznaniti mu po kojem članu sudbenom u pritomnosti voditelja napisnika.

§. 245.

Ako se zastupnik koje stranke učini krivcem takova prekršaja, moći će ga sud ukoriti ili nametnut mu globu do sto forintih, a ako okolnosti budu otegotjujuće, moći će ga višji zemaljski sud, po predlogu suda kaznenoga, još verhu toga izbrisati na primiereno vrijeme iz imenika braniteljah (§. 214).

Ako koi zastupnik, premda je bio opomenut ili kažnjen, neće da odustane od takova nepristojna ponašanja u razpravi: može predsjedatelj oduzeti mu pravo govorenja, i stranku, koju je zastupao, pozvati da si izabere zastupnika drugoga, ili, ako je potriebno, imenovati joj istoga ureda radi. Ali ako bi bilo hojati se, da će branjenje optuženika na ovi način nedostatan bit, moći će sud o trošku zastupnika, koi je tomu kriv, narediti odgodjenje razprave.

§. 246.

Kazni, pomenute u prediduća dva paragrafa, imaju se izvršiti odmah poslije razprave, a neima proti istim nikakovoga pravnoga sredstva.

§. 247.

Neposredno dosudjivanje kazni zbog takova u siedenici sudbenoj učinjena djela, koje se kazniti ima po obćem zakonu kaznom.

Ali ako uz samo razpravu konačnu učini tko mu drago u siedenici kakovo zločinstvo, prestupak ili prekršaj, koi je doznačen sudbenosti sudovah kaznenih, i ako se učinitelj na samom dielu zateče: moći će sudište odmah o tom izreći presudu ili prekinuv konačnu razpravu, ili na koncu iste, pošto je izpitato okrivljenika i svjedoke, ako ih ima, i saslušalo državnoga odvjetnika. Ako okrivljenik bude radi toga obsudjen na kakovu kaznu, neće sud kazniti zbog istoga djela moći odrediti proti njemu nikakove druge kazni karnostne.

§. 248.

Prekidanje i odgodjivanje razprave konačne.

Ustmenu konačnu razpravu, pošto već bude započeta, slobodno je prekidat samo u toliko, u koliko se to predsjedatelju primiereno uzvidi za potrebiti odmor. U silnih slučajevih može se po rzsudu suda ustmena konačna razprava nastaviti i u nedielju i blagdan. Odgodjenje iste razprave može sudište zaključiti u slučajevih sljedećih:

- a) ako uz razpravu optuženik oboli tako, da već neuzmogne biti u njoj, već ako bi privolio, da se razprava nastavi i bez njega, i da se pročitaju očitovanja, koja je on položio u postupku iztražnom;
- b) ako sudište iz kojega mu drago uzroka obnadje, da se najprije čine još nova izvidjenja ili razprave iztražne, ili da se dobave nova sredstva dokazna (§§. 220. 235. 250. i 251.);
- c) ako se zaradi izvanjskih zapriekah potrebito ili svèrsi shodno ukaže razpravu za nieko vrieme odgoditi (§§. 221. 230. 245. i 252.

§. 249.

Osobite ustanove:
a) kada državni odvjetnik ili privatni tužitelj odustane od optužbe;

Ako u tečaju razprave konačne državni odvjetnik uslied naloga ministra pravosudja, podieljenoga odobrenjem previšnjim, od optužbe odstupi; — ili ako kod prestupakah, koje sudovi kazneni progoniti smiju samo na zahtievanje kojega dotičnika, privatni tužitelj odustane od svoga zahtievanja; ima se tad odmah dotèrgnuti konačna razprava u obziru onih kažnjivih dielah, glede kojih odstup bude izjavljen (§. 289.).

§. 250.

b) kada je čin drugo kakovo kažnjivo dielo, nego na koje glasi odluka tužbovna;

Ako se obnadje pri razpravi konačnoj, da je čin, koi se optuženiku u grieh upisuje, kakovo drugo kažnjivo dielo, a ne ono, na koje glasi odluka tužbovna, pak bilo isto jednake, veće ili manje kazni vriedno zločinstvo, prestupak ili koi od prekèršajah, pomenutih u §. 9., ima tad predsjedatelj ili odmah, ili, ako se o tom stopram pri viećanju sudišta sumnja kakova pojavi, prije satvaranja presude opomenut državnoga odvjetnika i optuženika, da u svojih zaglavnih govorih u obzir uzet imadu i taj novi preobražaj kažnjivoga diela.

Nego ako se sudištu uzvidi, da su radi toga potrebita nova izvidjenja; ili ako se pri konačnoj razpravi, koja nebiva pred zemaljskim sudom onoga miesta, gdje politička zemaljska vlast stolicu svoju imade, kažnjivo dielo ukaže kao kojegod od zločinovah, naznačenih u §. 20., sl. a), ima se tad razprava dotèrgnuti, i u pèrvom slučaju narediti, da se iztraga, koliko je potriebno, dopuni (§§. 220. i 242.), i ustanoviti bez nove odluke tužbovne iznovičnu razpravu konačnu; u drugom pak slučaju ima se konačni postupak ustupiti sudu nadležnomu.

§. 251.

c) kada pojedno na videlo izide kakovo drugo, istom sudu podverženo kažnjivo delo okrivljenika;

Ako pri konačnoj razpravi izidje proti optuženiku na videlo pravna okrića radi kojega drugoga kažnjivoga dela, koje je podverženo sudbenosti istoga suda kaznenoga (§§. 40—42.), imadu se narediti potrebna izvidjenja; i u slučaju, ako novo kažnjivo delo bude iste, ili pako manje kazni vredno, nego je ono zločinstvo ili prestupak, na koi tužbovna odluka glasi, ima se konačna razprava, bez nove odluke tužbovne, razprostirati i na novo nadjeno delo kažnjivo.

Ako li novo zločinstvo ili prestupak zaslužuje veću kaznu, nego zločinstvo ili prestupak, radi kojega je naredjena razprava konačna: ima se tad ista razprava za nieko vreme obustaviti, i najprije o novom zločinstvu ili prestupku satvoriti odluka tužbovna ili odustajna. — Onda stopram, kada odluka i glede ovoga novoga zločinstva ili prestupka pravnu moć zadobije, ima se narediti iznovična konačna razprava za sva ta kažnjiva dela.

§. 252.

d) ako kažnjivo delo podleži sudu drugomu.

Ako li novo obnadjeno zločinstvo ili prestupak podleži osobitoj sudbenosti drugoga kojega suda kaznenoga (§. 10., sl. a, i §. 16., točka druga); ili ako se uzvidi, da je glede novoga kažnjivoga dela sudbenost drugoga kojega suda kaznenoga već od prije utemeljena predtekom (§. 41.); ima se konačna razprava dotergati, i u obziru svih obnadjenih kažnjivih delah ustupiti sudu nadležnomu nastavljenoj radi, ako se može bit neuzvidi svērsi shodno, kod višjega zemaljskoga suda moliti za povierenje (delegaciju) (§. 49.).

§. 253.

Kada se zaglavljuje razprava konačna.

Čim stvar bude dovoljno pretrešena, za da je moguće izreći temeljitu presudu (§§. 233. i 234.): ima se konačna razprava zaglaviti, i imadu se poslušati zaglavni govori državnoga odvjetnika i stranakah.

Zaglavni govori državnoga odvjetnika i stranakah.

Državni odvjetnik imade prvi pravo govoriti, i tu treba, da u govoru svom na kratko sabere u jedno sav uspieh postupka dokaznoga i da učini konačne svoje predloge. Prosto mu je pri tom, optužbu, sadržanu u odluci tužbovnoj (§§. 200. i 217.), preinačiti kako glede pitanja o krivnji, tako i glede imena kažnjivoga dela, a i u obziru odmiere kazni (§§. 247. i 250—252.).

Ako privatni tužitelj udioničtvoje u parnici, imat će on nesposredno poslie državnoga odvjetnika, ili ako ovaj sud'elovanje svoje uzkrati (§. 37.), na miesto istoga govoriti; poslie državnoga odvjetnika pak i poslie privatnoga tužitelja imat će oštjetjenik ili njegov zastupnik, ako je u razpravu došo, pravo govorenja, da razloži podkriepi svoje privatno-pravne zahtieve.

Zatim daje se pravo govorenja optuženiku i branitelju mu, za da odgovore. Ako državni odvjetnik, privatni tužitelj ili oštjetjenik na ovo opet što odvrata, pripada svakako poslednji govor optuženiku i njegovu branitelju.

Pri ovih zaglavnih govorih neka se nepretresuje i neuplitje ništa, što k stvari nespada, i treba se kloniti svake bezkoristne obširnosti i svakoga bezkoristnoga ponavljanja.

§. 254.

Kada se zaglavni govori o pitanju glede čina razlučiti smiju od govorah o uporavi zakona.

Pravilo je, da u zaglavnih govorih treba nerazlučeno razpravljati kako o pitanju glede dokaza ili krivnje, tako i o uporavi zakona kaznenoga i o odmieri kazni. Samo pri kaznenih parnicah odveć zamèrsenih ili obširnih prosto je predsjedatelju ili na učinjeni predlog, ili pak uroda radi narediti, da se zaglavni govori o krivnji razluče od zaglavnih govorah o odmieri kazni.

Proti ovakovomu zaključku sudišta, ili se njime razlučenje dozvolilo ili uzkratilo, nije dopušteno nikakovo pravno sredstvo.

§. 255.

Ako se naredi, da se zaglavni govori razluče, imadu se razlaganja državnoga odvjetnika i stranakah stezat ponajprije na ono, što je glede čina na vidielo izišlo pri razpravi konačnoj, zatim da se u jedno saberu dokazi, što ih ima za krivnju ili proti krivnji, i da se po zakonu ustanovi vlastovitost čina, pri čem treba da je izključeno svako pretresivanje o kazni, koja bi se imala nametnut.

Na to ima sudište najprije riešiti pitanje o krivnji (§§. 283. i 287—290.), i riešitbu svoju obznaniti (§. 291.), a zatim, ako je u riešitbi izrečeno, da je optuženik kriv, ima narediti iznovične zaglavne govore državnoga odvjetnika ili privatnoga tužitelja i optuženika ili branitelja mu, pri kojih govorih netreba se medjutim upuštati više u pretresivanje pitanja o krivnji, nego valja samo pretresivati kaznu, koja se ima uporaviti, i ostale točke, koje se u kaznenoj osudi još riešiti imadu (§. 283., sl. b—d). Sudište, saslušavši ih, ima i o njih riešitbu izreći.

§. 256.

Radi satvaranja presude ima sudište odstupiti bez državnoga odvjetnika.

§. 257.

O svakoj ustmenoj konačnoj razpravi ima se sačiniti napisnik. Ovaj napisnik treba da sadržaje imena prisutnih članovah sudišta, državnoga odvjetnika, privatnoga tužitelja, optuženika i branitelja mu, a tako i oštećenika, ako je u razpravu došo. U istom ima se napomenuti sve, što se je u razpravi znatnoga dogodilo. Navlastito treba da se navede, koji su svjedoci i vieštaci bili preslušani, i koji spisi pročitani; zatim da li su svjedoci i vieštaci bili zapriseženi, ili s kojega im je razloga prisega bila oduštena; imadu se tako isto ubilježiti svi predlozi stranakah i riešitbe, što ih je glede istih izreko predsjedatelj ili sud, napokon očitovanja optuženika i svjedokah, a i vieštakah, u koliko se razlikuju od prokazah, datih u postupku iztražnom ili u koliko s državajuu dodatakah k istim. — Ako je moguće, neka voditelj napisnika prvo bilježenje čini bèrzopisno (stenografično).

Odstup sudišta da satvori presudu bez državnoga odvjetnika.

Vodjenje napisnika.

Što se tiče govorah zaglavnih (§§. 253—255.), dovoljno je da se zapisuju u izvadku. O svakom viećanju i glasovanju sudišta, koje se dogodi u razpravi konačnoj, ima se voditi osobiti napisnik, a u napisniku o razpravi imadu se bilježiti samo odluke obznanjene.

Poslije razprave nije potrebno, da se napisnik pročita i odobri; nu pri svem tom može predsjedatelj, gdje je do toga stalo, da se rieči točno ustanove, narediti da se pročitaju pojedine česti od osnove napisnika. Prosto je takodjer strankam, radi sačuvanja svojih pravahtievat, da se pojedina očitovanja, učinjeni predlozi i drugi osobiti događaji ustanove u napisniku. Pošto se zaglavi siednica, imadu napisnik potpisati predsjedatelj i perovodja.

Glava jedanaesta.

O pravnih dokazih.

§. 258.

Temelj sudačkoga
vjerovanja.

Sudac ima točno promotrit dokaze, koji postoje. U presudjivanju može se kao istinito smatrat samo ono, što je pravno dokazano.

§. 259.

Pri ovom prosudjivanju ima presudni sud uvažavati ne samo sva dokazna sredstva, koja su obnadjena u ustmenoj konačnoj razpravi, nego i ona, koja su na vidieho izašla u postupku iztražnom, ako su ista upotriebljena bila u razpravi konačnoj, i ako se istom razpravom dokazna njihova moć nije ni uništita ni oslabila.

§. 260.

Obćenito načelo
za prosudjivanje
pravne moći dokaza-
nah.

Pravna moć dokazah ima se prosudjivati po ustanovah, sadržanih u slijedećih §§-ih 261—282.; nego neima se nijedno dokazno sredstvo u obzir uzeti samo za se, nego svako u savezu sa svomkolikom iztragom i razpravom. S toga čim ili nepristranost sviedočanstva zarad osobnih razmierjah, ili viero-dostojnost kojega mu drago dokaza zarad nasuprotnih izkustvah, ili poradi nevierojatnosti njegove po naravskom i običnom tečaju pripetjenjah ukupno uzetih sumnjiva postane: umaljava se moć dokaza, i ovako oslabljeni dokaz nemože se više smatrat kao dokaz pravni.

S toga dakle, ako baš i postoje dokazni uvieti, koji su u ovom zakonu kod pojedinih vèrstah dokaznih navedeni, nije sudac dèržan obsuditi obtuženika kao krivca (§. 283.), ako se, promotrivši pozornost sve okolnosti, nije osviedočit mogao o krivnji njegovoj, nego ako mu je glede krivnje ostala još kakova sumnja s nasuprotnih razlogah, koje potanko mora naznačiti (§. 292., sl. g). Nu pri tom nije slobodno sudcu opirat se na predmieve ili opažnje, kojih uvažavanje zakon mu naročito zabranjuje (§§. 3. i 233. zakona kaznenoga), ili koja nisu sadržana u obavljenoj razpravi.

§. 261.

Vrste
dokazih pravnih

Pravni dokaz može se ustanovit (može se što pravno dokazat):

- I. sudačkim očevidom;
- II. mnijenjem vieštakah;
- III. izpoviedkom okrivljenika;
- IV. očitovanjem sviedokah, kamo se računat imaju i oštjetjenik, i sukrivci, koji su krivnju svoju priznali;
- V. izpravami ili pismi, ili
- VI. stečajem od više dokazah nepodpunih, ili od više razlogah sumnje (dokaz sastavljeni).

§. 262.

I. Sudački očevid.

I. Sudački očevid ima se samo onda smatrat kao dokaz, ako je obavljen onako, kao što zakon propisuje.

§. 263.

II. Nalaz vieštakah.

II. Što se nalazom više vieštakah, ili po okolnostih nalazom vieštaka makar samo i jednoga (§. 78.) potvèrdi u slici zakonitoj, ima se uzet kao pravno dokazano.

§. 264.

III. Izpoviedka okrivljenika.

III. Izpoviedka okrivljenika može proti njemu služiti za pravni dokaz samo onda

- a) ako je položena izriekom, razgovetno i izrazito, a ne možda dvoumnimi kretanji ili znamenji;
- b) ako je učinjena pri čistoj pameti;
- c) ako se osniva na vlastitom potankom pripoviedanju okrivljenika, a ne možda na golom potvèrdjivanju pitanjah, koja mu se daju;
- d) ako se u bitnih stvarih slaže s izvidjenimi okolnostmi diela kažnjivoga; i
- e) ako je položena ili pri ustmenoj konačnoj razpravi pred sudom presudnim, ili u postupku iztražnom pred sadcem-iztražiteljem, pred vlastju od sigurnosti, u koliko je ista u slučajevih druge i tretje točke §-a 9. zvana za postupak kazneni, ili pred sudom kotarskim (§. 13.), dielujućim umièsto suda iztražnoga.

§. 265.

Neumaljava se meć dokazna takove izpoviedke, ako i nebude više moguće, priznato dielo izsledovati podpuno po svih okolnostih; dovoljno je, ako budu izvidjene niekoje okolnosti, koje potvèrdjuju učinjeno kažnjivo dielo, i ako neizidje na vidicelo ništa, što bi istinu izpoviedke činilo sumnjivu. Ali ako jo posvo nemoguće, izvan izpoviedke dobit ikakovoga drugoga traga o dielu, tad sama izpoviedka nije nikakov pravan dokaz.

§. 266.

Nemože za pravni dokaz služiti izpoviedka, koja prošć pšopisu zakona bude zadobljena ili obećanjem, ili prietnjom, ili nasiljem ili inako sredstvi nedopuštenimi. Nego ako okrivljenik kašnje u takovom duševnom stanju, koje je prosto od svakoga protuzakomitoga upliva, ponovi tu izpoviedku, i ako ista sadëržaje takovih okolnostih čina, koje se slažu s izvidjenji, učinjenimi o naravi kažnjivoga diela, i koje okrivljeniku nebi mogle poznate bit, da nije on učinitelj: tad izpoviedka takova može valjat za pravni dokaz.

§. 267.

Ako okrivljenik opozove izpoviedku, odprje zakonitim načinom položenu i providjenu potrebštinami, pomenutimi u §. 264., tad ista negubi radi toga svoje moći dokazne, osim ako opozivnik navede ili vierodostojni uzrok, zašto je odprje dao izpoviedku lažljivu, ili pak takovih okolnostih, s kojih po izvidjenju njihovom može se s razlogom dvojiti o istini izpoviedke pervašnje.

§. 268.

Ako okrivljenik prizna doduše, da je dielo učinio, ali ujedno tvërci, da nije imao zle nakane, ili tada je namieravao učinit manje zlo, a ne ono, što se je u istinu dogodilo: da se prokaz njegov može smatrat kao vierodostojan samo onda, ako se je dielo naglo učinilo, i ako zlo nesastoji već u samom dielu, ili ako nije po naravskom redu stvarih već neobhodno iz diela sliedit moralo, ili ako navadno iz takovih dielah neobičaje sliediti.

Ali ako je okrivljenik pripravljao priliku i sredstva, da dielo izvede, ili ako je nastojao uklonit zaprieke, koje su mu izvedenje smetale, može se tad smatrat da je i radi zle nakane uglavljen, ako iz iztrage neizidju na vi-dielo osobite okolnosti i razmierja, iz kojih se lako da uviditi druga kakova namiera.

§. 269.

IV. Očitovanje
sviedokah.

IV. Da se uzet može, da je koja okolnost čina dokazana očitovanjem sviedokah, potrebno je u pravilu, da je potvrđjena suglasnim očitovanjem barem dvojice sviedokah, i da očitovanje njihovo imade sliedeće potrebstine:

- a) ima bit položeno u potpunosti slobodi; da nebude ni dogovorom, ni poticanjem, ni zavedenjem, ni zavijanem, ni mitom, ni nagradom, a tako isto ni prietnjom ili nasiljem sviedoku na jezik dato;
- b) ima čin ili okolnost, o kojoj treba da potvrđjuje istinu, sadëržavat izriekom, razgovetno i izrazilo;
- c) ima bit osnovano na vlastitoj i u stanju potrebite sviesti učinjenoj opažnji sviedoka, a ne na onom, što je sviedok od drugih ljudih čuo, što predmnieva, što sám zaključuje, ili što se njemu vierojatno vidi;
- d) ima bit prisegom potvrđjeno;

- e) ima bit takovo, da se ni iz osobno vlastitosti ili iz razmierjah sviedoka, ni iz sadržaja očitovanja nepokaže temeljita sumnja proti vierodostojnosti istoga;
- f) ima očitovanje s ostalimi izvidjenji slagat se barem u toliko, da u bitnih okolnostih nebude protuslovja; napokon
- g) ima bit u konačnoj ustmenoj razpravi pred samim sudom presudnim položeno ili barem potvrđjeno; ili u slučajevih, gdje je dosta, da se po propisu §§. 230. i 241., pročita očitovanje sviedokah, dato u iztragi, ima isto bit pročitano u ustmenoj razpravi konačnoj.

§. 270.

U sliedećih slučajevih može se pravni dokaz ustanovit takodjer očitovanjem jednoga sviedoka, ako isto imade sve potrebitine, pomenute u §. 269 :

1. Očitovanje onoga, na kom je kažnjivo dielo učinjeno, može, ako drugih dokazah neima, utemeljit pravni dokaz o naravi čina, i proti okrivljeniku, koji je kažnjivo dielo priznao, ili koji je uglavljen da ga je učinio, dokazat i pojedine okolnosti, koje čin otegotjuju. Nego samim očitovanjem oštetenika nemože se riešit pitanje: „da li je i koje je kažnjivo dielo okrivljenik učinio?“, izim slučaja, naznačenoga pod br. 2. ovoga paragrafa.

2. Iznosak štete, koja je činom prouzročena u gotovoj imovini ili u drugih predmetih dragocienih, može se sviedočbom oštetenika ili onoga, kod kojega je u pohrani bila stvar, na kojoj je šteta učinjena, smatrat kao pravno dokazan, premda bude data ošteta ili zadovoljština.

3. Da se doznadu one okolnosti kažnjivoga diela, koje saznat treba, da očitovanje okrivljenika imade moć pravnoga dokaza: dovoljno je očitovanje jednoga sviedoka, ako se s onim slaže.

4. Ako je kažnjivo dielo bilo višeput'h ponovljeno, ili dužje vremena ili u više dionih činah nastavljeno, mogu se pojedini slučajevi ponavljenja ili dioni čini očitovanjem i jednoga sviedoka za svaki takov slučaj ili dioni čin smatrat kao dokazani, ako takove okolnosti čina budu potvrđjeno po više nego dvojici inokosnih sviedokah, kojih očitovanja neprotuslove jedao drugomu, i ako su potvrđjene time stvari medju sobom u savezu.

U koliko se, što se tiče uglavljenja okrivljenika stečajem razlogah sumnje, obstanak pravnih razlogah sumnje dokazat može i pojedinačni očitovanji: ustanovljuje to se u §-u 282.

§. 271.

Očitovanja takovih osobah, koje priznaju svoju sukrivaju u istom kažnjivem dielu, mogu dovoljna bit za pravno uglavljenje okrivljenika, koji taj, ako t. j. dva sukrivca suglasao izreku proti njemu, da su s njim u društvu kažnjivo dielo učinili, i ako izreke svoje u konačnoj ustmenoj razpravi ponovo okrivljeniku u oči. Ujedno imadu očitovanja sukrivacah

- a) providjena bit potrebštinami §-a 269. sl. a), b), c), e) f) i g);
- b) imadu u obziru takovih pitanjah, koja im se daju o posebnih okolnostih, koje su u savezu sa zajedničkim kažnjivim dielom, i kojih pitanjah oni prio preslušanja nisu predviditi mogli, slagat se sasvime medju sobom;
- c) imadu u svih bitnih okolnostih, kojimi se i oni sami okrivljuju, potvrđjena bit drugimi izvidjenji tako, da nebude nikakova razloga, sumnjati, da su se sukrivci unapred dogovorili, niti inako dvojiti o istini očitovanjah njihovih.

§. 272.

V. Izprava,

V. Ako koja izprava ili koje pismo sadëržaje samo kažnjivo dielo, kao n. p. kakovo pogèrdno pismo, spotvorena ili krivotvorena izprava, ili pismeni kažnjivi uzaziv, da se učini zločinstvo ili prestupak: može tad takova izprava ili takovo pismo služiti za pravni dokaz o učinu kažnjiva diela, ako bude dokazano, da pomenuta izprava ili pismo proizhodi od okrivljenika, i ako inako nebude proti tomu nikakovih razlogah.

§. 273.

U koliko druge izprave ili druga pisma, ako proizhode od okrivljenika, zaslužuju viero kao izpoviedke pismene, a u koliko kao sviedočanstva pismena, ako su ih izdale druge osobe, ima se to prosudjivat po pravilih, datih za dokaz sastavljeni (§. 140. i §§. 278—282).

§. 274.

Ako se taji istinost koje izprave ili kojega pisma, mora se ista dokazati. U koliko nalaz umjetnih ljudih iz prisposobljanja rukopisah pravno dokazat može istinost izprave ili pisma, ostavlja se to razsudu sudca s obzirom na okolnosti ostale. Ako okrivljenik podpis, koi se na izpravi ili pismu nalazi, prizna za svoj, ali pri tom taji, da je sadëržaj od njega ili da mu je sadëržaj poznat bio, ima tad sudac prosuditi, u koliko da se vierojuje prokazu njegovu.

§. 275.

Sviedočbe, izvadjene iz knjigah rodjenih, vienčanih i preminuvših, i druge javne t. j. takove izprave, koje javni koji ured, ili makar i koi urednik za izdavanje takovih izpravah povladjeni i zapriseženi po uredu svojem izdaje, imadu se smatrat kao pravni dokaz za ono, o čem su sačinjene, ako izdatnik iz ovoga uredovnog dielovanja neima očekivati koristi ili štete, ili ako inače neima temeljitih sumnjah proti vierodostojnosti takove izprave.

§. 276.

Pod istimi ovimi stegami imadu se i napisnici, što ih sačini sudac-ztražitelj ili druga koja vlast, dielujuća u ime istoga sudca, a i napisnici, sačinjeni po sudištu, smatrat kao pravni dokazi za uredovna dielovanja, u istih pobilježena.

§. 277.

Nego izvan slučajevah, pomenutih u §§. 275. i 276., imadu sviedočbe pojedinih urednikah ili poslužiteljah baš i o uredovnih poslovih ili o okolnostih, koje se dogode uz kazneno-sudbenu iztragu ili razpravu, valjat samo toliko, koliko valjaju očitovanja drugoga kojega sviedoka.

§. 278.

VI. Sastavljeni dokaz;

a) stečaj od više nepodpunih dokazah;

VI. Dokaz sastavljeni:

a) Svaka okolnost čina može se i time smatrat kao pravno dokazana, kada se glede nje skobe iliti steku dva od nepodpunih dokazah, izbrojenih u §. 140.

§. 279.

b) stečaj razlogah sumnje.

b) Okrivljenik, koi dielo taji, može se iz stečaja razlogah sumnje, nego samo onda smatrat kao pravno uglavljen, kada nastanu sliedeća tri uvjeta sdružena:

1. Ima bit čin pravno dokazan svimi okolnostmi, koje utemeljuju kaznjivost njegovu.
2. Proti okrivljeniku ima se skobiti potrebita množina takovih razlogah sumnje, kakove su navedene u §§ 138 — 140., ili pako od jednake moći.
3. Iz saveza iztragom izvidjenih razlogah sumnje, okolnostih i razmierjah mora na vidielo izić takov tiesni i bielodani odnošaj izmedj čina i osobe okrivljenika, da po naravskom i navadnom tečaju dogadjajah nebude nikakova razloga, s kojega bi se dvojiti moglo, da je on dielo izveo.

§. 280.

U pravilu potriebno je za taj dokaz, da se skobe tri pravna razloga sumnje. Svaki pravni razlog sumnje mora sadržavat osobitu okolnost čina. Ako se skobi više od onih okolnostih, koje su u §§. 138—140. pod jednim brojem navedene, imadu se ipak računat samo kao jedan pravni razlog sumnje. U obće jedna pojedina okolnost čina može se svagda računat samo jedanput, niti može ikada, uzeta u različitih odnošajih, činit više pravnih razlogah sumnje.

§. 281.

Nego mogu se smatrat kao dovoljna za pravni dokaz:

- a) dva od nepodpunih dokazah, izbrojenih u §. 140., ako se isti suglasno skobe (§. 278.);
- b) n i jedan od njih, ili pako dva od razlogah sumnje, navedenih u §§. 138. i 139., ako

1. ili bude dokazano protivno onomu, što je okrivljenik naveo, za da oprovèrgne pravnu sumnju, koja je proti njemu, ako je dakle njegovo branjenje samoga sebe očevidno lažno; — ili
2. ako neodvisno od pomenutih razlogah sumnje na vidielo izidje iz iztrage ili iz razprave: da je obtuženik takov čoviek, od kojega se po njegovom dosadanjem življenju ili glasu, po njegovih razmierjih, njegovoj čudi ili osobitih njegovih nagonih k tomu dielu, ili po nagnutju njegovu k takovomu dielu, koje se na jednakih nagonih osniva, lako očekivat može ono kažnjivo dielo, kojim je okrivljen.

Kao okolnosti, iz kojih se ovo drugo (broj 2.) zaključivat može, imadu se smatrat sljedeća:

- a) ako je okrivljenik već odprje radi isto takovoga kažnjiva diela, ili radi kažnjiva diela, izvirućega iz jednakih nagonah, pod iztragom bio, a nisu ga bili izjavili za nedužna, ili ako radi takovoga diela u ovom kaznenom slučaju izjavljen bude za krivca;
- b) ako se je prijateljski ili sumnjivo družio s jednom ili više osobah, koje su mu kao zločinci ili inače kao ljudi zloglasni poznate bile;
- c) pri kažnjivih dielih iz pohlepe za dobitkom, ako nemože izkazati poštene zasluzbe, od koje živi.

Ako se skabe oha razmierja, pomenuta pod br. 1 i 2, dovoljno će bit za dokaz, ako im se pridruži makar i jedan samo od razlogah sumnje, navedenih u §§. 138. i 139.

§. 282.

Pravni razlozi sumnje, a tako i okolnosti, pomenute u §. 281., kojih sukobljenjem treba da se uglavi okrivljenik, imadu svaka za se bit pravno dokazane, i da nebudu oprovèrgnute ili dvojbi kakovoj podvèrzene ni odgovaranjem okrivljenika, ni nasuprotnimi izvidjenji ni inimi okolnostmi, koje sviedoče za nedužnost okrivljenika, i koje sud brižljivo uvažavat mora po propisu §. 260.

Nego ako više okolnostih čina, koja stopram po savezu svojem medju sobom čine jedan razlog sumnje, bude potvrđjeno po različitih sviedocih, kojih svaki posebno samo jednu okolnost čina sviedoči: može se, ako svako od tih očitovanjah imade potrebstine naznačene u §§. 269—271., onaj razlog sumnje, koi izvire iz takovih medjusobno se podupirajućih okolnostih čina, smatrat pri svem tom kao pravno dokazan.

Tako isto, ako proti okrivljeniku ima više razlogah sumnje, nego što ih po zakonu za pravni dokaz treba (§§. 280. i 281.), može se isto kažnjivo dielo uzet za dokazano, premda se svaki razlog sumnje samo po različitih inokosnih sviedocih potvrđjuje, ako podupirajući se razlozi sumnje ukupno potvrđjeni budu takovimi očitovanji od više nego dvojice sviedokah, koja su providjena svimi potrebstinama, navedenimi u §§. 269—271.

Glava dvanaesta.

O presudi po zaglavljenoj razpravi konačnoj.

§. 283.

Osuda kaznena.

Ako proti optuženiku bude pravno dokazano, da je krivac kažnjivoga kojega djela: ima se tad proti njemu sačiniti osuda kaznena, koja treba da sadržaje slijedeća:

- a) zakonito imenovanje zločinstva, prestupka ili prekršaja, kojega se optuženik za krivca izreče, po rodu i vrsti istoga, i sa naznakom: da li je pomenuto djelo bilo izvršeno ili samo pokušano, i da li je optuženik neposredni učinitelj istoga, ili pak sukrivac ili dionik. Ako optuženik bude izrečen za krivca od više, makar i istovrštinih kažnjivih djela, imadu se ista razgovetno razlučiti i tako razlučena označiti.
- b) Navedenje onih mjesta iz zakona, koja se imaju uporabiti proti optuženiku.
- c) Kazan, na koju se osuđuje.
- d) Rješitbu o troškovih parničnih, i o tražbinah privatno-pravnih.

§. 284.

Na kazan smrti može osuda glasiti samo onda, kada zločinstvo, na koje je zakonom ova kazan određena, bude proti okrivljeniku ili izpovjedkom njegovom, ili svjedočbami prisegom potvrđenim dokazano, i kada ujedno učin bude potpuno po svih važnih okolnostih pravno dokazan.

Ako nije više moguće učina ovako izviditi, ili ako krivnja nije pravno dokazana izpovjedkom ili očitovanji svjedokah, potvrđenim prisegom: ima se tad presuda izreći na kazan teške tamnice od deset do dvadeset godina, a po okolnostih i na takovu kazan doživotnu. Tajenje zle nakane, ako se okrivljenik po §. 268. smatra da je uglavljen radi iste, nesmeta dosuditi mu kazan smrti, ustanovljenu zakonom.

§. 285.

Ako zločinac u vrijeme počinjenoga zločinstva, na koje je zakonom određena kazan smrti ili tamnice doživotne, nije još navršio bio doba od dvadeset godina, ima se tad osuditi na tešku tamnicu od deset do dvadeset godina. Ova posljednja kazan ima se u mjesto kazni smrtno izreći i onda, kada nastane slučaj pomenuti u §. 231. zakona kaznenoga.

§. 286.

Kada se pri kojem osuđeniku steku vrlo važne i pretežne okolnosti olakotavajuće, vlastno je tad sudište, obaliti kazan doživotne tamnice, u zakonu određenu, do na deset, — tamnicu, koja se po zakonu odmieriti ima između deset

Kada nije slobodno izreći kazan smrti;

a ni na kazan tamnice doživotne.

Pravo sudišta prve molbe, izvanredno ublažavati zakonu kazan.

i dvadeset godinah, do na pet godinah, — a napokon kazan tamničnu, kojoj je zakonito trajanje ustanovljeno od pet do deset godinah, do na dvie godine danah; nego nesmije na nijednom od tih slučajevah promienit stupnja.

Na koliko je pri manjih kaznenih slučajevih slobodno, zakonom određenu kazan tamničnu izvanredno ublažit ili promienit: ustanovljuju to §§. 54. i 55. kaznenoga zakona.

Kaznih propadka robe, stvari prodajnih ili spravah, gubitka obërta ili inih pravah i povlasticah, a tako i odprave iz svihkolikih krunovinah (§. 240. kazn. zak., sl. b), c) i h), koje se po zakonu dosudit imaju radi prestupakah ili prekëršnjah, nemože sudište pèrve molbe, ako su u zakonu naročito naredjene, ni oprostiti ni ublažiti; kazni pako zatvora, globe i ostale u §. 240. kaznenoga zakona pomenute kazni, a tako i sva pooštrenja kazni slobode (§§. 19. i 253. kazn. zak.) može isto sudište ublažit, oprostiti ili promieniti samo po propisu zakona kaznenoga (§. 294).

§. 287.

Osuda na odri-
ženje od optužbe
radi nedostatnosti
dokazah.

Ako po presudi suda nebude doduše krivnja pravno dokazana, ali ne-
budu ni oprovèrgnuti svi razlozi sumnje, koji govore proti optuženiku: ima se
tad satvoriti osuda tako: „da se optuženik poradi nedostatnosti do-
kazah odričešuje od optužbe.“

§. 288.

Osuda o nekriv-
nosti.

Äko li pak svikolici razlozi sumnje, što ih proti optuženiku ima, budu
sasvime oprovèrzeni; — ili ako dielo, koje se optuženiku u grieh upisuje,
nebude ono zločinstvo ili onaj prestupak, radi kojega je stavljen bio pod
optužbu; — ili ako optuženik bude takov, da mu se učinjeno dielo ubrojiti ne-
može: ima tad osuda glasiti ovako: „da se od kažnjiva diela, kojim je
bio okrivljen, oprašta i da je obnadjen za nekriva (nodužna).

§. 289.

Odluka odustajna.

U sliedećih slučajevih ima se konačna razprava, bez sudjenja, riešiti
odlukom odustajnom.

- a) ako se pokaže, da je kažnjivost diela, koje se optuženiku u grieh upi-
suje, ugasla ili zagodom ili inimi stvarmi poznijimi.
- b) ako se obnadje, da je optužba radi takova kažnjiva diela, koje kazneni
sud progoniti smije samo na zahtievanje kojega dotičnika, povelena ili
nastavljena bila bez prošnje istoga dotičnika;
- c) ako u tečaju konačne razprave državni odvjetnik po nalogu ministra
pravosudja (§. 249.) odstupa od optužbe; ili
- d) ako kod prestupakah, koje kazneni sudovi progoniti smiju samo na zah-
tievanje kojega dotičnika, privatni tužitelj odstupa od zahtievanja svoga.

Nego u takovih slučajevih vlastan je okrivljenik zahtievat, da opravdne dokaze, za koje misli, da ih može za nekrivnost svoju navesti, ako se dobiti mogu odmah, izvidi sud još u istoj siednici, izvan toga pak kašnje; i da mu, ako se nekrivnost njegova dokaže, izdade sudište o tom sviedočbu uredovnu. Proti odluci sudišta glede pōdieljenja takove sviedočbe dopušten je priziv, kao i proti osudam suda kaznenoga (§. 295).

§. 290.

Sadržaj presude, ako je čin drugo kažnjivo dielo, a ne ono, radi kojega je obtužba učinjena; ili kada je obtuženik okrivljen bio radi više kažnjivih dieloh.

Ako iz konačne razprave izidje na vidielo, da je čin drugo kakovo kažnjivo dielo, a ne ono, radi kojega je bila satvorena odluka tužbovna (§. 250), ima se tad istina izreć presuda o onom činu (§§. 283, 287, 288, 289), nego valja ujedno da se u presudi sudišta kaže, da se obtuženik od zločina ili prestupka, kojim je s početka odlukom tužbovnom bio okrivljen, ili oprašta i za nekriva nalazi, ili da se radi nedostatnosti dokazah odriešuje.

Ako je obtuženik već odlukom tužbovnom bio okrivljen radi više kažnjivih dieloh; ili ako je postupak u tečaju konačne razprave razširen bio još na koje drugo zločinstvo, drugi prestupak ili prekēršaj, nego radi kojega je obtužba bila učinjena (§§. 247, 251 i 252): ima se tad u presudi izraziti napose izreka glede svakoga od više tih kažnjivih dieloh (§§. 283, 287, 288, 289).

§. 291.

Proglašenje presude.

Čim bude satvorena presuda, ima ju predsjednik odmah pred sabranim sudom (§. 222.) i pred obtuženikom, ako je u razpravi bio (§. 244.), proglasiti, naznačiv u kratko razloge riešenja i navedši ona miesta iz zakona, koja su na obtuženika uporabljena; a ujedno ima obtuženika i podučiti o prizivu, kojega se proti presudi primit može.

Kada se presuda proglašuje, mogu se slušaoci pustiti u sudnicu i u onom slučaju, ako je konačna razprava bila tajna (§. 224).

Ako sudište nebude u stanju, presudu svoju satvoriti i proglasiti odmah po zaglavljenoj razpravi konačnoj: ima tad predsjedatelj na prije pomenuti način obznaniti dan i uru, kada će se presuda proglasiti.

§. 292.

Odpravak presude sudišta ujedno s razlozi riešenja.

Presuda sudišta ima se najdužje za 24 ure sastaviti pismeno, i u odpravku, koji treba da je podpisan po predsjedatelju i po voditelju napisnika, bezodvlačno priobćiti kako dēržavnomu odvjetniku i privatnomu tužitelju, tako i obtuženiku i oštjetjeniku.

Ovaj odpravak ima sadržavat:

- a) naznačenje sudišta i imena onih članovah od sudišta, koji su pri riešivanju sudieovali;
- b) ime dēržavnoga odvjetnika i privatnoga tužitelja, ako je takovi pridružio se parnici;

- c) ime i prezime optuženika, a tako i nadimak mu, ako ga ima, zatim dobu njegovu, stališ, zanat ili zanimanje, a i ime branitelja mu;
- d) dan i bitni sadržaj odluke tužbovne;
- e) dan konačne razprave i izrečene presude;
- f) pravu izreku suda po propisu §§. 283, 287, 288, 289 i 290.

Svakoj presudi imadu se napokon dodat:

- g) razlozi rješenja. Iz istih treba napose da se izrazito vidi, koje je okolnosti čina, i uslied kojih pravnih dokazah uzeo sud kao dokazane; zašto postojećih možda stvari, dokazah ili razlogah opravdanih nije uzeo u obzir, ili s kojih se razlogah nije mogao osviedočit o izviestnosti koje okolnosti čina, ili napose o krivnji optuženika §. 260); ili zašto je priznao, da je koja sumnja, govoreća proti okrivljeniku, sasvim ili diono oproveržena; a u slučaju, ako je optuženika obsudio, kakovih je našo okolnostih otegotjujućih ili olakotjujućih.

§. 293.

Podnošenje osuda smértnih višjemu zemaljskomu sudu.

Kada sudište obsudi koga na smért, ima odmah po satvorenoj osudi smértnoj, pridruživ si dèržavnoga odvjetnika, posavietovat se, dà li je obsudjenik vriedan pomilovanja ili nije, i koja bi kazan u pèrvom slučaju primierena bila u miesto kazni na smért. Stopram pošto i glede toga bude satvorena odluka, ima se osuda proglasit s tim dodatkom, da se ista prediožit mora vladaocu. Nego ima se optuženik podučit, da mu je i priziv dopušten proti takovoj osudi. Zatim ima sudište osudu smértnu ujedno s'gori pomenutim mnienjem, sa svimi ostalimi predhodnimi spisi, a u slučaju, ako je proti toj osudi i priziv uložen, podjedno i s tim prizivom poslat višjemu zemaljskomu sudu.

Ako je smértna kazan izrečena proti više osobah, treba u osudi ustanovit takodjer red, po kojem se obsudjenici imadu pogubit.

§. 294.

Podnošenje osuda kaznenih ureda radi višjemu zemaljskomu sudu za izvanredno ublaženje.

Ako sudište scienu, da je obsudjenik u slučajevih, gdje se neradi o kazni smértnoj, vriedan takovoga ublaženja kazni, koje nadilazi granice one moći, koja mu je u §. 286. podieljena, imat će istina izreć osudu polag povlasticah svojih, nego podjedno, pridruživ si dèržavnoga odvjetnika, sačiniti odluku i o tom, kakov bi se dalji predlog na ublaženje učinit imao višjim vlastim sudbenim.

Zatim osuda, po zakonu satvorena, ima se proglasit i na pismu izdati, a po tom sa mnienjem sudišta i sa svimi spisi ureda radi, a ako je možda i ~~uložen~~ uložen, ujedno i s tim prizivom podniet višjemu sudu zemaljskomu.

Glava trinaesta.

O prizivu proti presudam o razpravi konačnoj; o pritužbah proti inim odredbam sudištah, i o presudah sudovah višjih.

§. 295.

Prizivi proti presudam sudišta pèrve molbe i višjih sudovah zemaljskih.

Proti svakoj presudi, koju sudište pèrve molbe satvori o razpravi konačnoj (§§. 283, 287, 288, 289 i 290), dopušten je priziv s odgovodnom moći na višji zemaljski sud, a proti riešitbam toga suda polag okolnostih (§. 301) takodjer i na sudište višnje.

§. 296.

Svèrha priziva.

Svèrha priziva može bit ili ta, da se obtuženik prosudjuje blažje ili strožije, ili pako da se samo promieni presuda u obziru privatno-pravnih zahtievah ili glede troškovah postupka kaznenoga.

§. 297.

Razlog priziva:

Razlog priziva može se odnosit ili na mane u formi, ili na sadèržaj izreke sudbene.

§. 298.

a) mane u formi;

Zaradi manah u formi može miesta bit prizivu samo onda, ako su se ili u postupku dogodile takove mane, koje su mogle imat upliva na satvaranje presude; ili ako su u samoj presudi povriedjene bile bitne formalnosti.

§. 299.

b) sadèržaj izreke sudbene.

Proti sadèržaju same izreke sudbene može se priziv poprimit navlastito iz sljedećih razlogah:

- a) što je nižji sud čin, kojim je obtuženik okrivljen, izreko za dielo kažnjivo, premda bi imao bio po okolnostih čina, koje je sam uzeo za pravno dokazane, isto dielo smatrat kao takovo, koje po zakonu nije kažnjivo, ili kojega je kažnjivost zastariela ili pako inim načinom ugasla; ili naopako, što se je dielo, kojim je obtuženik okrivljen, proti zakonitim ustanovam izreklo za nekažnjivo ili za ugaslo; ili
- b) što se je dielo, na kom se riešitba osniva, krivim tumačenjem ili krivom uporabom podvèrglo takovomu zakonu kaznenomu, koji se na iste uporabiti neda;
- c) što se je pri riešitbi uzela koja stvar kao izviestna, premda neima potrebita dokaza za nju (§. 260); ili naopako što se stvar koja nije uzeta kao pravno dokazana, dočim postoje potrebštine, koje zakonom ustanovljuje za pravni dokaz iste stvari (§. 260);
- d) što se nije gledalo na granice, koje su po zakonu za odmieru kazni ustanovljene, ili što je sud, i unutar tih granicah, kaznan odmierio odveć oštru ili odveć ublaženu; ili

- e) što se presuda u obziru privatno-pravnih zahtievah ili troškovah parničnih ukazuje protuzakonita (§. 300. sl. d).

§. 300.

Kojim osobam pripada pravo priziva.

Priziva može poprimit se :

- a) državni odvjetnik i privatni tužitelj ;
- b) optuženik ;
- c) zakoniti drug optuženika, njegovi rođaci u uzlaznoj i silaznoj liniji i tutor njegov, i također zajednički s njime tako i sami za se, pak baš i proti volji njegovoj a i poslije smrti njegove ; napokon i
- d) oštjetjenik, ili u obće onaj, koji scieni, da je u privatno-pravnih svojih zahtievih povriedjen, ili baštinci istoga.

§. 301.

Ograničenje prava prizivnoga.

Nego proti onim riešitbam višjega zemaljskoga suda, kojimi se je potvèrdila presuda pèrvoga sudca, ne pripada nikomu pravo priziva (§. 309.).

Osobam, imenovanim u §. 300. pod sl. b) i c), ne pripada pravo priziva proti riešitbam višjega zemaljskoga suda ni onda, kada je višji zemaljski sud presudu pèrvoga sudca preinačio na korist optuženika.

Nego osobe, pomenute u istom §-u pod sl. d), mogu se poprimit priziva samo proti osudi kaznenoj, i samo u toliko, ako ista o privatno-pravnih zahtievih ili nije ništa izrekla, dočim se je o tom po zakonu mogla bila presuda izreći (§§. 359—361.); ili ako scieni, da im je sadèržajem presude, u tom obziru satvorene, krivo učinjeno. Proti riešitbam višjega zemaljskoga suda ide ih pravo priziva onda, ako je višji zemaljski sud presudu pèrvoga sudca u obziru privatno-pravnih zahtievah preinačio na njihovu štetu.

§. 302.

Predavanje priziva i postupanje s istim.

Svaki takovi priziv ima se za 24 ure od dana, kojega je presuda dostavljena (§. 292.), prijaviti kod sudišta, presudnoga u pèrvoj molbi; a izvedenje istoga priziva ima se predati za pèrvih osam danah.

U ostalom imadu se i glede ovih prizivah i glede postupka, kojega se pri tom držati treba, uporabljivat propisi, sadèržani u §§. 203. 204. 206. 207. i 212.

§. 303.

Ukinutje presude nižjega sudca i postupka poradi manah u formi.

Ako višji zemaljski sud obnadje, da su se u postupku ili pri presudjivanju dogodile takove mane u formi (§. 298.), koje upliva imadu na satvaranje same presude, imat će tad, u koliko mu se potriebno uzvidi, priašnju presudu i priašnji postupak ukinuti, i naložiti nižjemu sudu, da te mane popravi, i da satvori presudu novu, proti kojoj će dopušteno bit iznova primit se priziva.

§. 304.

Riokitba u glav-
noj stvari.

U koliko se pre-
suda smije preina-
čit i na štetu obtu-
ženika.

Obnadje li pak višji zemaljski sud upustit se u samu glavnu stvar, ima tad, dèržeći se propisah, sadèržanih u §§. 209. i 210., riešit stvar po zakonu. Ako se je priziva poprimila kojagod od osobah, pomenutih u §. 300. pod sl. d), može se presuda nižjega sudca u obziru privatno-pravnih zahtievah promienit i na štetu obsudjenika, na korist pak njegovu samo onda, ako se je zarad tih zahtievah priziva poprimio i sam obsudjenik ili tko drugi umiesto njega.

§. 305.

Povlastica višjega
zemaljskoga suda
glede izvanrednoga
ublaživanja kaznih
zakonitih.

Višjemu zemaljskomu sudu data je moć, da, kada se skobe pretežne i vrlo važne okolnosti olakotjujuće, obalit može kazan tamnice doživotne, odredjenu u zakonu, do na pet godinah; — a tamnicu, koja se po zakonu odmierit ima izmedju deset do dvadeset godinah, do na tri godine; — napokon kazan tamničnu, kojoj je zakonito trajanje ustanovljeno od pet do deset godinah, do na jednu godinu danah; nego ni u jednom od ovih slučajevih nesmije promienit stupnja. Što se tiče povlastice, podieljene sudovom svih molbah pri manjih slučajevih kaznenih, da zakonom odredjenu kazan tamničnu izvanredno ublažavat ili promienjivat mogu: u tom obziru treba se dèržat §§. 54. i 55. zakona kaznenoga.

Kazni zatvora, globe i ostale kazni, koje se po zakonu dosudjivat imaju na prestupke ili prekèršaje, a tako i ostale u §. 240. kazn. zak. pomenute kazni može višji zemaljski sud nesamo iz razlogah olakotjujućih, koji su napomenuti u §. 266. kazn. zakona, nego i iz drugih takovih razlogah ublažit, a pooštrenja kazni slobode (§§. 19. i 253. kazn. zak.) sasvim ili stranom oprostit, izim jedinoga odpravljenja iz zemlje, gdje je isto u zakonu naročito naredjeno kao pooštrenje kazni tamnične. Kaznih gubitka robe, stvari prodajnih ili spravah, gubitka obèrta, ili drugih pravah i povlasticah, a tako i odpravljenja iz svihkolikih krunovinah, ako su u zakonu izriekom naredjene (§. 240 kazn. zak. sl. b), c) i h), nemože oprostiti ni ublažit ni isti višji zemaljski sud.

§. 306.

Podnošenje ureda
radi višnjemu sudi-
štu zarad izvanred-
noga ublaženja.

Ako višji zemaljski sud obnadje, da je obsudjenik vriedan ublaženja takova, koje nadilazi vlastitu moć istoga suda (§. 305.), imat će tad izreč dođuše presudu po zakonu, ali ujedno i zaključit, kakovo bi se ublaženje predložit imale, a zatim taj predlog, ako mu presuda nemože podvèržena bit daljemu prizivu, još prije izdatbe iste presude, podnieti sa svimi spisi ureda radi višnjemu sudištu.

Ako li je pak proti presudi, satvorenoj po višnjem zemaljskom sudu, dopušten još priziv glede točakah, kojih mu drago: tad se takova presuda prije, nego što će se podniet višnjemu sudištu, ima izdati (§. 212.); a sudištu pèrve molbe ima se naložit, da po iztekavšem roku prizivnom spise, a ako je priziv poprimljen, i taj priziv opet podnese višnjemu zemaljskomu sudu.

§. 307.

Postupak pri višjem zemaljskom sudu glede predloženih mu osudah smrtnih, i glede osudah kaznenih, koje mu se podnesu na izvanredno ublaženje.

Po propisih, valjanih glede priziva (§§. 206, 207, 210, 212, 303—306), ima postupat višji zemaljski sud i onda, kada mu ureda radi budu podnešene ili osude smrtnine na potvrđjenje (§. 293.), ili osude kaznene s predlogom na izvanredno ublaženje (§. 294.)

§. 308.

Podnošenje osuda smrtnih višnjemu sudištu.

Ako višji zemaljski sud izreče kazan smèrti, imat će presudu svoju, bila njome osuda nižjega suda potvrđjena ili u kojih mu drago točkah preinačena, neizdavši je najprije, podnieti višnjemu sudištu, i ujedno poslušnuv državoga nadodvjetnika očitovat se o tom, u koliko mu se vidi da je obsudjenik vriedan pomilovanja.

§. 309.

Moć višjega zemaljskoga suda glede osudah, koje su ma predložene radi izvanrednoga ublaženja.

Ako se višnjemu zemaljskomu sudu podnese kaznena osuda na izvanredno ublaženje, i ako proti podnešenoj osudi nije ujedno poprimio se priziva ni državni odvjetnik ni privatni tužitelj: može tad višji sud presudu nižjega sudca samo potvrđiti ili ublažiti, ali nemože je nikad pooštriti na štetu obsudjenika. Proti osudi, koju na ovi način potvrđi višji zemaljski sud, nije dopušten priziv nikomu, proti ublaženju pak, koje višji zemaljski sud izreče, dopušten je samo državnom odvjetniku ili privatnomu tužitelju dalji priziv na višnje sudište.

§. 310.

Postupak glede presudah podnešenih riešiti: višnjega sudišta.

A i višnje sudište ima pri viećanju i riešivanju glede presudah, koje mu dodju budi putem priziva budi predloženjem ureda radi, postupat po §§. 303, 304 i 309. Ako višnje sudište obudje ili potvrđiti smrtnu osudu, koja mu je podnešena, ili pak uslied priziva, kojega se je poprimio državni odvjetnik, dosuditi kazan smrtnu, imat će tad smrtnu osudu sa izrazitim svojim predlogom: „da li ima razlogah za pomilovanje obsudjenika, i ako ih doista ima, koja bi se primierena kazan odredit imala umiесто kazni smrtnine“ podniet ministru pravosudja, za da ju odpravi dalje na vladaoca.

§. 311.

Kakovu povlasticu ima višnje sudište, izvanredno ublaživat kazao.

Višnje sudište može u svih slučajevih, u kojih je povladjeno izreć presudu (§. 310.), radi pretežnih okolnostih olakotjujućih po rzsudu svom kazni slobode, u zakonu ustanovljene, nesamo u trajanju nego i u stupnju ublažit, pooštrenja kaznih slobode (§§. 19. i 253. kazn. zak.), oprostiti sasvim ili stranom, a isto tako i globe i ostale kazni, odredjene radi prestupakah ili prekèšajah (§. 240. kazn. zak.), obaliti, ili i sasvime oprostiti, ako se steku s drugom kojom kazni, te da dakle krivac neostane sasvime nekažnjen.

§. 312.

Proti presudam višnjega sudišta neima daljega tečaja pravde.

Proti presudam višnjega sudišta nije u nikakvom slučaju dopušten dalji tečaj pravde.

U koliko se pri osudah kaznenih zatvor iztražni uračunat može u vrijeme kazni.

§. 313.

Kako višjim zemaljskim sudovom, tako i višnjemu sudištu prosto je, pri slučajevih kaznenih, koji se povodom kojim mu drago podvèrgavaju presudi njihovoj, izreć ujedno u presudah svojih, da li se i na koliko iztražni zatvor, što ga je obsudjenik bez svoje krivnje dužje vremena pretèrpio, uračunat ima u dosudjenu kazan slobode (§. 17. zak. kaz.).

Ako osuda kaznena višjih sudovah neustanovljuje o tom naročito ništa, tad se u slučaju, ako je obsudjenik sam, ili s privoljenjem njegovim tkogod od rodbine mu (§. 300. sl. b) i c) poprimio se priziva proti presudi nižjega sudca, i ako taj priziv bude zabačen, neima u vrijeme kazni uračunavat zatvor obsudjenika od dana, kojega mu je obznanjena presuda nižjega sudca, pak do proglašenja osude sudca višjega (§. 212). Nego ako uslied priziva toga osuda nižjega sudca bude preinačena na korist obsudjenika, ili ako su spisi iz kojega drugoga razloga podnešeni bili višnjemu sudu, tad se zatvor, što ga je medjuto obsudjenik pretèrpio, ima uračunat u vrijeme kazni.

§. 314.

Pritozbe proti inim odredbam sudistah.

Ako tko scieni, da mu se krivo čini odredbami sudistah, koje nespadaju k presudam u §. 295. naznačenim: prosto će mu bit i proti istim, ako dalji tečaj pravde nije nepose zabranjen u zakonu, podniet pritužbu sudu višnjemu.

S takovimi pritužbami treba postupat polag propisah, koji su dati glede prizivah; i ako se riešenje istih neda spojiti sa presudom o prizivu, imadu se presudit odlukom.

§. 315.

Kaznjenje nedopuštenih i obiestnih prizivah ili pritužbah.

Svaki višji sud vlastan je, takove osobe ili zastupnike njihove, koji se priziva poprime, neimajući prava k tomu; ili koji pri tom, ili u obće u svojih podnescih, upravljenih na sudove kaznene, tvrde da se je ovo ili ono dogodilo, što nije istina; ili koji su se prepirali proti jasnoj rieči zakona, ili inako prituživali se od obiesti; ili koji pri tom povriedjuju dužno prema sudovom štovanje ili pristojnost, odsudit na globu do sto forintih, proti kojoj nije dopušten dalji tečaj pravde.

Glava četèrnaesta.

O ovèrhi prešudah sudovah kaznenih.

§. 316.

Kako se ovèršuju osude o nekrivnosti i osude odriešujuće poradi nedostatnosti dokazan, i odluke odustajne.

Ako se zatvorenik izreće osudom za nekriva (nedužna), ili ako se poradi nedostatnosti dokazah odrieši od obtužbe, ili ako se proti njemu izda odluka odustajna: ima se odmah, čim presuda pravnu moć zadobije, iz uze izpustiti, makar i u samu nedjelju ili praznik.

§. 317.

Izpuštanje ob-
tuženikah, porad ne-
dostatnosti dokazah
odričenih. i kazni-
kah.

Svaka presuda, kojom se obtuženik od obtužbe odriješuje samo poradi nedostatnosti dokazah, ima se odmah, čim pravnu moć zadobije, priobćit u prepisu vlasti sigurnostnoj onoga miesta, u kojem obtuženik prebivalište svoje ima, a ako se miesto prebivanja njegova nezna, a ono vlasti sigurnostnoj u miestu suda kaznenoga.

Ako se sud kazneni iz obavljenoga postupka kaznenoga osviedoči, da bi za javnu sigurnost vrlo opasno bilo, kad bi se bezuvjetno odpustio takovi okrivljenik iz uze, ili koi obsudjenik po podnešenoj kazni iz kazništa: ima o tom za dobe učinit primiereno izviestje višjemu zemaljskomu sudu, koi će ga odpraviti na političku zemaljsku poglavicu.

§. 318.

Ovërha osudah ka-
znenih po sudovih
kaznenih, bez udio-
ničtva odvietnika
državnoga.

Svaku osudu kaznenu ima, bez udioničtva državnoga odvietnika, ovëršit onaj sud kazneni, pred kojim je stvar u pèrvoj molbi razpravljana, i to u pravilu odmah, kako presuda pravomoćna postane.

§. 319.

Odgoda ovërhe:
a) pri osobah bo-
lestaih ili nosećih;

Nego ako je onaj, koi je na kazan kakovu obsudjen, u ono doba, kad bi se osuda kaznena ovëršit imala, bolan na umu, ili ako u tielu težko boluje, ili ako je obsudjena noseća, ima se u pravilu ovërha odgodit dotle, dok stanje to ne-
prestane. Može se kazan ovëršit i proti nosećoj samo onda, kad bi uza, tra-
juća do poroda njezina, za nju težja bila, nego što je dosudjena kazan.

§. 320.

b) pri članovih
stališa duhovnoga.

Svaku pravomoćnu osudu kaznenu, izrečenu poradi zločinstva ili pre-
stupka proti članu stališa duhovnoga, ima sud kazneni obznanit najprije biskupu
ili duhovnomu poglavaru, u kojega okoliš obsudjenik spada, za da moguće bude
još prie ovërhe osude kaznene učinit odredbu glede svèrgnutja sa časti duhov-
ničke. Ako odredba ova nebude učinjena za 30 danah, ima se kaznena osuda
ovëršit bez svakoga daljega pitanja.

Da li se u slučaju, kada se proti duhovniku izreče osuda kaznena, imadu
vlasti duhovnoj na zahtievanje njezino priobćit takodjer i spisi od iztrage i raz-
prave: ustanovljeno je to naredbami osobitimi.

§. 321.

Obznanjivanje o-
sude pri urednicah,
učiteljih, odvietni-
ciah itd.

Kaznene osude, koje se satvore proti državnim ili občinskim urednikom
ili poslužiteljem, proti javnim učiteljem, proti odvietnikom, bilježnikom, načelnikom
ili odborom od obćinah, imadu se, čim pravnu moć zadobiju, ovëršit bez sva-
koga daljega pitanja.

Nego podjedno ima se udustovieren prepis od osude priobćit neposre-
dnomu uređovnomu predstojniku obsudjenika. ili pak onoj vlasti. koja je zvana

izvršivat karnostno nadziranje nad njim, ili inače nadgledati poslovanje njegovo. Ovrha kaznih slobode proti osobam, naznačenim u posljednjoj točki §. 158., ako nisu već onako u zatvoru, ima se svakiput prije obznanit neposrednom predstojniku istih.

Ako obsuda povlači po zakonu za sobom, da obsudjenik gubi plemstvo ili redove, počastna znamenja, javne naslove ili urede, akademičke stupnje i dostojanstva, beriva iz javnih pieneznicah ili ina prava i povlastice: ima prepis pravomoćne osude sud kazneni priobćit i onoj vlasti, kojoj pripada činit potrebite odredbe u tom obziru.

§. 322.

Početak ovrhe pri takovoj kazni slobode, koja nenadilazi šest mjesecih, može se odgodit na niekoje vrijeme, ako bi time, da se kazan odmah ovrši, zaslužba ili prirad nedužne obitelji obsudjenikove propao ili barem poremetio se, i ako se netreba bojati, da će obsudjenik uskočit. Nego odgodjenje ovo može dozvolit jedino višji zemaljski sud, čuvši najprije sudište pèrve molbe.

Jurve započeta kazan slobode ima svagda teći neprekidno, doklegod joj nemine vrijeme; a i u obće nije nikada slobodno, da obsudjenik odsiedi takovu kazan diono, t. j. na više pretèrgnutih rokovah.

§. 323.

Smèrtna kazan ovršuje se iz jutra drugoga dana po danu onom, kojega se je obznanilo obsudjeniku, da će se kazan na njem ovršit, budući da nije dobio pomilovanja. Ovo se obsudjeniku obznanjuje u sudnici u pritomnosti predsjedatelja, dvojice sudacah i dèržavnoga odvjetnika. Sud kazneni ima pazit, da ovrha nepade ni u nedielju ili praznik, ni u takov dan, koi je po vieroizpoviedanju obsudjenikovu blagdan, i da u obće na ustanovljeni dan nebude proti ovrhi nikakove zapricke.

Poslie te obznane ima sud kazneni dat obsudjeniku duhovnika njegove viere, ako si nebude sam takovoga odabrao, a zatim ima mu, ako je potreбно, takodjer kazati, da s toga, što se on nebi hotio k smèrti pripraviti, ili što je tko mu drago podnio prošnju za pomilovanje, neće se moć obustavit ovrha osude smèrtne.

Polazit obsudjenika dopušteno je samo njegovoj rodbini i onim osobam, koje on sam želi vidit ili s kojimi želi govoriti.

Ako se prije pogubljenja ili prigodom pogubljenja sabere što god milostinje, što medjutim nije nikad slobodno od ljudih zahtievati, ima se ista, ako darovatelji nebudu sami naročito odredili na što da se upotrebi, obratit na bolju oskèrbu obsudjenika za posljednjih danah života njegova, zatim na podporu obitelji mu, ako je siromašna i nedužna, a izvan toga na obdarenje miestnih siromakah, ili na druge bogumile svèrhe, kao što se sudu kaznenomu shodno uzvidi.

Kada je slobodno odgodit početak kazni slobode.

Ovrha:
a) kaznih na smèrt

Obsudjenik ima se na zatvorenih kolih, gdje se takova bez teškoće dobit mogu, pod vojničkom stražom voditi na stratište. Na kolih imaju, osim samoga obsudjenika, sjediti duhovni pastir, koji ga prati, i dvije straže, a za ovimi kolima treba da idu druga s jednim članom sudišta i sa još jednom osobom sudbenom. Ovi povjerenici suda imaju na stratištu postaviti se usred razmještenih sila vojničke, obsudjenika predati kèrvníku (pogubníku), nad ovèršenjem kazni smèrtno bdjeti i o tom podnieti sudu kaznenomu izvještje, koje se priklopiti ima spisom. Po ovèršenoj kazni ima se med ljudstvo razdieliti kratak štampani opis čina ujedno s kaznenom osudom, u kojoj medjutim slobodno je prezime obsudjenikovo naznačiti samo početnim slovima.

Tièlo pogubljenikovo ima pod mrak kèrvník s gubilišta snimiti i pokraj stratišta pokopati, a i samo gubilište odmah ukloniti. Ako se kaznan smèrti ovèršuje na više njih (§. 293.), ima se učiniti uredba, da nemože nijedan vidjeti, kako se gubi drugi.

§. 324.

b) kazni slobode;

Kazni slobode, koje neimaju trajati preko jedne godine danah, mogu se ovèršiti kod onoga suda kaznenoga, koji je izrekao osudu u pèrvoj molbi.

Kaznici, koji su obsudjeni na kaznu slobode preko jedne godine danah, imaju podnieti kaznu u onih miestih, koja posebnim propisima budu za to odredjena.

Nego treba se svagda postarati za to, da uze za zločinca razlučene budu od uzah onih, u kojih kaznu svoju podnieti imaju takovi, koji su samo zarad prestupka ili prekèršaja obsudjeni.

Odpremu obsudjenika u ova kazništa ima sud kazneni obaviti po vladarskoj vlasti od sigurnosti, i istoj toj vlasti dati točnu obavijestnu tablicu o razmjerjih obsudjenikovih, o čem će se izdati posebni propisi.

§. 325.

c) bijenja;

Ako u smislu osude kaznene obsudjenik ima biti bijen, tad se ta tjelesna kazna, ako je moguće bez štete za zdravlje kaznikovo, ovèršiti ima odmah pri nastupku kazni, i još kod suda kaznenoga, izvan toga pak za trajanja kazni, pošto zaprieka prestane. Iza kako ostala kazna bude izvršena, nije više slobodno kaznika biti.

§. 326.

Ako je u osudi kaznenoj izrečeno, da se obsudjenik po podnesenoj kazni ima iz zemlje prognati, ili odpraviti iz svihkolikih krunovina, ili makar iz jedno samo krunovine: ima tad sud kazneni objaviti to zemaljskoj poglavici one krunovine, u kojoj se nalazi sud kazneni

Ako se odpravljenje odnosi samo na jedno pojedino mjesto, ima se o tom obavijestiti politička vlast kotarska.

d) izgnanja iz zemlje, ili odprav-
ljenja;

§. 327.

e) globah;

Globe ima sud kazneni, bez udioništva državnoga odvičništva, iztjerivat po osobitih propisih, koji za to postoje.

§. 328.

f) gubitka jamčevine;

Ako je u osudi kaznenoj izrečen posvemašnji ili dioni gubitak jamčevine, položene za povremeni koi tiskopis, ima se ta čest presude ovèršit po propisu reda tiskovnoga.

§. 329.

g) gubitka robe, stvari prodajnih, spravah; — razorenja predmeta, gubitka obèrta ili inih pravah itd.

Ako osuda kaznena povlači za sobom gubitak robe, stvari prodajnih ili spravah, uništenje ili razorenje orudja ili inih predmeta, gubitak obèrta ili drugih pravah i povlasticah: ima se sud kazneni, u koliko nebude mogao sam neposredno izvèršit te kazni, porazumiet s onimi vlastmi, u kojih područje zasieca činit naredbo za to potrebite.

§. 330.

Oproštenje ili ublaženje kazni milostju vladarskom.

Ublaženje ili oproštenje zaslužene kazni, koje nije ustanovljeno u zakonu, pristoji jedino vladaocu.

Ako osudjenik, nastupivši svoju kazan, želi u tu svèrhu molit za milost cesarsku, ima prošnju svoju ustmeno ili pismeno predat predstojniku kazništa, ili pako izaslanikom višjih vlastih, koji od vremena do vremena polaze i pregledavaju kazništa.

Takove prošnje imadu se, sa sviedočbom kazništa o dosadanjem ponašanju kaznika, predložiti višjemu zemaljskomu sudu, koi, pozvavši državnoga nadodvičnika u siednicu, može prošnju odmah odbacit, ako obnadje da je netemeljita, i ako presuda nije izišla od višnjega sudišta. — Ako li je osuda od višnjega sudišta izišla, ili ako se u obće obnadje, da je prošnja vriedna obzira, ima ju tad višji zemaljski sud sa svojim mnienjem podniet višnjemu sudištu.

Ako višnje sudište obnadja, da se prošnja nemože podniet vladaocu, ima ju odmah odpraviti natrag; u protivnom pak slučaju ima ju sa svojim mnienjem predložiti ministarstvu pravosudja.

Glava petnaesta.

O troškovih postupka kaznenoga.

§. 331.

Oprost od pristojbah, poštarine, cestovine i mostovine u stvarih kaznenih.

Svekolike razprave u stvarih kaznenih, činile se po vlasti kojoj mu drago, i svikolici podnesci stranakah, koji se na iste odnose, prosti su od pristojbah i poštarine. Vožnje sa pripregom, koje se čine iz takovih povodah, proste su od svake cestovine i mostovine na putu onamo i natrag.

Ako se koji okrivljenik prevozi na kolih, imadu občine davat potrebitu pripregu, za koju vlastne su tražit naknadu po propisih, postojećih za priprege.

§. 332.

Glede kojih troškovah može bit miesta povratku ili naknadi od strane okrivljenika.

Medju troškove postupka kaznenoga, glede kojih može bit miesta naknadi od strane okrivljenika, spadaju:

- a) troškovi za dostave, pozive i za hod glasonošah;
- b) troškovi za dovedenje, pratjenje pod stražom i za prevoženje okrivljenika ili inih osobah;
- c) pristojbe sviedokah, osobah vojničkih, koje dodju pred sud kazneni povodom, kad se koji sviedok od stališa vojničkoga ima preslušati; zatim pristojbe vieštakah i tumačah;
- d) pristojbe braniteljah i drugih zastupnikah od stranakah;
- e) troškovi za oskèrbijivanje okrivljenika za vrijeme iztražna zotvora;
- f) putni troškovi i nadnevnice osobah sudbenih i odvietnikah državnih; napokon
- g) troškovi za overhu osude smèrtne.

Ove troškove, izim pristojbah, naznačenih pod sl. d), platja država predujmice, priuzdržavši si pravo na naknadu polag ustanovah §§. 341—343.

§. 333.

1. Pristojbe za dostave, pozive, hode glasonošah, za dovedenje, pratjenje pod stražom, ili za prevoženje osobah;

Za dostave, pozive i za hod glasonošni ima se slugi uredovnomu ili pomoćniku njegovomu u ime hodnine, i to za svaku milju (za svake dvie ure) puta i onamo i natrag platit deset krajcarah samo onda, ako u tu svèrhu mora ići u takovo miesto, koje je preko pol milje daleko od miesta, gdi je ured. Ta ista pristojba ima se pod istom stegom davati uredovnomu slugi i onda, kada je po sudbenom nalogu okrivljenika ili druge osobe doveo, kao stražanin pratio ili prevezio.

Nego ako bi takove pristojbe od čitavoga dana za službenika, koji ima platje barem tristo forintih, nadilazile svotu od četrdeset i osam krajcarah na dan; a za službenika, koji ima manju platju, ako bi nadilazilo svotu od trideset i dvie krajcare na dan: imadu se tad iste izplatjivat u ovom iznosku.

Svi sudovi kazneni imadu o miestih, koja se nalaze u okolišu njihovu, sastavit izkaze, na koliko su ista udaljena od siedišta suda; i ovi izkazi treba da budu potvrđjeni po političkoj vlasti okružnoj.

Ako se sud kazneni radi dovedenja ili pratjenja posluži oružanstvom (žandarmeriom), tad prateća momčad ima pravo tražit propisane nadnevnice polag propisah, postojećih za oružanstvo.

§. 334.

2. pristojbe sviedokah, vojničkih osobah, koje kao sviedoci pred sud dolaze, a i častnikah, koji ih prate;

Takovim sviedokom, koji živu od nadnice ili natjednice, i koji bi dakle u zaslužbi svojoj štetovali, kad bi se makar nekoliko samo urah od posla svoga udaljili, ima preslušavajući ih sud, pravično uvaživ svakolika razmierja, ustanovit im na zahtievanje njihovo nesamo odštetu potrebitih troškovah za put onamo i natrag, nego i naknodu izgubljene zaslužbe a i potriebnih možda većih troškovah, što su ih imali baveći se u miestu preslušavanja. Drugim sviedokom može se na zahtievanje njihovo samo onda, ako je miesto preslušavanja njihova od običnoga im prebivališta udaljeno preko dvie milje (preko četiri ure), dozvolit primierena naknada potrebitih troškovah za putovanje i za bavljenje u miestu, gdje se preslušavaju. Dosudjene pristojbe imadu se izplatit odmah po preslušanju, ili ako se to odmah učinit nemože, a sviedok nebude tomu kriv, imadu mu se iste poslat što bërže i svakako tako, da nebude imao radi toga troškovah.

U pozivu imadu se opomenut sviedoci, da su dëržani naknadu, koja ih ide, pod kuzan gubitka iste, potražiti najduže za 24 ure poslie svoga preslušanja.

Koje se pristojbe imadu naknadit osobam vojničkim, koje kao sviedoci dodju pred kazneni sud stališa građanskoga, zatim častnikom, koji ih prate (§§. 120. i 121.), ustanovljuje se to osobitimi raredbami.

§. 335.

3. vieštakah.

Vieštaci, koji su u dëržavnoj ili občinskoj službi, ili koji su pri sudu za stalno kao takovi postavljeni, neimaju prava za samo mnienje tražit naknade, nego ih ide ista samo za one predhodne troškove, koje su učinit morali, da u stanju budu mnienje svoje podnieti, nu moraju ih kao što treba izkazati. Drugi vieštaci dobivaju osim naknade potrebitih predhodnih troškovah još pristojbu, koju će sud, brižljivo uvaživ svekolike okolnosti, odmierit; i to u slučaju, ako se za mnienje iziskuju osobiti znanstveni, tehnički ili umietnički nauci ili vieštine, dobivaju pristojbu od dva do dvadeset forintih, izvan toga pako slučaja od jednoga forinta do pet forintih.

§. 336.

4. tumačah.

Za ustmeni samo prevod koje izprave, sastavljene u kojem stranom jeziku, ide tumača dvadeset krajcarah, a za pismeni prevod dva forinta od arka, gdje medjetim barem trideset redakah na strani, i šestnaest do osamnaest sillabah iliti slovkih u redku biti mora.

Tumača, prizvana k sudbenomu preslušanju (§§. 123. i 184.), ide za pol dana forint, a ako sam mora pisati napisnik, ide ga forint i trideset krajcarah.

Ako se tumači, koji su pri sudu kojem za stalno zapriseženi, ili pak dëržavni urednici pozovu za poslovanje takovo, dëržani su diela ta svëršivat beznaplatno.

§. 337.

Nasuprot vieštaci i tumači, ako prepomenuta uredovna dielovanja obavljat maraju izvan miesta, gdje navadno borave, imadu pravo tražit naknadu i troš-

kovah putnih i troškovah za hranu, i to oni, koji su u javnih službah, po propisu obćenitih za to postojećih naredabah, ostali pak po mieri ustanovah, datih u §. 334., nego svakako i pri manjoj daljini, nego što je ondi naznačena.

U ostalom sve te pristojbe imadu se vieštakom i tumačem, ako je moguće, odmah čim posao svoj svèrše, izplatit ili bez troškovah poslati.

U pismenom pozivu treba ih opomenut, da tražbinu svoju pod gubitak prava predat imadu najduže za 14 danah, iza kako su podnieli mnienje svoje.

§. 338.

5. troškovi za oskèrblijanje okrivljenika za vrijeme zatvora iztražnoga :

Troškovi za oskèrblijanje okrivljenika za vrijeme iztražnoga zatvora sadèržavaju troškove za hranu, leže, ogriev, posviet, za potrebitu možda nabavu kao i za čišćenje (snaženje) rubenine i odieće, napokon troškove bolesti i poroda, ako se dogode.

Troškovi bolesti i poroda uračunavat će se svakomu zatvoreniku onako, kao što se u istinu naberu; glede svih ostalih troškovah oskèrbnih pako imat će svaki višji zemaljski sud za svoj okoliš, u porazumljenju s finacialnim zemaljskim upravljateljstvom, svake godine, ili kad bi se cienne znatno mnienjale, i češnje ustanovljivat iznosak, koliko t. j. treba od svakoga zatvorenika na jedan dan povratit iliti naknadit u ime troškovah oskèrbnih, osim ako je zatvorenik oskèrbljivao se iz svoga imietka (§. 165.).

Ako u raznih miestih, gdje se nalaze sudovi kazneni, vlada odveć velika razlika u cienah glede živeža: tad se svota naknadna tih troškovah oskèrbnih različito ustanovit ima za razne sudove u okolišu istoga višjega suda zemaljskoga.

§. 339.

6. Putni troškovi i nadnevnice osobah sudbenih i državnih odvjetnikah.

Kada i u kojem iznosku mogu osobe sudbene i državni odvjetnici tražit naknadu putnih troškovah i troškovah za hranu: ustanovljuju to osobiti propisi.

§. 340.

7. Pristojbe za ovèrhu osudah smèrtnih.

Za ovèrhu osude smèrtne ide kèrvnika petnaest forintih, a svakoga pomoćnika mu, pri ovèrhi upotriebljenoga, idu tri forinta.

Ovèršuje li se osuda smèrtna izvan prebivališta kèrvnikova, ide ga tad priprega, ili kad je velika sila, naknadjuje mu se ono sredstvo, koje za svoj put po naredbi načelnika suda kaznenoga upotrebit mora, i osim toga potrošak na dan od tri forinta za njega i za pomoćnike mu zajedno.

Ista pristojba ima se platit za pribitje smèrtne osude na viešala (§. 392). Nego, kada se u istem miestu više smèrtnih osudah pribije u isto doba, uzima se tad ta pristojba za sve osude škupa samo jedanput.

§. 341.

Kada je obtuženik dužan naknadit troškove.

Ako obtuženik osudom kaznenom bude izrečen kao krivac kojega kažnjiva diela, premda ne onoga, koje je imenovano u odluci tužbovnoj: tad u

osudi valja ujedno izraziti, da optuženik ima naknaditi i troškove postupka kaznenoga (§§. 332—340).

Nego ostaje sudištu prosto, ako se je postupak odnosio na više kažnjivih djela, troškove glede djela onih, radi kojih nije obnadjen za kriva, izključiti u koliko je moguće od naknade.

Nego dužnost: naknaditi troškove, pada na pravomoćno osudjenoga samo za osobu njegovu, i ako je po nastavšoj jurve pravnoj moći osude preminuo, na njegovu ostavštinu; a nepada nikada na druge osobe, koje su po zakonu ili iz preuzete dužnosti skrbiti imale za uzdržavanje istoga. Od više sukrivaca ili dionikah ima se svaki napose obsuditi, da namiri pristojbe u §. 340. pomenute, a tako isto i da plati one troškove, koji su se nabrali oskrbljivanjem njegovim u zatvoru iztražnom, branjenjem njegovim ili osobitim prijetjenji, koja su se sbila samo pri njem, ili pak osobitom krivnjom njegovom. Na izplatu svih ostalih troškovah postupka kaznenoga imadu se svikolici sukrivci ili dionici obsuditi nerazdieljeno. Premda postoji zajednička ova dužnost, prosto je ipak sudu, dijelove pojedinih sukrivcakah primiereno ustanoviti po razmjerju stupnja dioništva njihova.

§. 342.

Tko ima platiti troškove u drugih slučajevih.

Ako se pak postupak kazneni svršši ili osudom nekrivnosti (nedužnosti), ili osudom na odriješnje od optužbe poradi nedostatnosti dokazah, ili odlukom odustajnom: ima troškove u pravilu platiti država. Pri takovih pak kažnjivih djelih, koja sudovi kazneni progoniti smiju samo na zahtjevanje kojega dotičnika: ima se naknadjenje troškovah odlukom suda naložiti privatnomu tužitelju u onih slučajevih, ako ili optuženik glede onoga djela, radi kojega je bio tužen, bude izručen za posve nekriva, ili ako postupak bude obustavljen samo na zahtjevanje privatnoga tužitelja (§§. 189. i 289., sl. d).

Za one osobite troškove, koji budu prouzročeni prizivom, ili zahtjevanjem za obnovu iztrage, jamči onaj, koji se je priziva poprimio ili koji je obnovu iskao, ako je sud priziv bezuvjetno zabacio, a obnovu odbio.

Državno odvjetništvo nemože se nikad obsuditi na naknadjenje troškovah.

Ako je napokon postupak kazneni prouzročen bio lažljivom prijavom, koju je tko znajuć učinio, ima troškove naknaditi prijavitnik.

§. 343.

U koliko je slobodno iztierivat troškove od obsudjenika.

Nego naknada troškovah postupka kaznenoga (§§. 332—340.) ima se od osudjenika tražiti samo u toliko, u koliko ista po razsudu suda nebude pogibeljna za zaslužbu njegovu, i u koliko on njome nebude priečen u izvršivanju onih dužnostih, koje mu nalažu ili dat odštetu, proizviruću iz kažnjiva djela, ili hraniti svoju obitelj.

Zatvoreni urednici i duhovnici, koji za vrijeme zatvora svoga uživaju hranitbenih pridatakah, držani su, iz njih ili oskrbljivati se sami, ili naknaditi troškove oskrbne.

Pritužba proti presudam ili odredbama glede troškovah.

§. 344.

U slučajevih, gdje nije moguće pritužbe poradi troškovah podnet ujedno s prizivom proti presudi sudačkoj (§. 296.), prosto je svakomu, koji scieni, da mu je riešitbom ili odredbom suda u obziru troškovah (§§. 333—343.) krivo učinjeno, pritužiti se radi toga napose kod višjega zemaljskoga suda, ili pako kod sudišta višnjega, ako je višji zemaljski sud odredbu pèrvoga sudca preinačio na štetu njegovu.

Ove pritužbe imadu se predavat kod onoga suda, koji je riešitbu izreko u pèrvoj molbi, a sud ovaj pošiljat će ih sa svojim mnienjem sudu višnjemu.

§. 345.

Pristojbe zastupnikah.

Koi se u postupku kaznenom posluži zastupnikom, dèržan je u pravilu platiti i troškove, koji se za takovo zastupanje naberu, a to baš i onda, ako mu takovi zastupnik bude po sudu naredjen ureda radi (§. 213).

Ako obtuženiku bude dat zastupnik ubožki (§. 213.), imadu se istomu, ako zahtieva, i to iz blagajnice dèržavne platiti samo troškovi, koji su potrebnici bili i koje je doista u gotovu namirio.

U slučajevih, gdje privatni tužitelj ili onaj, koji je znajuć učinio lažljivu prijavu, mora u obće naknaditi troškove parnične (§. 342.), imadu ove osobe naknaditi takodjer i sve troškove, skopčane sa branjenjem okrivljenika.

§. 346.

Ako zastupniku koje stranke pristoji nagrada, tad kako u slučaju, ako si je okrivljenik, privatni tužitelj ili oštetenik sam zastupnika odabrao, tako i onda, ako je obtuženiku sud naredio branitelja, ostavlja se ustanovljenje nagrade po podpuno jurve obavljenom zastupstvu slobodnomu dogovoru izmedj zastupnika i dužnoga zastupljenika. Nego takovim zastupnikom, bili oni odvietnici, ili bili od stališa kojega mu drago, nije nikada dopušteno, ni unapred ni u tečaju postupka za zastupstvo u obće, ili za slučaj, ako bi zastupstvo bilo od dobra uspieha, ugovoriti stanovite nagrade. Takov ugovor bezkriepostan je i kažnjiv isto onako, kao što je to postojjećimi zakoni propisano glede zastupstva u poslovih prava gradjanskoga.

§. 347.

Ako se stranka i zastupnik joj nemogu pogoditi glede pristojbah za obavljeno zastupstvo: tad je prosto svakoj stranki, zamoliti, da pristojbe ustanovi onaj sud, koji je zvan bio riešiti stvar u pèrvoj molbi; odnosilo se zastupstvo ili na postupak izražni, ili na konačnu razpravu, ili na sastavljenje pisamah prizivnih ili pritužbenih.

Na takovu prošnju ima sud preslušati stranku protivnu.

§. 348.

Pri odmierivanju ovih pristojbah nije sudištem propisana nikakova stanovita svota, koje bi se držati morala, nego imadu ona uvažavati bitne zadatke zastupnika, i s toga navlastito, kao što bude pravo, u obzir uzimati vrijeme i trud, što ga je zastupnik uložiti morao na nabavljanje dokazih i na samo zastupanje, zatim posvjedočenu njegovu temeljitost i opaznost, a tako i imetak zastupljenikov.

§. 349.

Proti ustanovi pristojbah, izrečenoj po sudu prve molbe, dopušten je obim strankam za 14 danah od dana dostavljene im odluke utok na višji zemaljski sud; a u slučaju, ako ovaj sud presudu prvoga sudca preinači, dopušten je onoj stranki, kojoj je na štetu presuda preinačena, utok na višnje sudište.

§. 350.

Pristojbe, po strankah priznate ili po sudu ustanovljene, imadu se iztjerivati kao i druge pristojbe odvietničke.

§. 351.

Izplativanje i obračunavanje troškova postupka kaznenoga.

Kako će se troškovi postupka kaznenoga, pomenuti u zakonu ovom, doznačivati, izplativati, a tako i iztjerivati i obračunavati: izdat će se o tom osobiti propisi.

Glava šestnaesta.

O presudah i odredbah suda kaznenoga u obziru zahtievah privatno-pravnih.

§. 352.

Pronalaženje štete i odštete ureda radi.

Štetu, nastavšu iz kažnjivoga djela, a i ostale privatno-pravne posljedice istoga djela (§§. 359 — 361.) ima sud kazneni već u iztragi ureda radi izviditi (§§. 66. 75. 127. i 176.), i oštetenika, makar da toga napose i nezahtieva, pozvati u konačnu razpravu (§. 219.). Ovomu, ili punomoćniku mu ima se, ako nebude osobitih razlogah proti tomu, dopustiti, da već u tečaju postupka iztražnoga zagledavati mogu u spise iztražne. Pri razpravi konačnoj može oštetenik za utemeljenje svojih privatno-pravnih zahtievah nesamo navesti svekolike dokaze o krivnji optuženika i o vrsti i veličini štete, nego i učiniti svoje osobite predloge u obziru odštete, koju traži (§§. 243. 244. 253. 255. i 257.). — Ali presto mu je takodjer, svojih privatno-pravnih zahtievah odreći se u svako doba, a i u tečaju razprave konačne.

Pri riešivanju ili odredjivanju u obziru zahtievah privatno-pravnih (§. 283. sl. d) ima se sud kazneni držati propisah slijedećih:

§. 353.

Dielatnost suda
kaznenoga u obziru
privatno-pravnih za-
htievah:

a) povratom pred-
metah oduzetih;

Ako se radi o povratjenju kakove stvari, koja je oštetjenikova, i koja se nadje medju stvarmi obtoženika, kojega sukrivca ili kojega dionika, ili pako na takovom miestu, kamo su ju ove osobe dale samo na pohranu, naredit će sudište, da se stvar povrati, kako presuda postane pravomoćna. Nego sudac-iztražitelj može stvar povratit već i u tečaju postupka iztražnoga, ako se uzvidi, da stvar povratjena neće više potriebna bit za dokaz, i ako inače neima ni-kakova razloga proti povrati.

Nu prie, nego što se komu povrati ono, što traži veleći, da mu je bilo kažnjivim dielom oduzeto, treba da se pravno dokaže, da je ta stvar njegova, ili da je iz držanstva njegova propala. U slučaju, ako je krivac izpoviedio krivnju svoju, može se taj dokaz obstanovit i očitovanjem onoga, komu je stvar bila oduzeta, nego očitovanje to ima se slagat s izpoviedkom krivca i ima bit potvrđjeno prisegom. Ako pak krivac nije izpoviedio krivnje svoje, dovoljno će bit, ako drugim načinom bude pravno dokazano, da je kažnjivo dielo u istinu učinjeno bilo onomu, koi stvar kao svoju traži, i da on u svojem očitovanju, koje prisegom potvrđit mora, označi stvar razlučivo, i takovimi obilježji, koja samo njemu mogu bit poznata.

§. 354.

b) prijateljskim na-
stojanjem ili u-
putjenjem na tre-
tjega posiednika
poštene viere;

Ako je oduzeta stvar načinom, za prenošenje vlasništva valjanim, ili kao zalog dospjela jurve u ruke kojemu tretjemu, koi u kažnjivom dielu nije udioničvovao, ima sud nastojat, da se držalac skloni, povratit stvar dobrovoljno. Ako to ne bi pošlo za rukom, treba oštetjeniku samo javit, u koga se stvar njegova nalazi, za da uzmogne pravo svoje tražit putem parnice gradjanske.

Ako se o vlasničtvu oduzetoga predmeta prepire medju sobom više oštetjenikah, ima ih sud kazneni odpraviti na put parnice gradjanske, a medjutim stvar, ako se nalazi kod suda kaznenoga, ili ako je pod njegovom skërbi, pohranjivat i nadalje (§. 357.), dok sud gradjanski glede nje neućini odredbe.

Ako oštetjenik nije kadar odmah dovoljno dokazat prava svoga na stvar, ima se š njome postupat na način, propisan u §§. 355—358.

§. 355.

c) proglašenjem o-
pisa i prodajom
oduzetih predme-
tah a tako i sud-
benom pohranom
istih ili kupov-
nine za njih do-
bivene;

Ako se pri okrivljeniku nadje kakova po svoj prilici tudja stvar, za koju ili nemože ili neće da kaže, čija je, i ako za dva mieseca, računajuc od onda, kad je okrivljenik bio uhitjen, nije nitko izkazao svoga prava, da mu se povrati: ima tad sudac-iztražitelj stvar opisat tako, da ju ovlaštenik istina spoznat može, ali da se ipak zamuču nekoliko bitnih razlučnih znakovah, koji će se priuzdržat njemu, za da naznačiv ih dokaže pravo svoje.

§. 356.

Ovaj opis ima sudac-iztražitelj predložiti sudištu, koje će učinit ogla-sit ga javno izrokom u onih miestih, gdje se je okrivljenik bavio, ili gdje se je

učinilo kažnjivo djelo, koje mu se pripisuje. U ovom izroku ima se pozvat ovlaštenik, da se za godinu danah, računajući od dana onoga, kojega je izrok u vladnih novinah krunovine bio tretji put uvršten, prijavi, i pravo svoje na stvar dokaže, budući da će se u protivnom slučaju opisana stvar prodat i kupovina pohranit kod suda kaznenoga.

§. 357.

Ako je tuđa stvar takova, da se nemože godinu danah sačuvati, a da se nepokvari, ili ako je sačuvanje s troškovi skopčano, ima sudac-iztražitelj s dozvolom sudišta, a u silnih slučajevih i bez te dozvole narediti, da sa stvar prodade putem javne dražbe. Kupovina ima se položiti kod sudišta. Podjedno ima se potanki opis svakoga prodanoga komada s dodatkom kupca i kupovnine priklopiti spisom.

§. 358.

Ako za vrijeme, izrokom ustanovljeno, nitko nedokaže prava na opisane predmete, imadu se isti, ako to poradi sile nebude i onako jurve učinjeno (§. 357), na način, propisani u predidućem paragrafu, prodati, a kupovina ima se dati u pieneznicu državnu.

Nego ovlašteniku prosto je, zahtieve svoje na kupovninu putem parnice građanske potierati proti blagajnici državnoj još za trideset godinah, računajući od dana, kojega je izrok u vladnih novinah krunovine tretji put uvršten bio.

§. 359.

d) presudom u osudi kaznenoj i glede odštete;

Nego sud kazneni ima i onda, kada se neradi o povratu oduzete koje stvari, nego o naknadi podnešene štete ili umakloga dobitka, ili o izgledjenju prouzročene uvriede (§. 1323. obćega gradj. zakonika), u osudi kaznenoj dosudit odštetu ili zadovoljštinu, ako se iz iztrage i razprave za sigurno razabrati može nesamo, koliko odšteta ili zadovoljština iznosi, nego i osoba, koju ista ide.

Ako se iz učinjenih izvidjenjah nadje razlogah, s kojih se slutiti može, da oštetenik precienjuje štetu svoju, može ju tad sudac, ili uvaživ sve okolnosti, ili, ako treba, i po obavljenoj procienbi vieštakah obaliti (§. 76.).

§. 360.

navlastito kod zločinovah veleizdaje, bune i ustauka;

Navlastito ima sud kazneni u slučajevih, kada tko bude obsudjen kao krivac zločinovah, veleizdaje, bune ili ustauka, izreći presudu i glede onih zahtievah na naknadu štete, što ih je država ili privatna koja osoba imala i tierala proti obsudjeniku.

Nego u štetu, iz ovih zločinovah nastavšu, imadu se računati nesamo svekolike oštete, neposredno ili posredno istimi prouzročene, nego i svi troškovi, koji su učinjeni na ugnjetenje zločinštenoga poduzetja ili na povratjenje reda i sigurnosti. U obziru, kakovi su bili troškovi, namireni u tu svèrhu iz državne blagajnice, i koliko isti iznose, ima sud kazneni uredovnim izkazom i računom

vlastih upravnih, iza kako ih je nadležna državna vlast računsko pretresla i obnašla da su u redu, polag okolnosti i samim za se ustupit podpunu moć dokaznu.

§. 361.

Ako iz krivnje optuženika izidje na vidjelo, da sklopljeni s njim pravni posao ili pravno koje razmierje, nastavše medju njim i kojim drugim, posve ili dionio nevalja: ima se tad u kaznenoj osudi sud izreć i o tom a i o pravnih posledicah, koje odtuda izvire, ako presudjivanje o toj stvari pripada inače sudovom gradjanskim, i ako se po postojećih dokazih stvar presudit može primiereno zakonom gradjanskim.

S toga ima se pod tim uvjetom imenito pri prestupku lihvarstva izreć presuda i o tom: komu se još što platit ili povratit ima, i tko je držan to platit ili povratit, a zatim u koliko sklopljeni posao valja ili nevalja.

§. 362.

Ako sud kazneni nemože za sigurno sudit o privatno-pravnih zahtievih, pomenutih u §§. 359 — 361., imadu se tad stranke odpraviti na put parnice gradjanske.

§. 363.

Proti presudam i odredbam suda kaznenoga u obziru zahtievah privatno-pravnih mogu osobe, pomenute u §. 300., po propisih sadržanih u §§. 295—302. 304. i 310. primit se priziva (§. 371).

Ako je takova presuda zadobila pravnu moć, vlastan je svaki dotičnik zamolit kazneni sud pèrve molbe, da na samoj osudi zabilježi, da je presuda pravomoćna; i presuda takova imat će po tom tu moć, da se overha iste može zaiskati neposredno kod sudca gradjanskoga.

§. 364.

Ako oštjetjenik misli, da može iskat odštetu veću ili drugu, nego što mu je dosudjena osudom kaznenom; — ili ako je sud kazneni satvorio osudu nekrivnosti (nedužnosti), ili presudu na odrićenje od optužbe poradi nedostatnosti dokazah, ili odluku obustavnu ili odustajnu: može tad privatno-pravne svoje zahtieve potierat putem parnice gradjanske.

Glava sedamnaesta.

O obnovi postupka kaznenoga.

§. 365.

Ako se je postupak iztražni zarad kakova zločinstva ili prestupka svèrio bio odlukom obustavnom (§. 197), može se postupak kazneni radi istoga

iglede drugih privatno-pravnih posledicah:

odpravljenjem stranakah na parnicu gradjansku.

Moć presudah suda kaznenoga glede zahtievah privatno-pravnih, i pravna sredstva proti istim.

Priuzdržaj puta parnice gradjanske za oštjetjenika.

Obnova postupka kaznenoga:
a) proti odlukam obustavnom;

svagda opet obnovit, ako zločinstvo ili prestupak od ono doba, kada bieše učinjen, nebude zagodom još ugasnuo (§§. 227—232, 531. i 532. zakona kaznenoga), i ako na vidielo izidju važne okolnosti, koje se nisu uvažile prigodom, kad se je satvarala odluka obustavna.

§. 366.

Ako se je iztraga ili konačna razprava, koja je proti stanovitoj osobi zaradi zločintva ili prestupka kakova povedena bila, svèršila odlukom odustajnom (§§. 198. i 289.), nego samo s razloga toga, što nije bilo učina o zločinstvu ili prestupku, ili što su postojale stvari takove, koje su dielu oduzimale kažnjivost, ili što su se oprovergli razlozi sumnje, koji su proti okrivljeniku govorili: može hit miesta obnovi postupka kaznenoga, ako se obnadje novih okolnostih ili dokazah, koji ili sami po sebi, ili u savezu sa dokazi prijašnjimi zakonito utemeljuju povedenje ili nastavljenje postupka kaznenoga proti iztraženiku u obziru diela odprje iztraživanoga, i ako dielo kažnjivo počamši od onoga časa, kada je odluka odustajna pravomoćna postala, nebude zagodom još ugaslo.

Obnova kaznene iztrage ili razprave, od koje se je odustalo bilo samo za to, što se je postupak poveo bio bez prošnje dotičnika, po zakonu potrebite, može se dozvolit samo na zahtievanje istoga dotičnika, ili pak onda, ako nove okolnosti čina ili novi dokazi sviedoče, da je kažnjivo dielo takovo, da se iztraživat mora ureda radi.

Ako je napokon odustaja od priašnje iztrage proti okrivljeniku zaključena bila samo za to, što je ili dèržavni odvietnik ili privatni tužitelj odustao od zahtievanja, da sud kazneni progoni iztraženika: tad se postupak nemože više obnovit.

§. 367.

Ako je obtuženik poradi nedostatnosti dokazah od obtužbe bio odriešen ili pako izrečen za posve nekriva iliti nedužna (§§. 287. i 288.): tad se postupak poradi istoga kažnjivoga diela obnovit može samo onda, ako dielo od onoga časa, kada je osuda pravomoćna postala, nebude zagodom još ugasnulo i ako se obnadje takovih novih dokazah, od kojih se s razlogom očekivat može, da će ili sami za se, ili u savezu sa priašnjimi dokazi povuć za sobom obsudjenje obtuženika.

§. 368.

Proti takovomu, koi je jurve obsudjen na kazan, može se obnova postupka kaznenoga radi istoga diela dozvolit samo onda, ako su novo-obnadjeni dokazi od one vèrste, o kojoj govori paragraf predidući, i ujedno ako su takovi, da bi po zakonu

- a) ili trebalo bilo dosudit kazan smèrtnu ili kazan tamnice doživotne, dočim se je pri odmierivanju kazni stavka vremenite kazni tamnične uzela za pravilo; ili

b) proti odlukam odustajnim;

e) proti osudi na odriešenje iz ne dostatnosti dokazah, ili

d) proti osudam nekrivosti;

e) proti osudi kaznenoj, da se postigne presuda oštija;

b) da bi se imala bila odredit kazan tamnična barem na deset godinah, dočim se je kazan odmierila po stavki najviše od pet godinah; ili

c) da je dielo, koje se ukazuje kao zločinstvo, izrečeno bilo samo za prestupak ili prekèršaj; ili da se je dielo, koje bi se imalo bilo uzet za prestupak, izreklo samo za prekèršaj.

§. 369.

Nego i na korist obtuženika može se postupak obnovit, ako je isti od-prie izrečen bio da je kriv, ili ako je samo poradi nedostatnosti dokazah odrie-šen bio od obtužbe, a iz novo-prinešenih dokazah može se očekivat, da će se sad posvemašnja njegova nedužnost nedvojbeno posviedočit; — ili da će u slučaju, ako je odprie izrečen bio da je kriv, novimi dokazi izić na vidielo takove okolnosti, po kojih bi se imao bio ili izreć krivcem manjega kažnjivoga diela, ili obsudit po manjoj mieri kazuenoj.

§. 370.

Nego ako se uz vrieme, kada teče kazan kojega obsudjenika, nadje novih i takovih olakotjujućih okolnostih, za koje se pri satvaranju priašnje osude kazuene nije znalo, i po kojih, da su onda znane bile, nebi se istina po zakonu uzela bila druga stavka kaznena, ali bi se kazan blažje bila odmierila: ima tad nižje sudište na zahtievanje koga mu drago, a ako je potriebno, i ureda radi, nedozvolit istina obnove postupka kaznenoga, ali svakako učinit višjemu zemaljskomu sudu predlog, da se obsudjeniku kazan, koja mu još preostaje, primiereno ublaži. Ovaj oprost može pri osudah kaznanih, koje nisu proizišle od višnjega sudišta, dozvolit višji zemaljski sud; pri presudah pak, satvorenih po višnjem sudištu, može pomenuti oprost dozvolit jedino to sudište.

§. 371.

Isto tako u slučaju, ako je u osudi kaznenoj takodjer i glede zahtievah privatno-pravnih presudjeno (§§. 359—361), i ako proti ovoj presudi suda kaznenoga nije po nijednom od razlogah, pomenutih u §. 369., dopuštena ob-nova postupka kaznenoga, mogu obsudjenik i njegovi u pravu nasljednici u ob-ziru privatno-pravnih u toj presudi izrečenih posledicah samo tužbu podniet redovitomu sudcu gradjanskomu, a i to onda samo, ako ili polag zakonah gra-djanskih postoje uvieti za povratu u stanje pèrvašnje poradi nadjenih novih do-kazah, ili ako se je privatno-pravna posledica, izrečena u presudi suda kaz-nenoga, promienila kojom poznijom okolnosti čina.

§. 372.

Čim se nadje razlogah za obnovu postupka kaznenoga (§§. 365--369), ima sud iztražni, kako ih sazna ili iz naloga sudišta, ili po predlogu dèržav-noga odvjetnika ili vlastitom opažnjom, učinit o tom potrebita izvidjenja, i ista predložiti sudištu, koje će, pridruživši si dèržavnoga odvjetnika, riešit, da li se

f) na korist obtu-ženika;

aa) da se postigne osuda nekrivnosti;

bb) da se dielo pro-sudi kao vriedno manje kazni;

cc) da se uporavi manja miera kaz-nena.

Nasuprot za upo-ravu novih olakotju-jućih okolnostih u jednoj istoj stavki kaznenoj nije dopu-štena obnova, nego samo prošnja za o-prost:

kao što i zarad privatno-pravnih posledicah samo, iz-rečenih u osudi kaz-nennoj, nema miesta obnovi postupka ka-znenoga.

Kako se ima po-vest obnova.

ima, ili neima obnova 'dopustit. — Obnovu na korist optuženika (§. 369) može i on sam ili makar tko drugi za njega iskat, i to kako uz vrijeme, kada se kazan već izvršuje, tako i po kazni izvršenoj; a u svrhu, da se izreče posve-mašnja nedužnost optuženika, mogu još i nakon smèrti njegove iskat obnovu rođjaci njegovi, ženitbeni mu drug, i tastbenici njegovi u linii uzlaznoj i silaznoj.

§. 373.

Sud za obnovu.

O obnovi postupka kaznenoga ima u pravilu riešit ono sudište, koje je izreklo priašnju presudu u pèrvoj molbi; u slučaju pak, ako bi se dielo, koje se je u priašnjem postupku uzelo samo za prekèršaj, imalo bilo smatrat kao prestupak ili zločinstvo (§. 368., sl. c), riešava tad onaj zemaljski ili okružni sud, koi bi za taj kazneni slučaj nadležan bio, da se je već u pèrvom postupku smatrao bio kao prestupak ili zločinstvo. Proti riešitbi sudišta, kojom se obnova dozvoljuje ili odbija, dopušten je priziv, kao i proti odlukam obustavnim, odustajnim i tužbovnim (§§. 202—211).

§. 374.

Kada se odmah izreć može presuda u glavnoj stvari.

Ako sudište nadje zakonitih razlogah za obnovu, i ako se ujedno uzvidi iz učinjenih izvidjenjah, da se proti optuženiku odmah u glavnoj stvari satvorit može prijaznia presuda, nego što je odprje proti njemu bila satvorena (§. 369), imat će tad presudu takovu bez daljega postupka satvorit, i u istoj ujedno izreći, da se njome ukida presuda priašnja. Proti ovoj riešitbi dopušten je dotičniku priziv, kao i proti presudam o razpravi konačnoj (§§. 295—302).

§. 375.

Postupak pri obnovi izvan ovoga slučaja.

Izvan ovoga pak slučaja vratja se stvar, pravomoćno dozvoljenom obnovom postupka, u stanje postupka iztražnoga. Priašnja iztraga ima se dopunit novimi okolnostmi i dakazi, zatim treba o istoj po propisih, sadèržanih u glavi osmoj i devetoj, presudu izreć, i, ako po tom bude satvorena nova odluka tužbovna, po nastavšoj pravnoj moći iste počet novu ustmenu razpravu konačnu, i o istoj sudit po propisu obćenitom. — Ako pri iznovičnoj razpravi konačnoj nije više moguće preslušat pojedinih svjedokah ili suokrivljenikah optuženikovih, tad se iz spisah pročitat imadu priašnja njihova očitovanja (§. 241).

Kada se procienjuje pravna moć dokazah, imadu se nove okolnosti sjedinit s onimi, koje su pronadjene bile u priašnjoj iztragi i razpravi.

Presude suda imadu se satvarat tako, kao što bi se po zakonu imale bile satvorit, da su novi razlozi sumuje ili dokazi poznati bili već u vrijeme priašnje iztrage ili razprave. Kad bi se uslied toga imao tko odsudit na kazan smèrti, tad se umièsto iste u slučaju, ako odprje možda dosudjena kazan bude jurve izvršena ili sasvim ili makar i diono, ima izreć kazan doživotne težke tamnice. Kada se odmieruje vremenita kazan slobode ili kazan druga, tad se obzir imat mora na kazan onu, koju je obsudjenik po priašnjoj osudi, makar samo i diono jurve podnio.

§. 376.

Kako valja postupati, kad se obnadje novo kažnjivo dielo, koje je postojalo već u vrijeme priašnje parnice kaznene, ali za koje se onda nije znalo.

Ako poslie presude, koja je uslied konačne razprave zarad kakova zločinstva ili prestupka izrečena bila makar i u pèrvoj molbi samo, izidje proti obtuženiku na vidielo pravnih razlogah sumnje, da je on još prie te presude učinio kakovo drugo kažnjivo dielo, za koje se u vrijeme priašnje razprave konačne nije znalo: tada se u slučaju, ako bi novo nadjeno kažnjivo dielo, da se je za isto jurve znalo pri satvaranju priašnje presude, imalo bilo bitan upliv na odmieru kazni priašnje, ili na riešitbu glede privatno-pravnih zahtievah, ima kazneni postupak u obziru istoga povest po propisu obćenitom. Nego pri odmierivanju kazni za novo nadjeno kažnjivo dielo ima se primieren obzir imat na kazan, koja je krivcu dosudjena bila presudom priašnjom, tako, da se ne-smije nikad prekoračit najveća miera kaznena, koja je u zakonu odredjena za dielo, težjoj kazni podvèrženo, i da se u slučaju, ako je na novo nadjeno zločinstvo u zakonu odredjena kazan smèrti, a obsudjenik je kazan, odprie mu dosudjenu, podnio jurve ili sasvim ili diono, umiesto kazni na smèrt izreč ima kazan doživotne težke tamnice.

Glava osamnaesta.

O postupku proti odsutnim i uskokom.

§. 377.

Izvidjenje čina i pribavljenje dokazah i onda, kada je učinitelj odsutan.

Ako se učinitelj kojega zločinstva ili prestupka nezna, ili ako se ne-može pred sud dovesti, treba pri svem tom brižljivo i točno, kao što je propisano, izvidit čin i pribavit dokaze. Dalji postupak ima se u ovakovih slučajevih, dok se u buduće nesazna ili nepronadje učinitelj, odlukom sudišta (197, br. 5), obustavit tek onda, kada već neima ništa sigurnoga, česa bi moguće bilo dèržat se, da se nastaviti mogu iztraživanja.

§. 378.

Pronadjenje miesta, gdje se havi odsutni okrivljenik.

Ako se koi odsutni, o kom medjutim nije vjerojatno, da je uskočio, okrivljuje zločinstvom ili prestupkom, a nepostoje uvieti §. 151. za izdati proti njemu zapoviest dovedbenu: imat će se samo narediti, da se pronadje miesto bavljenja njegova, i stopram onda, ako po pronadjenju toga miesta na učinjeni mu poziv nedodje, uporavit će se proti njemu miere, naznačene u sliedećem paragrafu.

§. 379.

Ina sredstva za ubitjenje okrivljenika;

Ako se polag okolnostih sluti, da je okrivljenik uskočio; — ili ako se koi odsutni okrivljuje zločinstvom ili prestupkom, a okolnosti su takove, da bi po §. 151. opravdale dovedenje istoga pred sud: tad imadu vlasti, kojim pristoji izsliedovanje i gonjenje zločinstvah i prestupakah, dèržeći se potrebitih oprezah, polag okolnostih preiskati kuću, odpraviti zamolno pismo na druge vlasti, u kojih bi se kotara isti zateći mogao, poslati sudbenu potieru ili tieralicu za okrivljenikom, samo da se uhiti.

§. 380.

Uredovna potjera;

Ako ima ufanja, da će se sumnjiv čovjek, koji je uskočio, postići potjerom, dužnost je sudca-iztražitelja, a tako i sudovah kotarskih i vlastih redarstvenih, poslat za njim u potjeru službenike, providjene otvorenimi vjerodajnim pismima. Službenici takovi nisu ograničeni na svoj kotar, nego mogu nastaviti gonjenje tja do granicah države austrijske. Dužni su svi sudovi i sve redarstvene vlasti bit u pomoći ljudem, koji su u potjeru pošli.

§. 381.

tialice;

Ako se od sredstvah, malo prije pomenutih, neda očekivat uspjeh, koji se postić namierava, i ako je osoba onoga, koji je zločinstvo učinio, poznata iz znakovah nedvojbenih, ima se proti njemu izdat tialica, ako ujedno postoje uvjeti, pod kojimi se može smatrat kao pravno okrivljen zločinstva i pod kojimi se može narediti uapšenje istoga (§. 156).

To isto ima se učinit i onda, ako takovi, koji je radi zločinstva zatvoreni, uteče iz uze iztražne ili kaznene.

Proti takovim, koji su okrivljeni samo radi prestupka, nemože se izdat tialica; nego ako je mnogo stalo do toga, da se uhite, može se opis osobe njihove priobćiti vlastim s tom porukom, da u slučaju, ako se gdje nadju, obznane to onomu sudu kaznenomu, koji je izdao opis osobe.

§. 382.

Izdavati tialice vlastan je u pravilu sudac-iztražitelj, a u slučajevih, navedenih u §. 13., vlastan je i svaki sud kotarski. U svakoj tialici ima se naznačiti zločinstvo, kojega je okrivljenik sumnjiv, njegova osoba opisati tako točno, koliko je moguće, i priklopiti prošnja, da se okrivljenik medju tim uhvati i izruči. Tialice imaju se što brže priobćiti svim sudovom kotarskim i vlastim redarstvenim, oružnikom i inim organom javne sigurnosti, a tako i svim načelnikom obćinah iste krunovine, da uzmognu i sami učiniti sve odredbe, koje budu svērši shodne, a i opomenuti svakoga, navlastito pak svakoga domaćina, da nepropusti prijaviti, čim se namieri na čovjeka, spodobnoga onomu, koji je u tialici opisan.

Ako je potrebno, imaju se tialice takodjer u drugih krunovinah razglasiti po vlastih sudbenih i redarstvenih, a polag okolnostih i putem javnih listovah (novinah).

§. 383.

Kao što se postupa s tialicami, onako isto postupati treba i s opisivanjem i razglašivanjem stvari ukradenih ili ugrabljenih, predmetah učinjene prevare, poduzetoga krivotvorja javnih vjеровnih papirah ili novca kovanoga. Ako se takovi opis tiče predmetah od veće vrijednosti, ili predmetah takovih, da je moć nadat se, da će se razglašenjem istih u trag učiti samomu učinitelju, ili da

Opisivanje i razglašivanje predmetah kažnjivoga djela.

će se prepriječiti veće zlo, ili da će se onomu, koji je štetovao, pribaviti odšteta: mogu se tad predmeti takovi razglasiti odmah. Pri opisivanju pak krivotvorenih javnih vjeronjnih papirah ili novca kovanoga, ima se to prijaviti najprije sudu, a po ovom višjemu sudu zemaljskomu, koji će se u tom obziru imati porazumjeti s ministarstvom financija. Ovi opisi razglašuju se onako, kao i tialice. Svatko je držan ono, što o popisanim predmetih saznade, prijaviti odmah poglavarstvu.

§. 384.

Odluka tužbovna
proti okrivljenika
odsutnomu.

Ako se takovi, koji je radi zločina ili prestupka okrivljen, još pri zaglavljenju postupka iztražnoga nalazi u inozemstvu, ili ako mu se nezna mjesto, gdje se bavi, ima tad sudu zaključiti stavljenje okrivljenika pod optužbu, ako je t. j. iz iztrage izišlo na vidjelo dovoljno razlogah, koji su kadri opravdati odluku tužbovnu protiv njemu. Pri zločinu ima se ova odluka javno obznaniti u slici tialice, ako se odtuda očekivati može kakov uspjeh, i ako nastanu uvjeti §-a 381.

Ako se onaj, koji je okrivljen radi zločina, bavi u inozemstvu, i ako ima ufanja, da će se izručenja istoga moći izhoditi: ima se tad sudu, saslušavši državnoga odvjetnika, obratiti na onaj inozemski sud kazneni, u kojega se kotaru optuženik nalazi. Ako bi se protiv izručenja činile kakove zapreke, ima se po višjem zemaljskom sudu podneti izvještje ministarstvu pravosuđa, da se iste ukinuti mogu.

Ako takovi okrivljenik bude stavljen pred sud ovozemski, ili ako se sam povrati, ima mu se obznaniti odluka tužbovna (§. 201.), a zatim, po nastavšoj pravnoj moći ove odluke, ima se dalji postupak nastaviti po propisu obćenitom.

§. 385.

Kada ima mjesto
postupku izročnomu
(oglušnomu).

Ako takovoga, koji je okrivljen radi zločina ili prestupka, nije moguće uhititi, premda bieh u sva sredstva pokušana: tad u pravilu ima dalji postupak biti obustavljen dotle, dok okrivljenik ne bude uhitjen. Ako je pak zločinstvo pobudilo veliku pozornost, ili ako bi se bojat bilo još drugih štetnih posljedica, kad bi okrivljenik ostao sasvim bez kazni, pak ako neima nikakove dvojbe ni o učinu ni o osobi učinitelja: može se tad i protiv odsutnika i uskoku postupati, i izreći takova obsuda, koja će kadra biti u javnom mnijenju barem nekoliko učinka prouzročiti protiv osobe učinitelja.

Da li se ima povesti ovaj postupak, rješava o tom sudu, saslušavši najprije državnoga odvjetnika; i protiv rješenja ovoj dopušten je priziv, kao i protiv odlukama obustavnim, odustajnim i tužbovnim (§§. 202—212).

§. 86.

Poziv odsutnika
ili uskoka izrokom.

Ako je poveljenje ovoga postupka naredjeno bilo pravomoćno: ima se tad odsutnik ili uskok pozvati izrokom, da se stavi pred sud. U ovom izroku

valja navest ime, prezime, dobu, stališ ili zanimanje i priašnje prebivalište pozvanika; zločinstvo, kojim se okrivljuje, naznačit zakonitim imenom po rodu i vèrsti istoga; a napokon valja napomenut i bitne okolnosti, koje se možda odnose na strožije kažnjenje. Ovaj izrok ima ujedno sadèržavat uzaziv na okrivljenika, da za primiereni rok, koi se ima ustanovit barem na tri mjeseca, dodje pred sudište, jer će se inače proti njemu postupak obaviti i presuda izreći u odsutnosti njegovoj.

§. 387.

Razglašivanje ovog izroka.

Ovaj pozivni izrok ima se u miestu, gdi je zločinstvo učinjeno, zatim u miestu onom, gdi je okrivljenik imao svoje prebivalište, za koje se zna, a tako i u siedištu suda kaznenoga i sudca-iztražitelja pribiti onako, kao što je glede svih ostalih pozivah sudbenih navadno, zatim dok teče vrijeme izroka, ako pozvanik medjutim nebude gdi uhitjen, uvèrstiti svaki mjesec barem jedanput u novinah one krunovine, u kojoj je poziv izdan. Ima se prepis od izroka poslat takodjer i višjemu zemaljskomu sudu, za da isti uzmogne, osobito u vèrlo važnih slučajevih, gdje je mnogo stalo do toga, da se učinitelj uhititi, narediti potrebita, da se izrok razglasi istim načinom u novinah ostalih krunovinah, ili takodjer i u zemljah inostranih. Osim toga ima se ovaj poziv napose obznaniti poznatomu možda punovlastniku obtuženikovu, tutoru njegovomu ili drugu ženitbenomu, ili komu od njegove obitelji ili od njegovih bližnjih radjakah. Ovi mogu obtuženiku narediti branitelja, i izbrojivši razloge, s kojih obtuženik doći nemože, učiniti predlog, da se medjutim obustavi dalji postupak, o čem će sudište, pridruživši si dèržavnoga odvietnika, izreći riešitbu. Proti ovoj riešitbi dopušten je priziv (§§. 202—212.).

§. 388.

Postupak:
a) ako pozvanik pred sud dodje;

Ako pozvanik dodje pred sud, koi ga je pozvao, ima se kazneni postupak proti njemu nastaviti po propisu obćenitom. Ako li se stavi pred koi drugi sud, ima ga taj radi pravnoga razpravljanja izručiti onomu sudu kaznenomu, koi je poziv izdao bio.

§. 389.

b) ako zahtieva siguran prolaz;

Ako pozvanik zahtieva, da mu se dade siguran prolaz, nemože mu se isti doduše podieliti s tom posliedicom, da će ostati poštedjen od postupka kaznenoga i od obsudjenja, ili da se nešto moć nikad uhititi; nu može mu se ipak obećati, da će za vrijeme iztrage ostati u slobodi dotle, dok se nenadje proti njemu pravnih dokazah o zločinstvu, kojim je okrivljen, i o neuputnosti opravdivanja njegova. Nego i s takovim ograničenjem može sud kazneni podieliti siguran prolaz samo dozvolom višjega zemaljskoga suda, kojemu se stvar ta obznaniti mera; a i sud kazneni dèržan je učiniti svagda sve one oprezne naredbe, koje su kadre okrivljenika, u koliko je to bez pravoga zatvora moguće, prepriječiti da neuskoči. Takovi sigurni prolaz valja nadalje samo glede onoga zločinstva, radi kojega je podieljen. Lišava se pako moći svoje, ako okrivljenik

na poziv, koji se nanj učini, izostane bez dovoljnoga razloga; ako se pripravlja da uskoči; ako se ukloni nastavljanju iztrage uskočenjem ili tajenjem mesta, gdje se bavi, ili ako neizpuni uvjeta, pod kojima mu je siguran prolaz podieljen bio.

§. 390.

c) ako zahtie va, da mu se obeća bezkažnjivost;

Ako bi državi iz osobito važnih razlogah silno do toga bilo, da pozvanika u ruke dobije, a toga nebi moguće bilo postić drugoće, nego ako on sam dobrovoljno dodje, ali ako pozvanik za uvjet stavi, da mu se obeća bezkažnjivost: tad razmierja ta ima predložiti višji zemaljski sud ministarstvu pravosudja, ovo ministarstvo pak vladaocu; i odtuda treba očekivat riešitbu, da li će se, i u koliko moć bezkažnjivost obećati.

§. 391.

d) pravi postupak oglasni.

Ako optuženik nije došao za vrijeme u izroku ustanovljeno: ima po izmaku istoga i to najduže za mjesec danah bit razprava konačna. Optuženiku ima se ureda radi narediti branitelj, ako nije takov jurve naredjen ili po njem samom, ili umjesto njega po osobah, pomenutih u §. 387.

U ostalom glede ove razprave konačne, glede presude o njoj, a tako i glede priziva proti toj presudi valja se držati propisah obćenitih. Ako bude satvorena osuda na smert, noima se ista ureda radi, podnositi ni višjim sudom ni vladaocu.

§. 392.

Razglašvanje osude kaznene radi ogluše.

Čim osuda kaznena, izrečena proti kojemu odsutniku ili uskoku, zadobije pravnu moć: ima se ista javno razglasiti na sljedeći način: Na mestu, odredjenom za izvršivanje javnih kaznih, treba udariti kolac, ili, ako je kazna smerti dosudjena, podignuti viešala, i tu pribiti osudu kaznenu tako, da ju svatko, koji mimo prolazi, može lako čitati, ali da je nemože nitko stergnuti, ni inako uništiti. Osuda ima se tri dana uzastopce ostaviti pribijena, a izvan toga ima se uvjerstiti triputa i u novinah one krunovine, gdje je bila satvorena.

§. 393.

Pravna moć takove osude.

Ako su s obsudom zaradi kakova zločina već po zakonu skopčane koje štetne pravne posljedice (§§. 26—30. zak. kazn.): ima se osuda kaznena takodjer odmah izvršiti, u koliko se to učiniti može u odsutnosti optuženika.

§. 394.

Kako se postupa, kada se optuženik takov povrati.

Ako uskok bude poslije toga ubijen i zatvoren, ima mu se obznaniti odluka tužbovna (§. 201.), i postupak ima se nastaviti po obćenitom propisu, negledeći na presudu, satvorenu u odsutnosti njegovoj.

Čim postupak bude dovršen, ima se satvoriti presuda nova. Kako presuda ova postane provomoćna, imadu se s prišnjom presudom skopčane pravne posljedice od časa, kojega je bila satvorena, smatrat kao ukinute, nego samo u toliko, u koliko po zakonu nebudu skopčane i s presudom novom.

§. 395.

Postupak proti onim, koji se uklone, dok teče redoviti postupak kazneni.

Postupak, propisani u §§. 385—394., može se narediti i proti onomu, proti komu je zaradi kakova zločinstva jurve poveden bio postupak kazneni, ako se je uklonio, dok je isti postupak teko, i ako već nije moguće bilo dostaviti mu poziva za razpravu konačnu. Ako li mu je pak ovaj poziv dostavljen bio, kao što treba, može se konačna razprava obaviti, makar da on, neizprošivši odgodjenja (§. 221.), u istu i nedodje, i makar i nemoguće bilo, dovesti ga u razpravu. — Presuda, satvorena u njegovoj odsutnosti, ima se razglasiti onako, kao što je propisano u §. 392., a ima pravne posljedice, ustanovljene u §§. 393. i 394.

Glava devetnaesta.

O postupku priekoga suda.

§. 396.

Prieki sud zaradi veleizdajnih kovarstvih i zaradi bune.

Postupku priekoga suda može biti miesta, ili kada se veleizdajna kovarstva pojavljuju na način osobito pogibeljan, ili kada buna bukne, ili kada prieti da će buknuti. Izreći, da je nastala potreboća priekoga suda, pripada pravo to zemaljskoj poglavici, koji se najprije o tom dogovoriti ima s predsjednikom višjega zemaljskoga suda, ako pak u miestu, gdje je stolica zemaljske poglavice, neima višjega zemaljskoga suda, a ono s predsjednikom suda zemaljskoga. Nego ako je pogibelj s odgodom skopčana, bit će i načelnik okružja (županije) sam po sebi vlastan to izreći.

§. 397.

Radi umorstva, grabeža, paleža i inoga razorivanja tuđega vlasništva.

Prieki sud može se narediti i onda, kada u jednom ili u više kotarah neobično zavladaju umorstvo, grabež, palež ili javno nasilje s razorivanjem tuđega vlasništva. Odlučiti u takovih slučajevih, da je potreba poslužiti se priekim sudom, pripada ministru unutarnjih poslova u porazumljenju s ministrom pravosudja.

§. 398.

Tko ima pravo činiti predhodne naredbe za prieki sud.

Predhodne naredbe za prieki sud ima učiniti načelnik okružni (županijski). Njegova je dakle dužnost skrbiti, da se izreka, da ima nastati prieki sud, u onih miestih, za koja je odredjen, razglasi, u koliko moguće bude, uz buhanj ili trublju, a osim toga da se odmah dostavi do obćega znanja time, da se t. j. izreka priobći vlastim obćinskim, da se pribije na javnih miestih, i da se uvérsti u javne listove.

§. 399.

Proglašenje priekoga suda.

Proglašenje priekoga suda ima se u slučaju §. 396. izdati zajedno s tom zapoviedi, da se svatko ima kloniti svakoga veleizdajnoga poduzetja, a tako i svakoga buntovnoga sgértanja, svakoga poticanja na isto, i svakoga udioničtva

u tom; i da se svatko ima pokorit naredbam poglavarstvenim, koje budu izdane na ngnjetenje tih zločinovah, budući da će svaki, koi po proglašenju ove naredbe sakrivi kojimgod od zločinovah, radi kojih je prieki sud proglašen, po strogosti priekoga suda bit kažnjen smèrtju.

§. 400.

Isto tako treba u proglašenju priekoga suda zaradi kojega od zločinovah, naznačenih u §. 397., zagrozit se smèrtnom kazni svakomu, koi takovo zločinstvo učini.

§. 401.

Sudbenost pri priekom suda.

Proglašenjem priekoga suda postaje onaj zemaljski ili okružni sud, u kojega se je okolišu isti proglasio, izklopno nadležan za sva u kotaru njegovom učinjena zločinstva, na koja se prostirat ima postupak priekoga suda. Kao prieki sud sudi u sborovih od četiri sudca i jednoga predsjedatelja, kojim se pridružuje i jedan voditelj napisnika. Članove priekoga suda imenuje načelnik sudišta. — Prieki sud može po razsudu predsjedatelja, u porazumljenju s političkimi vlastmi dèržati svoje siednice ma u kojem miestu onoga kotara, za koi je prieki sud proglašen.

§. 402.

Ine priprave za prieki sud.

Kako se postupak priekoga suda naredi, ima se načelnik okružja (županije) što bèrže pobrinut, da se od obližnjega vojničkoga zapoviedništva izaslaže toliko momakah, koliko je za sigurnost priekoga suda potrebno, da u miestu, odredjenu za prieki sud, u pripravnosti budu sve potrebite uredovne sprave, i da se ondje nadje duhovnik, kèrvnik i pomagači njegovi; i da ni nako nebude nikakove zaprieke pri ovèršivanju smèrtne kazni.

§. 403.

Koje se osobe imadu stavljat pred prieki sud;

Pred prieki sud imadu se stavljat samo takove osobe, koje su ili u samom činu zatečene, ili proti kojim ima takovih silnih razlogah sumnje, da se razložito očekivat može, da će im se krivnja odmah moć dokazat. Pri tom valja se postarat, da se navlastito polove kolovodje, bunitelji i drugi glavni krivci.

§. 404.

a i osobe, koje su podčinjene sudbenosti vojničkoj.

Prieki sud ima vlast, i vojničke i druge sudbenosti vojničkoj podčinjene osobe sudit putem priekoga suda, ako ih je uhitilo gradjensko (nevojničko) poglavarstvo; — nego ima se to odmah na znanje dat obližnjemu vojničkomu zapoviedništvu, i treba ujedno navest ime, rodno miesto i vojnički karakter okrivljenika. Prieki sud vlastan je takodjer, sviedoke, koji su pod sudbenosti vojničkom, neposredno pozivat, izpitivat i zaprisizat, nego mora se i ovo na znanje dat obližnjemu vojničkomu zapoviedništvu.

§. 405.

U koliko se tu u-
poravljaju propisi
redovitoga postup-
ka kaznenoga.

U obziru izvidjenja učina, dobavljanja dokazah, preslušavanja okrivlje-
nika, svjedokah i vieštakah, a tako i u obziru prosudjivanja pravne moći, koja
je u dokazih, imadu i pri priekom sudu valjat propisi, koji su dati za redoviti
postupak kazneni. Nego treba se pri tom držat sljedećih razlikah ili iznimakah
od postupka navadnoga.

§. 406.

Razlike od istih.

Vaskoliki postupak priekoga suda proti pojedinim okrivljenikom ima se
obavit od početka do kraja pred sakupljenim sudom, u pritomnosti državnoga
odvjetnika i, na koliko je moguće, bez prekidanja. Neima dakle miesta ni oso-
bitomu postupku iztražnomu, ni odluci tužbovnoj.

Najdužji rok, što postupak ovaj trajat može, ustanovljuje se na osam
danah, i ima se računat od onoga časa, kad je okrivljenik stavljen bio pred
prieki sud.

§. 407.

Okrivljeniku ima se dat branitelj. Ako si nije sam izabrao takovoga,
koi će se branjenja odmah moć primiti, ima mu se isti naredit ureda radi.

§. 408.

Predsiedatelj pri vodjenju razprave priekoga suda, koje mu je izručeno,
nije dužan držat se ni navadnoga tečaja ni formalnostih redovitoga postupka
kaznenoga, u koliko bi smetale potrebno pospiešenje.

Državnomu odvjetniku i branitelju prosto je istina, predloge činiti; ali
predsiedatelj i sud imadu uklanjat obširna pretresivanja, kao i u obće sve ono,
što bi razpravu zatezalo više, nego što je za bitnu njezinu svèrhu neobhodno
potrebno. Nije dakle slobodno obustavljat postupka ni izvidjenji o odšteti. Tako
isto neka se doduše nezanemari izsledovanje sukrivacah, ali satvaranje i
ovèrha presude proti uhitjenomu ima se radi toga odgodit samo onda, kada
je moguće odtuda temeljito nadat se, da će se u obziru osnove i veličine zlo-
činstvenoga poduzetja u trag ući važnim stvarim, ili da će se pronaći ili ugla-
viti glavni krivci.

Razprava ima se u pravilu stezat na dokazanje onoga čina, radi kojega
je naredjen bio postupak priekoga suda; s toga dakle netreba gledati ni na
uzgredne okolnosti, koje nisu od bitnoga upliva na odmierenje kazni, ni na
druga kažnjiva diela uhitjenikova, koja su se možda odkrila.

Po dovršenoj razpravi imadu se saslušat zaglavni govori državnoga
odvjetnika i branitelja po propisu §§. 253—255.

U obziru satvaranja presude i obznanjivanja iste valjaju propisi obćeniti.

§. 409.

Kada se okrivljenici imadu predat novsudu kaznenomu.

Ako prieki sud nadje, da nije nadležan; ili ako se proti okrivljeniku nedokaže za osam danah (§. 406.), da je kriv onomu zločinstvu, radi kojega je prieki sud proglašen; — ili ako nepostoje uvieti, koji se po §§. 284. i 285. iziskuju za izrečenje kazni smertne, ali ako ipak ostane još proti okrivljeniku razlogah sumnje glede kakova kažnjiva diela: ima se tad okrivljenik predat za redoviti postupak kazneni nadležnomu sudu kaznenomu.

§. 410.

Kada prieki sud ima izreć kazan smerti, a kada iznimice kazan težke tamnice.

Ako prieki sud onako, kao što je po §§. 284. i 285. za dosudjenje smertne kazni potrebito, izreče, da je okrivljenik kriv onomu zločinstvu, radi kojega je prieki sud proglašen: ima se tad izreći kazan smerti.

Samo ako se je kazan smerti overšila jurve na jednom ili više njih, koji su najveći krivci bili, pak se je dao time izgled, koi će straha zadavat i koi je potrebit za povratjenje mira, moći će prieki sud proti manjim krivcem dosudit težku tamnicu od pet do dvadeset godinah. Nego ako u poslednjem ovom slučaju bude proti krivcu još i pravnih razlogah sumnje o drugom zločinstvu, za koje bi ga težja kazan postigla, ima se tad isti za redoviti postupak kazneni predat nadležnomu sudu kaznenomu.

§. 411.

Neima miesta prizivu; prošnje za pomilovanje neimaju moći odgodne.

Proti osudam priekoga suda nije dopušten priziv, i prošnja za pomilovanje, podnio ju proti istim tko mu drago, neima nikada moći odgodne.

§. 412.

Vodjenje napisnika.

O razpravi pred priekim sudom ima se sačinit napisnik, koi će sadržavat dan razprave, imena sudacah, red postupanja, bitne stvari iz očitovanjah sviedokah, vieštakah i okrivljenika, a tako i ostalih dokazah, zatim konačni predlog držav'noga odviatnika, glavne točke iz obrane, i napokon presudu. Napisnik imadu podpisat svikolici sudci i voditelj napisnika.

O viećanju suda ima se vodit propisani posebni napisnik (§. 257).

§. 413.

Overha kasni smertne.

Kazan smerti ima se u pravilu overšit za dvie ure poslie obznanjenja osude; samo ako obsudjenik naročito zamoli, može mu se dozvolit još i tretja ura, da se pripravi na smert. Dalje odgadjanje nije dopušteno.

§. 414.

Ukinutje priekoga suda.

Ukinuti prieki sud vlastne su one iste osobe i vlasti, koje su ga uvele. Ako je prestao uzrok, koi je povodom bio uvedenju priekoga suda, ima se to ukinutje odmah izreći, i svagda obznanit u javnih listovih (novinah).

§. 415.

Posiljanje spisah
višjemu sudu zemaljskomu.

Čim se priobći priekomu sudu, da je prieko sudovanje ukinuto, prestaje odmah dielatnost njegova. Sve iztrage, koje još teku, kao i one, o kojih su jurve izrečene osude smèrtne ali nisu još izvršene, imadu se predati sudovom redovitim, koji će š njimi postupat kao s iztragami. Glede istih treba nadalje dèržat se obćenitih propisah ovoga postupnika kaznenoga. Sve osude, koje je izdao prieki sud, zajedno sa spisi od razpravah imadu se za četèrnaest danah po ukinutju priekoga suda predložiti višjemu sudu zemaljskomu, koi će ih prostrest i ukoriti mane, ako koje opazi.

Glava dvadeseta.

O postupku glede prekèršajah.

§. 416.

U koliko se propisi postupka o zločinstvih i prestupcih upravljivat imadu i pri prekèršajah.

Postupak glede prekèršajah ravna se poglavito polag propisah, sadèržanih u glavi ovoj. U svih onih točkah pako, glede kojih u poglavju ovom neima osobitoga propisa, imadu se upravljivat primierene ustanove iz postupka o zločinstvih i prestupcih.

§. 417.

Kako je sud sastavljen.

Izvidjenja i razprave zaradi prekèršajah imade kod sudovah kotarskih obavljat jedan izpitani sudac (§. 11.) i jedan voditelj napisnika, bez sudielovanja dèržavnoga odvietništva.

§. 418.

Postupak, kada sud kotarski u dielu kojem spozna zločinstvo ili prestupak.

Ako sud kotarski u dielu, koje je iztraživat počeo, spozna kakovo zločinstvo ili prestupak kakovi, ima spise odpraviti nadležnomu sudištu.

Ako pak sudište nenadje u dielu takovom učina ni o zločinstvu ni o prestupku, imat će spise opet poslat natrag sudu kotarskomu radi daljega uredoavnoga dielovanja. Sud kotarski ima se pokorit ovoj naredbi.

§. 419.

Naredjenje razprave i postupak pri istoj.

Postupak zaradi prekèršajah ima koliko moguće priekim iliti kratkim načinom stezat se na izvidjenje onih bitnih okolnostih, od kojih zavisi riešitba. Neima tu dakle miesta ni redovitomu postupku iztražnomu ni odluci tužbovnoj.

Sudac ima, u koliko je moguće, neučiniivši osobitih predbodnih izvidjenjah, narediti ustmenu razpravu. U ovu razpravu treba nesamo da se pozovu kako okrivljenik, tako i sviedeci i vieštaci, zatim i oštètjenik, a i dotičnik kod prekèršajah takovih, koje sud kazneni progonit smije samo na zahtievanje kojega dotičnika; nego i da se dobave svi postojeći predmeti i dokazi, koji se na prekèršaj odnose. Dokazivanje ima se činit po onih propisih, koji su dati

za ustmenu konačnu razpravu pri zločinutih i prestupcuh. Okrivljenik, nalazeći se u slobodi, može pri tom u svih slučajevih, gdje mu sudac naročito nenaloži, da glavom dodje, poslat miesto sebe punomoćnika, koi će ga zastupat. Kao slušaoci mogu se pripustit samo osobe, imenovane u drugoj točki §. 223; u ostalom može sudac po rzsudu svom iz važnih razlogah (§. 224.) naredit i razpravu tajnu.

Valja o tom nastojat, da se postupak svèrši jednom jedinom razpravom, koju, u koliko je moguće, vodit treba bez prekidanja. Na koncu razprave ima se opomenut okrivljenik ili punomoćnik njegov, da navede sve, što za obranu svoju navest znade. Presudu ima sudac u pravilu satvorit odmah, obznanit ju onako, kao što je propisano u §. 291, i na zahtjevanje izdat ju u uredovnom odpravku zajedno sa razlozi riešenja i okrivljeniku, i privatnom tužitelju, ako ga je možda bilo, i oštjetjeniku. Ako se presuda odmah satvorit neda, treba da se izreče barem za tri dana, nego onda ima se dostavit pismeno samo. U napisniku, koi se o razpravi sačinit mora, treba nesamo da se opiše red, kojim se je svekoliko postupanje obavilo, nego da se i navede, koje je osobe sudac preslušao; od očitovanjah njihovih pako, a tako i od odgovorah, datih na pitanja obćenita (§§. 125. i 174.), ima se popisat ono samo, što će tegnut od upliiva bit za riešitbu.

§. 420.

Činjenje izvidjenja predhodnih.

Ako li sudac već u samom početku obnadje, da su osobita predhodna izvidjenja potrebita, ili ako se ta potrieboća ukaže pri naredjenoj razpravi: imadu se ista izvidjenja obaviti po propisih, sadržanih u glavni sedmoj. Na to ima se narediti nova razprava, u koju medjutim osim okrivljenika pozvat se imadu samo oni sviedoci i vieštaci, za koje se sudcu neobhodno uzvidi, da moraju glavom doći radi uglavljenja okrivljenika.

Ako postoje uvieti §-a 241, dovoljno će bit, ako se pročita ono, što su sviedoci očitovali pri izvidjenju predhodnom.

§. 421.

Kako se ima sudac vladat, kad se pojave razlozi sumnje o kakovom zločinstvu ili prestupku.

Ako bi preslušavanje okrivljenika, koi je glavom došo, vodilo k izpovidenju o kakovom zločinstvu ili prestupku, ili o takovih okolnostih, koje spadaju medju pravne razloge sumnje o zločinstvu ili prestupku kojem: imadu se očitovanja njegova o tom, ali da se preslušavanje nesmotreno neprekida, odmah podpuno popisat, a zatim treba glede istih dalje uredovati po zakonu (§. 418).

§. 422.

U koliko se sviedoci imadu zapriseć.

U slučajevih prekèršaja sviedoci se u pravilu nezaprisežu, nego sudac može se umiesto prisege od sviedokah zadovoljit time, da mu ruku dadu.

Nego ako se radi o tom, da se okrivljenik, koi taji, uglavi očitovanjem sviedokah, imadu se tad isti, ako okrivljenik prisegu njihovu napose zahtjeva,

ili kada se radi o takovu prekëršaju, na koi se dosudit ima kazan zatvora barem na mjesec danah ili globa barem od sto forintih, ili gubitak obèrta ili drugih pravah i povlasticah, po propisu zapriseći, ako neima nikakove zakonite zaprieke proti tomu.

Urednici pako i zakleti službenici javne oblasti, koji o stvarih ili o okolnostih očitaju štogod, što se na izvršivanje ureda njihova odnosi, i što su izvršujući svoj ured opazili, imadu se kao sviedoci pri prekëršajih saslušat samo s opomenom na službenu njihovu prisegu.

§. 423.

Postupak, kada pozvani okrivljenik nedodje u razpravu.

Ako u razpravu nedodje ni pozvani okrivljenik ni punomoćnik mu, može se ista obaviti i bez njega, i uzima se tada, da se nije kadar braniti proti dokazom, koji proti njemu govore. Ako po tom sudac može odmah (§§. 419. i 420.) izreć presudu, ima se ista ujedno s razlozi riešenja dostaviti odsutnomu okrivljeniku u uredovnom prepisu.

§. 424.

Da li je, i kada je slobodno okrivljenika dovesti ili zatvoriti.

Nego ako sudac okrivljenika pozove, da glavom dodje (§. 419.), a on pri svem tom od razprave izostane: može se proti njemu izdat i dovedbena zapoviest, i tada ima ga ili sluga uredovni, ili makar i straža dovesti pred sud. Da se tko predbiežno uhititi, zatvori, ili da se čuva u svom prebivalištu, može se odredit samo onda, kada nastane sumnja, da će uskoćiti, ili kad se je temeljito bojat, da će se slobodom iztraženika iztraga obezuzpiešiti, ili kada je prekëršaj prouzročio veliku javnu sablazan.

Koji su zaradi prekëršaja zatvoreni, nesmiju se podvèrè nikakovoj drugoj stegi ni oskudici, nego koja je potrebita, da im osoba bude pod sigurnim čuvanjem, ili da se postigne svèrha iztrage; a tako isto nije slobodno ni smiestiti ih sa zločinci u jednu uzu. Mogu oni dat da im se jestvine priugotavljaju izvan zatvorionice, u koliko to dopušta kućni red, i u koliko se ne prekèrše granice umierenosti.

Proti zatvorenju može se podniet osobita pritužba (§. 65.); pritužbe proti svim ostalim pripetjenjem u postupku iztražnom, imadu se spojiti s pritužbom (§. 427.).

§. 425.

Postupak proti okrivljenikom, koji se bave u drugom kotaru sudbenom, i proti putnikom.

Okrivljenike, koji prebivaju u kotaru drugoga suda, može, ako bude za-prošèn po sudcu zvanom za iztraživanje, preslušati i kotarski sud toga kotara. U ovom slučaju ima se poziv, da glavom dodju u razpravu ustmenu (§. 419.); izdat samo onda, kada se radi o uglavljenju okrivljenika, koi taji.

Putnikom, koji su okrivljeni prekèršajem, može se dopustiti da put svoj nastave, ako se nije bojat, da će se time iztraga prepriećiti, ili da će se bu-duća ovèrha presude obezuzpiešiti u obziru kazni ili odštete.

§. 426.

Osobiti propisi o pravnoj moći dokazih pri prekršajih. u

U obziru pravne moći dokazih imadu se upravljivat propisi, sadržani §§. 258—282., nego sa sljedećimi razlikami:

- a) Izpoviedka ima pravnu moć dokaza, premda se samo dielo potvèrdit nemože.
- b) krivnja može se i samom pismenom izpravom, o kojoj neima dvojbe da je istina, dokazat nesamo u slučaju, kada je u istoj sadržano samo kažnjivo dielo (§. 272.), nego i onda, kada ista sadržaje stanovita izpoviedku o činu, ili barem takovih okolnostih, iz kojih se može pozučano sudit, da je dielo učinjeno.

Izpoviedka okrivljenikova, izjavljena po punomoćniku pri razpravi, može služiti za pravni dokaz samo onda, ako je okrivljenik punomoćnika ili u punomoćju, koje mu je dao, ili u drugoj izpravi, o kojoj neima dvojbe da je istina, opunovlastio, da izpoviedku učini.

- c) Za dokaznu moć očitovanjeh sviedočkih nije u svih slučajevih potrebno, da budu prisegom potvèrdjena (§. 422).

Sviedočba zapriseženoga urednika ili službenika državnoga ili občinskoga glede stvari takove, koja mu je izručena da ju nadgleda, može ako bud' kojom okolnosti nepostane sumnjiva, bit pravim dokazom, ako urednik ili službenik potvèrdi, da je okrivljenika na činu zateko, i da ga je odmah opomenuo ili ubitio.

- d) Za dokaz krivnje iz sastanka razlogah sumnje, dovoljna su, kada postoje ostale zakonite potrebštine, u pravilu već i dva razloga, u savezu pak o kojom od okolnostih, naznačenih u §. 281., br. 1 i 2, dovoljan je i jedan pravni razlog sumnje.

§. 427.

Priziv proti presudam radi prekršajih, i pritužbe proti djelovanju sudca u tečaju postupka.

Proti presudam sudovah kotarskih, izrečenim zarad prekršajih, dopušten je osobam, imenovanim u §. 300., priziv na višji zemaljski sud, a proti riešitbam višjega zemaljskoga suda pod stegami, pomenutimi u §. 301., na višnje sudište.

S prizivom tim imadu se sjedinit i pritužbe, koje bi tko podniet imao proti djelovanju sudca u tečaju postupka. U ostalom, što se tiče priziva, predlaganja osudah kaznenih višjim sudovom radi ublaženja izvanrednoga, a tako i što se tiče povlastice višjih sudovah: ublažavat kazni zakonite, valjaju u tom obziru propisi, sadržani u §§. 294—307 i 309—315.

A i državni odvjetnik ima priziv proti presudam suda kotarskoga, koje doznade (§. 30, sl. g), predat uz rok zakoniti (§. 302.)

Ako li pak državni odvjetnik za protuzakonite presude ili protuzakonito djelovanje suda kotarskoga saznade stopram po izmaku roka prizivnoga: ima tada opazke svoje o istih, kojimi se medjutim pravomoćna jurve riešitba

okrivljeniku na štetu preinačit nemože (§. 210), kao i u obće mane, koje je u postupku sudovah kotarskih radi prekèršajah primietio, po dèržavnom nadodvjetniku dostavit do znanja višjemu zemaljskomu sudu, a po okolnostih ministarstvu pravosudja.

§. 428.

Priziv proti presudi, satvorenoj u razpravi, iz koje je okrivljenik izostao.

Okrivljeniku prosto je i onda, ako u razpravu nije došo i ako je proti njemu satvorena bila presuda (§. 423), primit se samo priziva proti istoj. Nego s prizivom ovim može on sjedinit i svoje izpričanje, zašto je iz razprave izostao.

Ako ujedno dokaže okolnosti takove, koje bi povoda bile dale drugoj presudi, imat će sudac izvidit ih, i ako je potriebno naredit novu razpravu (§. 420), a i prosto će bit sudcu, od priašnje svoje presude odstupit i satvorit presudu novu, proti kojoj će svakomu dotičniku priziv iznova bit dopušten.

§. 429.

Ovèrha osudah kaznenih.

Kazni slobode zarad prekèršajah imadu se u pravilu, ako viši zemaljski sud u pojedinih slučajevih nenaredi što inako, ovèršit kod onoga suda, koi je izreko presudu u pèrvoj molbi.

U obziru ovèršivanja kaznenih osudah, u kojih su izrečene kazni druge, imadu se uporavljivat propisi, sadèržani u §§. 325—329.

§. 430.

Oprost ili ublaživanje kazni po milosti vladaoca.

Isto tako u obziru ublaživanja ili opraštanja zaslužene kazni po milosti vladaoca, koje ublaživanje i opraštanje nije ustanovljeno u zakonu, valjaju propisi, sadèržani u §. 330. Ako prošnja za oprost ili ublaženje kazni nebude već s prizivom skopčana: tad neobustavlja se njome u pravilu ovèrha osude kaznene. Samo ako je prošnja za pomilovanje predana još prie nastupa kazni, i ako se ista opire na takove obzira vriedne okolnosti, koje su nastale stopram po izrečenoj osudi, može se ovèrha kazni odgodit, ako bi se, inače prošnja za pomilovanje sasvim ili stranom obezupiešila.

§. 431.

Troškovi postupka kaznenoga i odredbe o zahtievih privatno-pravnih.

U petnaestoj i šestnaestoj glavi sadèržani propisi glede troškovah postupka kaznenoga i glede odredabah suda kaznenoga o privatno-pravnih zahtievih imadu se uporavljivat i pri kaznenih osudah zarad prekèršajah.

§. 432.

Obnova postupka kaznenoga.

Obnovi postupka kaznenoga pri prekèršajih ima miesta samo u sliedećih slučajevih:

- a) ako je okrivljenik bio izrečen za posve nekriva (nedužna), ili odriešen poradi nedostatnosti dokazah, pak s vremenom, još prie nastupivše za-

gode (§. 367.) izidje na vidielo novih dokazah, iz kojih se s razlogom očekivat može obsudjenje istoga ;

- b) ako je tko izrečen bio da je kriv prekëršaju, ili ako je odriešen bio samo s nedostatnosti dokazah, pak kašnje prinese dokazah novih, kojimi je kadar posviedočit posvemašnju svoju nedužnost.

Glede postupka u ovih slučajevih treba se dëržat propisah, koji sa dani za obnovu iztrage zarad zločinovah i prestupakah, nego s promienami onimi, koje u obće postoje za postupak glede prekëršajah.

§. 433.

Ako je tko obsudjen bio zarad kakova prekëršaja, pak kašnje izidju na vidielo takove okolnosti, koje pokazuju, da je kašnivo dielo, izrečeno za prekëršaj, bilo zločinstvo ili prestupak: imadu se upravljivat propisi, dati za ovaj slučaj (§. 368., sl. c) u glavi sedamnaestoj.

§. 434.

Kako valja postupati, kada se nadje nov, već u vrijeme pèrve iztrage postojavši prekëršaj, nego za koi se onda nije znalo.

Ako se pak po nastavšoj pravnoj moći osude kaznene o prekëršaju kakovom pojavi sumnja, da je isti okrivljenik već prie učinio drugi koi prekëršaj: treba tad postupat po propisu §. 376.

§. 435.

Postupak, kada je učinitelj prekëršaja nepoznat, odsutan, ili ako je uskoćio.

Ako je učinitelj kakova prekëršaja nepoznat, odsutan ili ako je uskoćio, valja ipak propisanom pamnjom čin izvidit i dokaze potražiti, a tako isto valja se i porazumiet s vlastni redarstvenimi, da se uhite osobe, hoje se sumnjive vide. U važnih slučajevih prosto je sudcu, od takovoga, koi je radi prekëršaja okrivljen, i opis osobe razposlati vlastim (§. 381.). Izvan toga pako ima se obustavit svaki dalji postupak, dok okrivljenik nebude zatečen.

§. 436.

Četvèrtlietni izkaz o svih prekëršajih.

Radi prigledanja (kontrole) pravosudja glede prekëršajah imadu sudovi kotarski svake četvèrt godine izkaz o svih prijavah, koje su se kod njih zarad prekëršajah sbile, a tako i o svem, što je na takove prijave učinjeno, pošiljat dëržavnomu odvjetniku onoga sudišta pèrve molbe, u kojega se okolišu sud kotarski nalazi (§. 30., sl. i), i §. 32. sl. e). Kako se izkazi ovi imadu sastavljat, izdat će se o tom propis osobiti.

S a d è r ž a j n o k a z a l o .

Proglasni patent Članak I.—XI.

Kazneni postupnik.

	§. do §.
Glava pèrva.	
Ustanove obćenite	1— 6
Glava druga.	
O vlastih sudbenih u kaznenih stvarih, i o dielokrugu istih vlastih u obće	7— 28
Glava tretja.	
O dielokruga dèržavnoga odvietništva i o razmierju istoga k sudovom u obće	29— 36
Glava četvèrta.	
O tužitelju privatnom	37
Glava peta.	
O nadležnosti sudovah kaznenih	38— 51
Glava šesta.	
O izključenju i odklonu osobah sudbenih i odvietnikah dèržavnih	52— 59
Glava sedma.	
O postupku iztražnom glede zločinstavah i prestupakah (§§. 60—191.)	
I. Ustanove obćenite	60— 65
II. O prediztragi (§§. 66—133.)	
Odsiek pèrvi.	
O izvidjenju učina u obće	66—103
Odsiek drugi.	
O preizkivanju kućah i osobah, o zastavi i otvoranju listovah i drugih pisamah	104—111
Odsiek tretji.	
O izpitivanju (saslušavanju) sviedokah	112—132
III. O iztragi proti stanovitoj osobi (iztraga posebna §§. 134—185).	
Odsiek pèrvi.	
O pravnoj okrivl	134—147
Odsiek drugi.	
O pozivu, dovedenju i ubitjenju okrivljenika	148—162
Odsiek tretji.	
O postupanju s iztražnimi uznici	163—171

Odsiek četvrti.

§. do §.

O saslušavanju okrivljenika 172—185

IV. O zaglavljenju postupka iztražnoga 186—191

Glava osma.

O razpravi i o zaključcih sudišta glede iztrage zaglavljene 192—201

Glava deveta.

O prizivu proti odlukam glede zaglavljenoga postupka iztražnoga 202—212

Glava deseta.

O ustmenoj konačnoj razpravi 213—257

Glava jedanaesta.

O pravnih dokazih 258—282

Glava dvanaesta.

O presudi po zaglavljenju razpravi konačnoj 283—294

Glava trinaesta.

O prizivu proti presudam o razpravi konačnoj, o pritužbah proti inim odredbam sudištah, i o presudah sudovah višjih 295—315

Glava četernaesta.

O ovérhi presudah sudovah kaznenih 316—330

Glava petnaesta.

O štroskovih postupka kaznenoga 331—351

Glava šestnaesta.

O presudah i odredabah suda kaznenoga u obziru zahtievah privatno-pravnih . 352—364

Glava sedamnaesta.

O obnovi postupka kaznenoga 365—376

Glava osamnaesta.

O postupku proti odsutnim i uskokom 377—395

Glava devetnaesta.

O postupku priekoga suda 396—415

Glava dvadeseta.

O postupku glede prekèrsajah 416—436

Niekoje štamparske pogrěškè.

Čl. X. redak 4 umiesto navovo čitaj: nanovo

§. 5.	redak 5	umiesto	produljenje,	izhodjeno.	čitaj:	produljenje	izhodjeno
" 136.	" 1	"	diele	"	"	diela	
" 138.	" 7	"	zamimanju	"	"	zanimanju	
" 151.	" 3	"	de	"	"	da	
" 155.	" 4	"	napokori	"	"	nepokori	
" 171.	zadnji redak	odozdo:	koje možda o	"	"	koje možda opaze,	
" 184.	redak 13	umiesto	u prevoda	"	"	u prevodu	
" 185.	" 6	"	saslužavanja	"	"	saslušavanja	
" 223.	" 1	"	niekolikcinu	"	"	niekolicinu	
" 223.	" 6	"	kojim jo,	"	"	kojim je	
" 258.	" 1	"	U presudjivanju	"	"	U prosudjivanju	
" 259.	" 1	"	snđ	"	"	sud	
" 276.	" 2	"	ztražitelj	"	"	iztražitelj	
" 316.	napis	"	prešudah	"	"	presudah	
" 334.	zadnji redak	"	raredbami	"	"	naredbami	
" 337.	redak 2	"	maraju	"	"	moraju	
" 338.	" 8	"	mnienjale	"	"	mienjale	
" 402.	" 6	"	nako	"	"	inako	